Hacı Bektaş Veli

VİLÂYETNAME

(Menakıb-ı Hacı Bektaş Veli)

can yayınları
106

3. Basım

HACI BEKTAŞI VELİ

VİLÂYETNAME

(Menakıb-ı Hacı Bektaş Veli)

Yayına Hazırlayan

Esat KORKMAZ

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5. Maddesinin 2. Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

can yayınları -106

can yayınları

Adil Ali ATALAY Vaktidolu
Molla Fenari Sok.
No:16 Cağaloğlu/İST.
Tel: (0212) 528 36 09
Tel/Fax: (0212) 528 36 10
Web Sayfamız: www.canyayinlari.com.tr

İkinci Basım: Temmuz 1999
Üçüncü Basım: Ekim 2006

Kapak Tasarımı:
Nuran Gündoğdu

ISBN 975-6791-03-9

Basım: BERDAN MATBAACILIK
Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 215-216
Topkapı - İstanbul
Tel: (0212) 613 12 11 - 613 11 12

Cilt: BARIŞ MÜCELLİT
(0212) 674 85 28

VİLAYETNAME VE SÖYLENCE ÜSTÜNE...

ESAT KORKMAZ

Vilâyetname'nin en eski kopyası, Hacı Bektaş Tekkesi'nden gelen kopyadır. Ankara Kütüphanesi'nde bulunan bu kopya, 1034 yılı Rebiülevvelinde (13.11/12.12.1624) yazıldı. Çalışmamızda, **Abdülbaki Gölpınarlı** tarafından tıpkı basımı ve çevirisi verilen bu kopya, temel alındı.

Birkaç tümce ve ayrıntıdaki kimi eklentiler dışında, Vilâyetname'nin tüm kopyaları hemen hemen birbirinin aynıdır. Bu nedenle kopya farkları değerlendirilmedi. Genç kuşakların anlayabilmesi için terim işlevi gören sözcükler dışında kalan Arapça, Farsça ve Osmanlıca sözcüklerin yerine Türkçe karşılıkları verildi. Yapıt, yeni bir kurguyla okuyucuya sunulurken bir anlam kaymasına yol açmayacak, özünü ve anlatımını bozmayacak biçimde anlaşılır ve akıcı bir dil kullanmaya özen gösterildi.

Vilâyetname'de geçen olaylar değerlendirildiğinde, Bektaşi geleneğinin gelişmiş ve kurumlaşmış olduğu gözlemlenir. Yine Vilâyetname'de, Hacı Bektaş zamanında kurulduğu belirtilen tekkenin kubbesinin, 1481'de padişah olmuş Beyazıt II tarafından kurşunla kaplattırıldığı anlatılır. Ama Vilâyetname'de 1501-1502'de posta geçen **Balım Sultan**'dan hiç söz edilmez. Bu verilerin ışığında Vilâyetname'nin, Balım Sultan'ın posta oturmasından önce, 1481-1501 arasında yazıldığı söylenebilir.

Vilâyetname gibi söylence yüklü bir yapıttan Hacı Bektaş Veli'nin nesnel yaşamını gün yüzüne çıkarmak, açıklığa kavuşturmak olanağı yoktur. Yapıtta, O'nun yaşamına ilişkin olarak sergilenen verileri; bilimsel tarih belgeleri değil, sevilen ve özlemlerin, umutların yerine gelmesine/ getirilmesine aracılık eden bir kişinin hangi konumda/ durumda bulunması gerektiğini veren gönül ürünleri olarak görmek gerekir.

Şimdi Vilâyetname'deki Hacı Bektaş Veli'yi yaratan o günlerin Anadolusuna bir gezinti yapalım.

Selçuklular döneminde, göçebe aşiret örgütlenmesinin / değerlerinin çözülmesi ve aristokrasinin toprak üzerinde egemenlik kurması, kimi büyük toplumsal patlamalarla gerçekleşebildi. Uyruk durumunda bağımlı köylüler haline getirilmeye çalışılan Türkmenler, kendileri için uygun bir fırsatı yakaladıkları anda görece yoğun eylemlere giriştiler; zaman zaman topluca direndiler. Her yıl devlete ödedikleri toplu verginin sürekli artması karşısında dayanılmaz yaşam koşullarına itilen Oğuz kökenli Türkmenler; bir yandan yaşanan toplumsal haksızlığa, eşitsizliğe başkaldırırken, diğer yandan Asya içlerinden taşıyıp getirdikleri ilkel eşitlikçi insanlık değerlerini, Anadolu toprağında yeşeren ve Arap Yarımadası'ndan kopup gelen muhalefet değerleriyle buluşturma, isyanlarına düşünsel bir yapı oluşturma yoluna gittiler.

Bu kanalda yapılanan ve şekillenen bâtıni başkaldırı karşısında paniğe kapılan Selçuklu aristokrasisi egemenliklerini yaymak / pekiştirmek için, Sünniliği korumaya ve devlete hizmet edecek ideolojik dayanaklar yaratmaya girişti.

Sürece koşut olarak, bağımlı köylülüğün üzerindeki sömürü ve baskının netleşmesi anlamında feodallaşme, devletin daha pahalı bir aygıt haline gelmesi, yani egemen sınıfın kalabalıklaşması, yönetim ve saray giderlerinin olağanüstü artması ve halka daha ağır vergiler getirmesiyle elele yürüdü. Bu koşullarda bâtıni başkaldırı köylüler, göçerler / yarı göçerler ve yoksul zanaatkârlar arasında büyük taraftar buldu.

XIII. yy'ın başlarında dayatılan feodalleşmeye karşı, kendi iç-

lerinde bir çıkar çelişkisi olmasına karşın, yerleşik tarım zemininindeki üretici köylülerle hayvancılık zemininindeki göçebeler, toplumsal eşitliği sağlama ortak paydasında birleştiler. Selçuklu egemen sınıfı içindeki parçalanmalardan, bunun doğal bir uzantısı olan merekezi otoritenin zaafa düşmesinden de yararlanarak XIII. yy'ın ikinci çeyreğinde arka arkaya başkaldırdılar.

Bu isyanların ilki ve en önemlisi **Babai** ayaklanmasıdır. Baba İshak'ın önderliğinde kurulu düzene başkaldıran Babailer, Selçuklu ordularını bozguna uğratarak Malatya, Tokat ve Amasya yörelerini ele geçirdiler. Sonunda bu isyan devşirme hassa birliklerinden oluşturulan büyük bir orduyla zorlukla bastırılabildi.

Babai ayaklanmasının hemen ardından Anadolu, Moğol istilasına uğradı. Selçuklu merkezi otoritesi hemen hemen tümüyle dağıldı. Yerleşik tarım temelinde genişleyen üretimin sürdürülmesi olanaklarını korumak / yaratmak yerine, vergileri dayanılmaz biçimde artırmak yoluna giden **talancı Moğol sistemi**, özellikle Türkmenlerin yoğun olarak yaşadığı uç bölgelerinde yeni isyan tohumlarının atılmasına yol açtı.

Yönetimsel ve düşünsel birliğin ortadan kalktığı; sömürüye ve baskıya dayalı toplumsal gerginlikten kaynaklanan isyanların arka arkaya patladığı böylesi bir dönemde; genç yaşında Horasan'dan kopup gelen, Baba İshak'tan el alan, O'nun ışığında yürüyen, O'nun katledilmesinden sonra Sulucakarahöyük'e yerleşen **Vilâyetname'deki Hacı Bektaş Veli, Anadolu'da bir ışık olarak belirdi.**

Selçuklu yönetimini sarsan Moğol saldırıları, güneyden gelen / sızan Araplaştırıcı inanç akımları, toplumsal / bireysel mutluluğu doğrudan çalışmada / üretimde değil de kılıçların ucunda arayan egemen yargı Anadolu insanını kaygılı, umarsız bir ortamın içine itti. İran'dan gelen tasavvuf akımı değişik yorumlara uğradı; bu yorumlar, birbiriyle uzlaşmaz tarikatların doğmasına yol açtı.

Yasakçı, baskıcı, sınırlandırıcı, ürkütücü bir tutumu benimseyen; yaşamın tüm girinti, çıkıntılarına girmeye çalışan, bireyi belli-değişmez görevlerin tutsağı durumuna sokan Ortodoks Sün-

niliğin egemen olduğu kentlerde, Sünnilik adına "sosyal barış" öneren mezhep ve ideolojiler şekillenirken; yerleşik tarım ve otlakçılık temelinde üretici köylüler ve göçerler Sünniliğe karşı, toplumsal eşitliğin sağlanması adına bâtıni mezhep ve ideolojiler altında toplanmaya başladı. Bu tutumların kurumlaşması sürecinde kentlerde ve Sünnilik temelinde, Selçuklu egemen sınıfının seçenek ideolojisini üreten ve tüketici / zengin kesimlerde yaygınlık kazanan, giderek meşru sultanlarına isyan eden Türkmenlerin büyük bir günah işlediğini, öldürülmeye müstehak asiler olduklarını, merhamet edilmeyerek kılıçtan geçirilmeleri gerektiğini söyleyen / savunan bir kanalda örgütsellik kazanan Ortodoks Sünnilikle ve egemenle tam bir hesaplaşmaya giren, toplumsal haksızlığa duyarlı kırsal kesimde hızla yaygınlaşan Bektaşilik arasında bir kapışma başladı. Bu kapışmadan, tüm Sünni baskı ve kuşatılmışlığa karşın, Anadolu insanının sesi Bektaşilik yengiyle çıktı ve bugünlere taşındı.

Bundan yaklaşık 700 yıl önce Vilâyetname'de anlatıldığı gibi güvercin donunda gökyüzünden Anadolu toprağına inen Hacı Bektaş Veli; Sünni Ortodoks Müslümanlıkla barış içinde bir arada yaşama adına değil, Asya kökenli eşitlikçi toplum değerleriyle uygar eşitsizlikçi toplumda eşitlik adına muhalefet eden değerlerin buluşmasıyla yeni bir sentez olarak beliren ve sonraları Alevilik-Bektaşilik biçiminde kimlik kazanacak olan yaşam görüşü adına; bütün gönüllerin aydınlığa, bütün canların erinişliğe kavuşmasını dileyen bir yürek vuruşuyla seslendi gönül yoldaşlarına: **Gelin canlar bir olalım.**

İçten, dıştan baskıya uğramış, horlanmış, sömürülmüş; esenliğe susamış, barışın, eşitliğin, yiğitliğin tadına vurulmuş kır emekçilerine, göçerlere yüksek dağ doruklarından seslendi: **Gelin canlar bir olalım.**

Evrenin enginliğinde / zenginliğinde gücü yettiğince / olanağınca dolaşmak , gezmek, görmek, söyleşmek, sevilmek, öğrenmek, kısaca yaşamak özlemi içinde olanlara "sessizlik" olarak algılanan Anadolu insanının kolektif dileğiyle seslendi: **Gelin**

canlar bir olalım.

Arınmış bir yürekle dolaşmak, er olmak, erlerle yaşamak, erenlere karışmak isteyenlere; görüşmek, barışmak, konuşmak, sevişmek isteyenlere; esriyen gönüllerde kendini bulmak, kendinde başkalarını, başkalarında kendini görmek isteyenlere yücelerden seslendi: **Gelin canlar bir olalım.**

Başeğmek, alçalmak istemeyenlere, yanlışı doğruya, çirkini güzele çevirmek isteyenlere; eylemin olanaklı olduğu yerde eylemek isteyenlere, eylemin olanaklı olmadığı yerde söylemek isteyenlere "dışa dönük eylemlerinin nesnelleşmesi" anlamında seslendi: **Gelin canlar bir olalım.**

Uygar insanlara özgü bilinç açıklığına/davranış bağımsızlığına kavuşmak isteyenlere; insan denen varlığın değerini, önemini, evrendeki yerini bilmek isteyenlere; bilmenin üstünlüğünü, erdemin öncülüğünü, gelişmenin yaratıcılığını, iyinin/güzelin yönlendiriciliğini anlamak isteyenlere erenler toplantısından seslendi: **Gelin canlar bir olalım.**

Ortodoks Sünniliğin uyuşturucu etkisinden kurtulmak, özgürlüğün diriltici/can verici sıcaklığına koşmak, yeniyi bulmak, eskiyi yerli yerli yerine koymak, yani her an yeniden doğmak isteyenlere, yaşamı kucaklayan/onurlandıran inancının diliyle seslendi:**Gelin canlar bir olalım.**

Bu bağlamda Vilayetname'deki Hacı Bektaş Veli Anadolu insanının özleminin, umudunun, bilimsel bir kaygı gütmeksizin düş gücünün bir ürünüdür. Bu ürün kapsamında, Anadolu insanının Anadolu toprağında yetiştirdiği, sevip geliştirdiği; özlemine, umuduna, düş gücüne uygun biçimde söylencelerle giydirip kuşattığı, doğaüstü yetilerle donattığı; düşünme/davranma özgürlüğünden yana, açıklığı seven, baskıya karşı savaşan bir öncüdür Hacı Bektaş Veli.

Doğuş yıllarında ortaya konan ilkelerle yaşamaya çalışan ve değişmeyen, tartışılamayan, esnetilemeyen bir inanç kurumu yaratan Sünni İslamlığın, yaşanan nesnel süreç tarafından yadsınmasıyla ortaya çıkan inanç boşluğunun doldurulmasıdır Hacı Bektaş

Veli.

Tektanrıcı dinin ortodoks kurallarına kitlenip kalan insanı, can yoldaşlığı, kavga yoldaşlığı temelinde önce toprağa sonra yaşamdan kaynaklanan, yaşamla gelen bir birikimin ürünü durumunda olan geleneğe bağlayan süreci başlatan toplumsal bir olgudur Hacı Bektaş Veli.

İslamın getirdiği değişmez koşullara karşı yaşamsal bir tepkidir Hacı Bektaş Veli.

İşte bu tepki sonucu, Arap Yarımadası'nda doğan İslamlık Anadolu'da; Asya kökenli göçerlerin, yerli halkın ve ortodoks Sünniliğe muhalefet eden Alevi topluluğun uygarlık öncesi çağlardan taşıyıp getirdiği değerlerin sentezi biçiminde beliren ve halkın isyanını besleyen ideolojinin üstünü örten bir cilaya dönüşebildi.

İnanç kökenli düşünceler bağlamında geleneğin üzerindeki örtü kaldırılabildi ve yaşamla beslenen bir ürün durumuna getirilebildi; düşüncenin yüzü güneşe gösterilebildi.

Herkesin, her şeyin yazgısını çizecek biçimde soyut olarak tasarlanıp kutsanan, sonra da halkın kolektif belleğine "gerçek varlık" olarak yerleştirilen Tanrı algısı eleştirilebildi.

Yaşanan ve kesinlikle bilimsel olan nesnel süreci onurlandırmak için bilimsel olup olmadığı kaygısı gütmeksizin sağduyunun / önsezinin yarattığı ışıkla bir gönül kanalı açarak, insanları da peşine takıp gökyüzüne yükselen Tanrı alınıp yeryüzüne indirilebildi.

Karayazgıyı yaşayan değil, bu yazgıyı yaratan eleştirilebildi.

İnsanın, kendi kaderini kendisinin çizebileceği gerçeği yaşama geçirilebildi.

Akınların, savaşların, saldırıların yoğun olarak yaşandığı, yoksulun daha yoksul, azgının daha azgın olduğu bir ortamda, Anadolu halkının kolektif belleğinin, toplu eyleminin / söyleminin bir simgesi olarak güvercin donunda bu toprağa ayak basan Hacı Bektaş Veli, özlemlerin, umutların kucağında beslenerek önce kendi nesnel yaşamının sınırlarını aştı; evrenin sonsuzluğuna

uzanan bir davranışın taşıyıcısı oldu.

Ancak, Vilâyetname'de anlatılan bu duygu sürecinin, bu gönül dünyasının gerçek yaşama yönelik halk katında beliren kolektif söylemi / eylemi beslemek, onurlandırmak, onun gerekliliğini / zorunluluğunu kanıtlamak için kendince bir yöntem içinde ve gönül meşrebine uygun biçimde soyut olarak kurgulandığını, bir kutsanmışlık yaratmak üzere inanç olarak öne çıkarıldığını hiçbir zaman unutmamak gerekir.

Bu durum gözden kaçırılır da **Vilâyetname**'de anlatılan söylencelerden tartışmaya kapalı, kafaları kilitleyen , değişmeyen / değiştirilemez inanç ağırlıklı sonuçlar çıkarılmaya kalkışılırsa her şey tersine döner; düşsel bir geçmişten yaşanılan anı ve geleceği düşsel olarak üretmeye soyunulmuş olur. Böyle bir süreç yaşama geçirilirse; insana doğanın ve kendi doğasının yazgısını ele geçirmeyi savlayan; her şeyi yapılabilir kılan söylenceyi, düş gücünü, insan kafasını zincire vuran bağlardan kurtulmanın yolu, yordamı bağlamında bir felsefi zenginlik , bir gönül genişliği olarak gören Hacı Bektaş Veli düşüncesi hatalı yorumlanmış olur.

Gerçek yaşamda ulaşılması gereken aşamalara duygu kanalından kestirmeler yapmayı sağlayan, somut anın konusu oluncaya değin onu gönüllerde beslemeyi / yaşatmayı olanaklı kılan soyut kurgular (söylenceler) kafalara "gerçek" değerler olarak kazınırsa, "karayazgı" çağı yeni bir yorumla yeniden diriltilmiş olur.

Okuyucunun Vilâyetname'yi bu gözle okuması dileğiyle...

1.4.1995 / Bostancı

VİLÂYETNAME

(Menakıb-ı Hacı Bektaş Veli)

Tanrı'ya şükredip, Muhammet Peygamber'le soyuna selam ettikten son ra bilinmelidir ki bu kitap, Hacı Bektaş Veli'nin menkıbelerini, kerametlerini bildiren bir vilâyetnamedir; Güneş'ten zerre, denizden damla kadar erenlere dost olanların, okumaları ve can kulağıyla dinlemeleri için yazıldı.

"Hünkâr Hacı Bektaş, ömründe bir kerecik olsun nefsinin isteğine uymadı. Hiç kimsenin ayıbını yüzüne vurmadı. Abdestsiz bir an bile yere basmadı. Bir an bile ibadetten ayrılmadı."

I
HACI BEKTAŞ VELİ'NİN SOYU

Tanrı aziz sırrını kutlasın ve onu bağışlasın.

Hacı Bektaş Veli, İbrahim Sani diye anılan Seyit Muhammet'in oğludur. Seyit Muhammet , Musa Sani; Musa İbrahim Mükerrem Mucap oğludur. İbrahim Mükerrem Mucap, Horasan Sultanı Ali ibn-i Musa Rıza'nın, ana baba bir küçük kardeşidir; Ali Rıza, İbrahim Mucap, Abbas Kasım ve Hamza, bir anadandır; analarının adı Necmet Neseviye'dir.

İmam Musa Kâzım'ın otuz dokuz oğlu vardı: Onaltısı lâkaplı, diğerleri lâkapsızdı. Ondokuz kızı vardı: Yedisi lâkaplı, diğerleri lâkapsızdı.

İmam Ali Rıza'nın kardeşi olan İbrahim Mucap, İmam Musa Kâzım'ın oğludur. Musa Kazım, İmam Cafer Sadık'ın; Cafer Sadık, İmam Muhammet Bakır'ın; Muhammet Bakır İmam Zeynelabidin'in; Zeynelabidin ise İmam Hüseyin'in oğludur.

İmam Hüseyin'in babası Ali Murtaza; anası, Muhammet Peygamber'in kızı Fatıma; dedesi Muhammet Mustafa'dır. Görüldüğü gibi Hacı Bektaş Veli, bir seyittir.

Söylenceye göre İmam Musa Kazım'ı Bağdat'da; Harun Reşit'in emriyle şehit ettiler; evladı, çevreye dağıldı.

Ali Rıza, Mekke'ye gitti; İbrahim Mucap, İmam Rıza'dan sonra Horasan'ın Nişabur kentine gelip yerleşti.

Harun Reşit'in oğlu Memun, Tus kentini kendine merkez yaptı

ve "Gel sana biat edelim" diyerek Ali Rıza'yı, Mekke'den Horasan'a davet etti; yanına getirdi. Bir süre sonra Memun, İmam Rıza'yı zehirletip şehit etti. Harun Reşit'in ölümünden sonra Bağdat'a gitti ve halife oldu.

Horasan halkı, İbrahim Mucap'ı; kendilerine sultan seçti. İbrahim'in on oğlu oldu, bunlar; Musa Sani, İshak, Davut, Yahya, Harun, İbrahim, Rıza, Tayyar, Cafer ve Ali Hasan'dır.

İbrahim döneminde Türkistan'da isyan çıktı; İbrahim, savaşıp onları yendi. Sonunda eceli geldi, ahirete göçtü, Türkistan'ın Tukan kentine gömüldü.

Horasan halkı bu kez, İbrahim'in büyük oğlu Musa Sani'yi sultan yapıp tahta geçirdi. Musa Sani, adaletli bir yönetim gösterdi. Horasan'ın ulularından birinin, Zeynep adlı kızıyla evlendi; ancak, uzun zaman geçmesine karşın ne bir oğlu oldu, ne de bir kızı. Bu yüzden sultan üzgündü.

Bir gün Zeynep, üzüntülü bir durumda sarayında oturmaktaydı. Sarayın karşısında güzelim bir pınar vardı; kıyısında hoş ağaçlar yetişmişti; çevresi çayır-çimenlikti. Bu manzaraya dalmış öylece dururken birden, pınar başına alımlı bir gencin geldiğini gördü. Genç atını bir ağaca bağladı ve abdest aldı.

Zeynep, bu yiğidi görünce üzüntüsünden sıyrıldı; gözü gönlü açıldı; "Böyle bir er, boş değildir" diyerek hizmetçilerinden birini sorup anlaması için gönderdi.

Hizmetçi gidip, "Kimsin, nereden geliyorsun?", diye sorunca yiğit; "**Adım Ali Rıza, Muhammet soyundanım, Medine'den geliyorum**", dedi. Hizmetçi, durumu Zeynep Hatun'a bildirince o, hemen kocasına haber yolladı; "**Amcanızın oğlu geldi, buyurun**", dedi.

Musa Sani karısının yanına gelince Zeynep ona, saray penceresinden Ali Rıza'yı gösterdi. Musa Sani, Ali Rıza'nın yanına gitti; tanıştılar; onu saraya davet etti. Sofra açtırdı; çeşit çeşit yiyecekler hazırlattı; "Oruçluyum", dediyse de Musa Sani'nin ısrarına dayanamayıp orucunu bozdu ve birkaç lokma aldı. Zeynep Hatun da şerbet hazırladı ve bir sürahiye koyup gönderdi. İmam şerbeti

görünce, "Aah!" dedi ve gözlerinden yaşlar akmaya başladı; **"Atamız Hüseyin Kerbela'da susuz şehit oldu; biz şerbet içelim, reva mı bu?"** diyerek ağzına aldığı şerbeti tekrar kaba boşalttı. Sultan Musa Sani, bunu görünce etkilendi; o da içmedi; kadehi önüne koydu ve ağlamaya başladı. Ali Rıza, "İmam amcamın oğlu, peki siz niye ağlıyorsunuz?" diye sorunca Musa Sani; "Ya İmam", dedi, "ömrüm gelip geçiyor, bir oğul yüzü göremedim, ne oğlum oldu, ne de kızım; imamlık postunda oturuyorsunuz, duanız kabul olur; Ulu Tanrı, bu kuluna bir oğul bağışlasın".

İmam, ellerini kaldırıp Tanrı'ya dua etti, Tanrı dualarını kabul etti.

İmam gitmek için Musa Sani'den izin istedi; saraydan çıktı, atına bindi ve uzaklaştı.

Sultan Musa Sani şerbeti karısına götürdü; Zeynep Hatun şerbeti içmediklerini görünce nedenini sordu. O da durumu anlattı. Bunun üzerine Zeynep Hatun, İmam'ın ağzına aldığı şerbeti boşalttığı kabı aldı ve içindeki şerbeti içti. O gece eriyle buluştu; gebe kaldı; zamanı gelince bir oğul doğurdu; yüzü ayın ondördü gibiydi.

Sultan Musa Sani, bebeği görünce çok sevindi; fakire fukaraya sadaka dağıttı; bağışlarda bulundu.

Yediler, içtiler; dualar ettiler. Kimi "Adını Sevinç koyalım", dedi; kimi "Güvenç". Sonunda bebeğe Muhammet adını verdiler; atası İbrahim Mucap'a benzediği için İbrahim Sani dediler.

Çocuğa dadılar, hizmetçiler atandı; biraz büyüyünce hoca tutulup okutuldu. On dört yaşına geldiğinde güzellikte, yiğitlikte, cömertlikte, olgunlukta, huyda eşsiz bir delikanlı oldu.

Bu sırada Tanrı emri geldi; Sultan Musa Hakk'a yürüdü. Ülkenin büyükleri toplandı; kutlu bir demde İbrahim Sani'yi törenle tahta geçirdiler; Horasan ülkesine sultan yaptılar. İbrahim Sani, Horasan ülkesinin her yanına adalet götürdü.

Bir gün İbrahim Sani, avlanmak için yazıya çıktı; dönüşte yolu bir pınara uğradı. Pınarın başına kızlar, gelinler toplanmışlar, çamaşır yıkıyorlardı. Aralarında güzellikte eşsiz, bedelsiz bir kız

vardı. Sultan İbrahim kızı görünce gönülden âşık oldu; sabredemedi; sarayına gelince anası Zeynep Hatun'un yanına vardı; ağlayıp sızlamaya başladı. Oğlunun ağlayıp sızlandığını, yüreğini dağladığını gören Zeynep Hatun'un içi yandı; "Ciğerimin köşesi, ne diye ağlıyorsun?", dedi. Sultan İbrahim, ava gittiğini, dönüşte bir pınara uğradığını, orada gördüğü bir kıza âşık olduğunu bir bir anlattı.

Zeynep Hatun hemen bir hizmetçi gönderdi; kızın kim olduğunu sorup soruşturdu. Hizmetçi gerekli araştırmayı yaptı ve kızın, Nişabur kentinde Şeyh Ahmet adlı bir bilginin kızı olduğunu öğrendi; adı da **Hatem** idi. Zeynep Hatun, Şeyh Ahmet'e haber gönderdi ve kızı istedi. Şeyh Ahmet çok sevindi; ziyafetler verdi; Hatem'i, Sultan İbrahim'e nikâhladılar.

Sultan İbrahim ile Hatem, yirmi dört yıl evli kaldılar; ancak ne bir kızları oldu ne de bir oğulları. Bu arada Zeynep Hatun Hakk'a yürüdü. Derken günler, aylar geçti. Bir gün İbrahim Şani, ülkenin ulularını, beylerini bir araya topladı. ve onlara, "Bunca yıldır ne oğlum oldu, ne de kızım. Ne yapalım?" diye sordu. Ulular, beyler; "Bu kentte ne kadar bilgin, hafız, derviş, yoksul varsa tümünü bir yere toplayalım; büyük bir meclis olsun; hafızlar -Kuran okusun, dervişler, yoksullar dua etsin, umarız ki Tanrı dualarını kabul eder, size bir oğlan verir" dediler, Sultan İbrahim bu öneriyi kabul etti. Her yana adamlar yolladı; ne kadar bilgin, hafız, derviş ve yoksul varsa toplandı. Bir hafta Kuran okundu, dualar edildi. Sultan İbrahim toplananlara sınırsız yiyecek, içecek sundu; altınlar, gümüşler verdi; bağışlarda bulundu. Sonunda herkes izin alıp yerli yerine gitti.

O gece Sultan İbrahim , Hatem Hatun'la buluştu. Tanrı duaları kabul etti; Hatem Hatun gebe kaldı; zamanı dolunca bir oğlan doğurdu, yüzü ayın ondördüne benziyordu. Çok sevindiler; mübarek adını **Bektaş** koydular.

Bu doğuma ilişkin pek çok söylence vardır. Derler ki gebelik süresi dolunca Hatem Hatun bir rüya görür; rüyasında ağrısız, sızısız bir oğlan doğurur. Uyanınca bir de bakar ki gerçekten bir

çocuk doğurmuş; ne ağrısı var, ne sızısı, ne de bir damlacık kan. Bu arada Sultan İbrahim de uyanmış ve nur topu gibi bir oğlu olduğunu görmüş.

Hatem Hatun, memesini Bektaş'ın ağzına verdiyse de o bir türlü emmemiş. Altı aylık olunca da şehadet parmağını kaldırarak; "**Eşhedü en la ilahe illallahu** vahdehu la şerike leh ve eşhedü enne **Aliyyen veliyyullahu**", demiş; Hünkâr'ın ağzından çıkan ilk sözler bunlar olmuş.

* Hünkâr Hacı Bektaş ömründe bir kerecik olsun nefsinin isteğine uymadı. Hiç kimsenin ayıbını yüzüne vurmadı. Abdestsiz bir an bile yere basmadı. Bir an bile ibadetten ayrılmadı.

II
BEKTAŞ-I VELİ HÜNKÂR ADINI ALIYOR

"Bektaş, ellerini yüzüne sürüp secdeye kapandı. Bu sırada okulun ortasından bir kaynak çıktı ve kapıya doğru akmaya başladı. Lokman-ı Perende, Bektaş'ın bu kerametini görünce sevinçle, 'Ya Hünkâr', dedi; böylece Bektaş-ı Veli'nin adı, Bektaş Hünkâr kaldı."

Sultan İbrahim Sani, Hacı Bektaş'a öğrenim yaptırmak istedi; bilgin bir adam aradı. "Bu kentte", dediler; "bilgin, üstün, **kerâmet** sahibi bir adam vardır; Türkistan'ın 99 bin pirinin **piri Hace** Ahmet Yesevi'nin **halife**lerindendir; adına **Şeyh** Lokman-ı Perende derler; Bektaş'a ancak o hocalık edebilir; O'nu hoca tutmanız en doğru iştir ".

Sultan İbrahim, Bektaş-ı Horasani'ye Şeyh Lokman-ı Perende'yi hoca atadı. Şeyh Lokman Hacı Bektaş'a, bilginin başlangıcına ilişkin söz söylerken o, sonuna ilişkin haber vermekteydi.

Bir gün Lokman-ı Perende okula gelince, biri Bektaş'ın sağına, diğeri soluna oturmuş, O'na Kuran öğreten iki er gördü. Okul, yüzlerinin nuruyla nurlanmıştı. İçeri girer girmez, gözden yitiverdiler. Lokman bu duruma şaşırıp kaldı; kendi kendine "acaba bunlar kimdi?", diyordu. Hacı Bektaş mübarek ağzını açıp; "Hocam o iki nurlu kişinin kim olduklarını biliyor musun?" dedi. Lokman, "öyleyse kim olduklarını bildir" dedi.Bektaş sağımda oturan, iki cihan güneşi atam Muhammet Mustafa; solumda oturan, Tanrı aslanı, inananların emiri Ali Murtaza idi. Biri **zahir**, diğeri **bâtın** bilgisinden söz ederek, bana Kuran'ı belletiyorlardı", dedi. Lokman-ı Perende, Bektaş'ın sözlerini duyunca pek sevindi ve bu durumu, gidip babası Sultan İbrahim'e anlattı. O da neşelendi, mutlu oldu, Tanrı'ya şükürler etti.

*Lokman-ı Perende, Türkistan'ın 99 bin pirinin piri Sultan Hace Ahmet Yesevi'nin halifesiydi; perendelik hizmetini ona o vermişti. Lokman-ı Perende, bir dönem cezbeye kapılıp, dağlarda gezmeye başladı.İmam Cafer Sadık, hırkasını, Bayezid-i Bistami'ye verip Lokman'a gönderdi. Bayezid, onu bir dağ başında buldu; hırkayı verdi; İmam'ın selamını söyleyip giydirdi. Lokman-ı Perende, cezbeye tutuldu, kalkıp namaza başladı. **Bir rekât namazı tam tamına 14 yılda kıldı**; Bayezid-i Bistami de 14 yıl ayakta durdu. Bayezid-i Bistami'ye ikinci rekata kalktığını görünce daha fazla dayanamadı, çekip gitti; İmam Cafer'e varıp Lokman'ın durumunu anlattı. O da Lokman'ın "ikinci rekâtı kılıp bitirinceye değin durup bekleseydin, sen de nasibini tam alırdın" dedi.

* Lokman-ı Perende, bir gün Bektaş'ı eğitirken dedi ki; "Dışarıya çık, bir ibrik su getir, abdest alayım." Bektaş, "Hocam", dedi, "bir **nazar etseniz** de okulun içinden bir su çıkıp aksa, biz de dışarıdan su getirmek zorunda kalmasak." Lokman "bizim buna gücümüz yetmez", dedi. Bektaş, ellerini kaldırıp dua etti, Lokman; "âmin", dedi. Bektaş ellerini yüzüne sürüp **secdeye kapandı**. Bu sırada okulun ortasından bir kaynak çıktı ve kapıya doğru akmaya başladı. Lokman-ı Perende, Bektaş'ın bu kerametini görünce sevinçle, "Ya Hünkâr", dedi; böylece Bektaş Veli'nin adı, Bektaş Hünkâr kaldı.

Bektaş secdeden kalkınca, okulun ortasından güzelim bir kaynağın coşup akmakta olduğunu; başında da susamların bittiğini, hoş çiçeklerin açtığını gördü; bu kez yeniden secdeye vardı.

Hünkârın kerametini Sultan İbrahim Sani'ye haber verdiler; O da neşelendi, mutlandı ve Tanrı'ya binlerce şükürler etti.

"... Nişabur halkı, Lokman-ı Perende'yi karşılamaya çıktı; 'Haccın kutlu olsun' dediler ve mübarek elini öptüler. Lokman, 'Hacı olan Bektaş'tır', dedi,; gidip onun elini öpün, kerametlerini bir bir anlattı."

III

HÜNKÂR HACI BEKTAŞ HACI OLUYOR

* Lokman-ı Perende, hacca gitti; tavaf etti, hac törenlerini yerine getirdi ve Arafat'a çıkıp vakfeye durdu. Sonra yanındaki arkadaşlarına dönüp, "Bugün arife, şimdi bizim evde pişi yapıyorlardır", dedi. Lokman'ın bu sözü, Hünkâr'ın içine doğdu. Evde de o anda gerçekten pişi hazırlanmaktaydı. Lokman'ın karısına, "Bir tepsiye birkaç pişi koyun da bana verin hocama götüreceğim", dedi. Bunun üzerine bir tepsiye birkaç pişi koydular ve Bektaş'a verdiler. Bektaş'ın canı pişi istiyor diye düşündüler. Bektaş tepsiyi aldı; göz açıp kapayıncaya değin götürüp, Lokman-ı Perende'ye sundu. Lokman Hünkâr'ı görünce **hikmetini anladı**. Arkadaşlarıyla birlikte pişiyi yedi, ama tepsiyi gizledi. Hac farizasını bitirip Hicaz'dan dönüşte, Horasan'a yaklaşınca Nişabur halkı, Lokman-ı Perende'i karşılamaya çıktı; "Haccın kutlu olsun", dediler ve mübarek elini öptüler. Lokman, "Hacı olan Bektaş'tır", dedi; gidip onun elini öpün, kerametlerini bir bir anlattı. Halk da bunu duyunca Bektaş'a baş eğdi; bu nedenle adı, **Hünkâr Hacı Bektaş Horasani** oldu.

"Hacı Bektaş Hünkâr mübarek ağzını açıp, 'Ben kevser sakisi, âlimlerin rabbi Tanrı'nın arslanı, vilâyet sultanı, müminler emiri Hz. Ali'nin sırrıyım', dedi".

IV
HZ. ALİ SIRRININ KANITI

Lokman-ı Perende hacdan dönünce, Horasan erenleri hac kutlamasına geldiler. Okulun ortasından akan kaynağı görünce, " Biz sürekli buraya gelip gidiyoruz, bu kaynak burada yoktu" dediler. Lokman-ı Perende, "Bu Hacı Bektaş Hünkâr'ın kerâmetidir", dedi. "Hacı Bektaş Hünkâr kimdir" diye sordular. Lokman, "Hacı Bektaş Hünkâr, bu azizdir", dedi, ve Bektaş'ı gösterdi. Erenler, "Bu daha çocuk, nasıl hacı olmuş?" dediklerinde ise Lokman, Hacı Bektaş'ın kerametlerini tek tek anlattı; "Kâbe'de namaz kılarken, Bektaş da sürekli benimle namaz kılardı; namaz bitince gözden yitiverirdi", dedi. Erenler, "Bu daha küçük bir çocuk, bu kerameti nasıl edinmiş", dediler. Hacı Bektaş Hünkâr mübarek ağzını açıp, "Ben Kevser sakisi, âlemlerin rabbi Tanrı'nın aslanı, vilâyet sultanı, müminler emiri Hz.Ali'nin sırrıyım", dedi; "Bizim aslımız, neslimiz odur; bu türden kerametler bize mirastır; bizim katımızda bunun gibi kerametlerin tecellisine şaşılmaz; çünkü, bu Tanrı nasibidir.", diye devam etti.

Bunun üzerine Horasan erenleri, "Eğer , gerçekten Şah'ın sırrıysanız, onun nişanları vardır, gösterin de görelim, onaylayalım, inanalım", dediler. **Hz. Ali'nin nişanı, mübarek avucunun ortasında yer alan güzel, yeşil bir bendi.** Hacı Bektaş Veli, mübarek elini açıp gösterdi; baktılar ki avucunun ortasında, güzelim, yeşil bir ben var. Horasan erenleri, "Müminler emiri Ali'nin, mübarek

alnında da güzel, yeşil bir ben vardı." dediler. O zaman Hünkâr Hacı Bektaş Veli, mübarek alnını açıp gösterdi;alnında da yeşil, nurlu bir ben gördüler. Görüp, onaylayıp inanan Horasan erenleri, "**Dervişlerin dervişi**, eksiklik ettik", diyerek özür dilediler; keramet de ancak böyle olur deyip **teslim oldular**.

V
HÜNKÂR SUSAM YAPRAĞI ÜZERİNDE NAMAZ KILIYOR

"Tam o sırada, cihan kutbu Hazreti Hünkâr, hemen abdestini aldı ve seccadeyi 'Tanrı adıyla, Tanrı emriyle' diyerek susam yaprağının üzerine serdi: Seccade, ululuk sahibi yaratıcı Tanrı'nın gücüyle havada durdu;..."

Horasan pirleri, Hünkâr Hacı Bektaş'a, "piriniz, mürşidiniz kim; meşrebiniz kimdendir; bu keramet, bu velâyet size nerden geliyor, lütfen söyleyin", dediler. Hacı Bektaş Veli, "İçinizden kim, susam yaprağı üzerine seccade serer de ibadet ederse biz onu şeyhliğe kabul edelim, özümüzü ona sunalım.", dedi. Bu sözü duyan erenler şaşırıp kaldı ve şöyle dediler; "Eğer şu susam yaprağının üzerine seccade serip ibadet yaparsanız hepimiz, sizi pir ediniriz; sizden fahr, hırka giyeriz". Tam o sırada, cihan kutbu Hazreti Hünkâr, hemen abdestini aldı ve seccadeyi, "Tanrı adıyla, Tanrı emriyle" diyerek susam yaprağının üzerine serdi: Seccade, ululuk sahibi yaratıcı Tanrı'nın gücüyle havada durdu; ruhların özü, ölçülebilen özelliklerden yoksun ve kalımlı Tanrı'nın bağışlamasıyla Hünkâr Hacı Bektaş Veli; seccadenin üzerine çıkıp **Tanrı dergâhı**na ibadet etti. Bunun üzerine, orada bulunan Horasan erenlerinin tümü, gelip Hünkâr'a teslim oldular. Hünkâr; **tarikat erkânınca kisve**lerini **tekbir etti, fahrlarını giydirdi**. Şeyh Lokman da fahrını çıkarıp Hacı Bektaş'ın önüne koydu; O'nun fahrını da **tekbirleyip** başına giydirdi.

O günlerde İbrahim Sani, **Hakk'a yürüdü**. Melikliği, Hacı Bektaş Hünkâr'a önerdiler, kabul etmedi. Bunun üzerine, amcazadelerinden, Musa Sani evladı Seyyid Hasan'a verdiler.

Hünkâr Hacı Bektaş Veli, **halk**'tan çekilerek bir ibadet yur-

dunda, ibadete başladı. **Riyazetten** öyle bir duruma geldi ki ibadette, rükû ederken ya da rükûdan kalkarken, başının içindeki mübarek beyni hareket eder oldu. Tam kırk bir yıl ibadet ettikten sonra bir gün Tanrı'dan, "**Ya Bektaş, ibadetin kabul oldu.**", diye bir ses geldi. Bundan sonra kendini daha çok riyazete, ibadete verdi.

VI
AHMET YESEVİ'NİN NEFES OĞLU KUTBETTİN HAYDAR

"Bu yakınma üzerine Ahmet Yesevi, 12 yaşındaki nefes oğlu Kutbettin Haydar'ı çağırdı. Kutbettin Haydar, çok güçlü, gürbüz bir yiğitti. O'na kılıç kuşatıp tuğ ve alem verdi; 'Başına erenlik tacını giy ve kâfire yürü', dedi."

Ahmet Yesevi, Horasan ülkesinin valisiydi ve 99 bin halifesi vardı; tüm Müslümanlar, kendisine bağlanmış durumdaydı.

Bedahşan ülkesinin halkı bütünüyle kâfirdi; gece-gündüz demeden Horasan iline akın eder, Müslümanların mallarını yağmalardı. Halk, birgün Ahmet Yesevi'nin yanına geldi ve "Bu Bedahşan kâfirlerinin yüzünden dirliğimiz kalmadı, rızkımız elden gitti; şaşırıp kaldık, ne yapacağımızı bilemez olduk. Kâfire daha fazla aman verme; Tanrı buyruğunu yerine getir; oğlunu başbuğ yap; onların üzerine gönder, onlarla savaş, onları kır, geçir.", dediler.

Bu yakınma üzerine Ahmet Yesevi, 12 yaşındaki nefes oğlu Kutbettin Haydar'ı çağırdı. Kutbettin Haydar, çok güçlü, gürbüz bir yiğitti. O'na kılıç kuşatıp tuğ ve alem verdi; "Başına erenlik tacını giy ve kâfire yürü." dedi.

Kutbettin Haydar'ın komutasına 6 bin er toplandı; davullar dövüldü, bayraklar açıldı, nefirler çalındı; ardından, Horasan'dan kalkıp Bedahşan iline yürüdü. Casuslar, durumu kâfirlere bildirdi. Bedahşan Beyi haberi alınca, hemen asker topladı. İki ordu karşılaştı; savaş başladı.

Kutbettin Haydar, Murtaza Ali gibi dövüştü; ancak kâfirler kırıldıkça çoğalıyordu sanki.Tanrı yardımcı olmadı; sonuçta 6 bin er şehit düştü. Kutbettin Haydar'ı, kement atıp tuttular; sıkıca

bağladılar ve at önünde, yaya olarak yürüttüler. Şehit düşen erlerin, başlarını kesip Bedahşan Kalesi'nin burçlarına astılar. Kutbettin Haydar'ı da Bedahşan Beyi'ne götürdüler; O'nun emriyle çırılçıplak bir mağaraya hapsedildi; gece soğuktan üşüyüp titredi, gündüz güneşin ısısıyla yandı. Yedi yıl hapiste kaldı; bu elem onu acıdan bezdirdi; saçları döküldü.

Kâfirler, O'nun yokluğundan yararlanarak Müslümanların üzerine saldırdı; Türkistan ilini harap etti. Ortalıkta, onlara karşı koyacak hiçbir er yoktu.

Halk, Yesevi'ye başvurup yalvardı; "Kâfirler, evimizi barkımızı yıktı, kaşıyacak tırnağımız bile kalmadı. Türkistan halkı, senin muhibindir; senin kisveni giymektedir. Yardım et; asker topla; kâfirlerle savaşalım." diye yakındı.

VII
HACI BEKTAŞ AHMET YESEVİ İLE BULUŞUYOR

"Bu yakarış üzerine Tanrı, durumu Hacı Bektaş Veli'ye ilham etti. Hacı Bektaş hemen Türkistan'a yürüdü; Ahmet Yesevi'nin dergâhına ulaştı; eşiğine yüz sürdü ve kapısında peymançeye durdu."

Ahmet Yesevi, Horasan halkının feryadını duyunca çok üzüldü. Oğlu, kâfirler elinde hapisti; bir yandan kâfir askeri sürekli Müslümanların mallarını, mülklerini yağma edip canlarını yakarken, diğer yandan halk kendisinden yardım istiyordu. Ahmet Yesevi ise kocamıştı; ata bile binemiyordu. Askerine başbuğ yapacak birini de bulabilmiş değildi. "Ey herkesin sırrını bilen Tanrı", dedi ve "Âdem'den Muhammet'e kadar tüm peygamberlerin; hakkında 'Hel etâ' suresi inen, 'Lâ fetâ' şanıyla anılan Murtaza Ali hakkı için bana bir kulunu gönder de Müslümanlara yardım etsin", diye yakardı. Bu yakarış üzerine Tanrı, durumu Hacı Bektaş Veli'ye ilham etti. Hacı Bektaş, hemen Türkistan'a yürüdü; Ahmet Yesevi'nin dergâhına ulaştı; eşiğine yüz sürdü ve kapısında peymançe durdu. Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş'ı görünce mülk ıssı geldi diye çok sevindi.İçeriye alıp ağırladı; birlikte oturdular; dervişlerle yemek yediler; ardından tekbir duası okuyup şükrettiler. Şeyh, "Ya Hacı Bektaş Hünkâr", dedi; "Tanrı seni madde âlemine sahip kıldı; önce Bedahşan ilini fethet ve kâfirin kanını yere saç. Kutbettin Haydar adında aslan gibi bir nefes oğlum vardı; kendisine tuğ, alem verdim, kılıç kuşattım ve 6 bin erle Bedahşan iline gönderdim. Kâfirler Müslümanları kırdılar, oğlumu esir ettiler; 7 yıldır hapiste. Bedahşan iline akın et. Horasan halkının öcünü al ve oğlumu kurtar."

Hacı Bektaş, emri alınca yeri öptü ve "Ben de Bedahşan iline gidip Kutbettin Haydar'ı kurtarmazsam ekmek yemiyeyim, su içmeyeyim, orucumu bozmayayım; ant olsun. Ulu Tanrı yardım ederse önce Bedahşan ilini alırım, sonra bütün kâfirleri Müslüman yaparım", dedi. İzin istedi; Hace Ahmet Yesevi'nin elini öptü, kapıdan çıktı ve gözden yitti.

Derhal silkindi; şahin oldu; Bedahşan iline uçtu. Tekke halkı Hacı Bektaş'ı göremedi; nereye gittiğinden haberleri bile olmadı:"50-60 yıldır, genç-ihtiyar her birimiz er hizmetindeyiz, ancak bu himmeti elde edemedik. Çırılçıplak bir abdal geldi; şeyhimiz bize değer vermedi ona mülk ıssı dedi; oğlunu kurtarma görevini bile ona layık gördü" dediler ve Şeyh'i saymaz oldular. Hace Ahmet Yesevi ise bunlara hiç aldırış etmedi, kimseye ses çıkarmadı ve içinden , "Herkes, eri bilebilir mi hiç" diye geçirdi.

Hacı Bektaş, şahin donuna bürünüp Bedahşan'a uçtu; uça uça her yanı dolaştı, her yeri gözledi; sonunda Kutbettin Haydar'ın nerede olduğunu anladı; Haydar, bir mağarada hapisti. Süzülüp mağaranın üzerine indi; deliğinden girip yanına gitti ve silkinip insan kalıbına girdi. Parmağını salyasına bulaştırıp Haydar'ın başına sürdü; saçları bitti; kelliği sona erdi. Zincirlerini çözüp ona selam verdi. Haydar, hastalığının geçtiğini, saçlarının bittiğini ve gücünün yerine geldiğini görünce gelen kişinin, er olduğunu anladı. Hemen yerinden fırlayıp karşısına durdu. Hacı Bektaş Haydar'a, âlem-i gaybdan kırk hurma verdi; Haydar, hurmaları yiyince terledi; sonra Hacı Bektaş'ın selamını alıp, "**Sen Hızır mısın yoksa İlyas mısın?**", dedi. "Burada kâfir korkusundan kuş uçmuyor, kolan bağlanmıyor. Öyle olmasına karşın sen geldin, zincirlerimi çözdün. Tanrı aşkına söyle sen kimsin?."

"**Adım Hacı Bektaş**", dedi "**Hacı Bektaş Hünkâr**". "Baban Hace Ahmet Yesevi gönderdi beni; kalk ayağa".

Haydar, "**Ya Hünkâr**", dedi, "ayağa kalkmaya gücüm yok; yaya gidemem; hızlı at gerek bana ya da kuş olup uçmalıyım" Hacı Bektaş, Bismillah diyerek Haydar'ı kucağına aldı ve kıbleye dönüp, "Yum gözünü", dedi. Haydar gözünü yumdu; açınca kendisi-

ni, Hace Ahmet Yesevi'nin tekkesinde buldu.

Ahmet Yesevi, oğlunu görünce gözlerinden öptü; yüzünü yüzüne sürdü. O da babasının elini öptü; sonra eşiğe geçip peymançe durdu; özür diledi ve durumunu anlattı.

Dervişler de Hacı Bektaş'ın erliğinin farkına vardılar; O'na candan muhip oldular.

VIII
HACI BEKTAŞ BEDAHŞAN İLİNİ ELE GEÇİRİYOR

'Hacı Bektaş bu kez, 'Yarabbi Mustafa ve Murtaza'nın hürmeti, şeyhim Ahmet Yesevi'nin hakkı için ejderha, dininden dönüp kâfir olanları ortadan kaldırsın', dedi. Hacı Bektaş'ın duası kabul oldu; ejderha saldırıp dininden dönerek kâfir olanların hepsini yuttu."

Hacı Bektaş, Haydar'ı gönderdikten sonra mağarada kaldı. Kırk gün çile çıkardı; namaz kılıp dua ederek, "Yarabbi, kâfirlerin aydın günlerini karart; kırk gün güneş yüzü görmesinler; belki bu yüzden imana gelirler", dedi.

Duası kabul oldu; kâfir illerini karanlık bastı; geceyle gündüzü seçemez oldular. Halk kâfir beyine durumdan yakındı. Kâfir beyi ne kadar papaz varsa çağırdı ve onlara, "siz benim nimetimle geçinen ulularsınız. Kırk gündür güneş yüzü görmüyoruz; Türk'e akın edemiyoruz. Ya bana gün yüzünü gösterirsiniz ya da gözlerinizi çıkarırım", dedi. Papazlar, bu sözleri duyunca ağlaşmaya başladı. Bey "Ağlamanın yararı yok, bu işe bir çare bulun", diye devam etti. Üç bin papaz vardı; ancak içlerinden biri gizli din tutuyordu. O, beyin yanına varıp aman diledi ve dedi ki "Sana doğruyu söyleyeyim; yedi yıldır hapiste olan bir yiğidi bir eren, şahin donuna girerek gelip kurtardı. Haydar babasının yanına gitti; o eren mağarada kaldı. Tanrı'ya dua edip yakardı; 'Kâfirlerin günlerini karart' dedi. Tanrı duasını kabul etti; bu karanlık ondan."

Bey, "Tez", dedi, "gidin onu bana getirin. Yaptığı büyüyü bozun ya da canınızdan umudunuzu kesin." Beyi kızgın gören papazlar korktu; toplanıp, düşünüp taşındılar. Tekrar beyin yanına varıp, "Hepimiz savaş eriyiz. Bir kişi nedir ki? Birleşip mağaraya gidelim, onu tutup getirelim", dediler. Bey, bu öneriyi kabul etti;

elli bin kâfir topladı; kendisi de haç takıp atına bindi ve harekete geçti. Üç bin piyadeyi öncü olarak yolladı.

Öncüler mağaraya yaklaşınca ibadet etmekte olan Hacı Bektaş, seslerini duydu. "Yarabbi", dedi. "Sen bana yardım et, yedi başlı bir ejderha gönder, mağarayı beklesin." Tanrı, yedi başlı ejderhaya emretti; ejderha hemen geldi ve mağarayı kuşatacak biçimde yattı. Bunu gören kâfirler korkup kaçtı. Bey, papazlara kızdı, "Gidin o adamı tutup getirin, yoksa hepinizi öldürürüm" dedi. Papazlar, bu sözler karşısında ağlaşmaya başladı; "Yapacak birşeyimiz yok, istersen canımızı al; güçsüz kaldık; ona üst olmamıza olanak yok", demeye başladılar.

Bey, "Anlaşıldı", dedi, "bunca zamandır din ulusu geçindiniz, fakat sonuç ortada; demek ki gerçek din, Muhammet dini; haydi o ere gidelim, erliğine uygun düşeni yapsın". Bey, bu sözleri söyleyip atından indi; ardından papazlar ve askerler de atından indi. Ejderhaya bir mil yaklaşınca yere yüz sürüp, "Ey Hacı Bektaş", dediler, "izin ver, bizi bağışla, hepimiz Müslüman olalım". Hacı Bektaş, kâfirlerin bu durumunu görünce, gizli din tutan papazı çağırdı; papaz mağaranın kapısına gelip Hacı Bektaş'a selam verdi ve "Elli yıldır gizli din tutmaktayım", dedi. Git kâfir beyine söyle o da, ona uyanlar da Müslüman olsun, aksi durumda onlara ilenirim; bu ejderha üstlerine yürür ve hepsini yutar.", dedi.

Papaz, Hacı Bektaş'ın sözlerini Bey'e iletti; tümü imana gelip, "Tanrı birdir; Muhammet elçisidir; sultanımız da Hacı Bektaş Hünkârdır", dediler. Bunun üzerine Hacı Bektaş dua etti; gün doğdu, karanlık ortadan kalktı.

Fakat bir süre sonra halkın bir bölümü, "Bu Türk eri büyücü; büyü yaparak bu ejderhayı bize gösteriyor", diyerek dinlerinden döndüler. O günlerde Bey, bir elçiyle Hacı Bektaş'a mal göndermişti; Hacı Bektaş malı geri çevirdi; elçiyle beye haber gönderdi, "Yağmur yağdırmayacağım, ekinler bitmesin", dedi. Gerçekten de yağmur yağmadı; ekinler bitmedi; kıtlık başladı. Halk yeniden Bey'e başvurdu; Bey, Kasım adını alan o gizli din tutan papazı çağırdı; Hacı Bektaş'a gönderip aman diledi. Dininden dönen halk

yeniden imana geldi; mağaranın kapısına varıp yalvardılar. Hünkâr, onları bağışladı; yağmur yağmaya başladı. Kısa bir süre sonra halkın bir kısmı, yine dininden döndü. Hacı Bektaş'a "Büyücü" dediler. Bunu duyan Hacı Bektaş, secdeye vardı; kâfirlerin ocakları yanmaz oldu; geceleri mumlar bile yanmıyordu. Gene pişman olup imana geldiler. Hacı Bektaş'ın yardımıyla bu dertten de kurtuldular. Fakat bir süre sonra gene Tanrı'yı yadsıdılar; bu kez Hacı Bektaş sularını gizledi; çayları, ırmakları kurudu; kuyu kazsalar bile bir damla su çıkmıyordu. Sonunda imana geldiler ve Hacı Bektaş'a yalvardılar. Hacı Bektaş, onları gene bağışladı; çayları, ırmakları akınaya başladı; suya kavuştular.

Hacı Bektaş, mağaraya kapandı; tam bir yıl ibadet etti; inananlar gelip onu ziyaret ediyordu. Gene halktan kimileri, dininden dönüp kâfir oldu. Hacı Bektaş bu kez "Yarabbi Mustafa ve Murtaza'nın hürmeti, şeyhim Ahmet Yesevi'nin hakkı için ejderha, dininden dönüp kâfir olanları ortadan kaldırsın", dedi. Hacı Bektaş'ın duası kabul oldu; ejderha saldırıp dininden dönüp kâfir olanların hepsini yuttu.

Beyler, kefen giyip Hacı Bektaş'tan aman dilediler. Hacı Bektaş dua etti; ejderha göğe yükseldi.

Bedahşan halkı, Hacı Bektaş'ı kendilerine sultan yapmak istedi; ancak Hünkâr, bu makamı kabul etmedi; beyliği gene eski beye verdi. Sonra da, "Beni isteyen, Ahmet Yesevi'nin tekkesinde bulsun", dedi ve silkinip güvercin donuna büründü; halkın gözü önünde Horasan ülkesine doğru uçtu.

Bedahşan halkı bu duruma şaşıp kaldı; bilmeyenler bile, onun nasıl bir er olduğunu anladı.

IX
HACI BEKTAŞ
RUM ÜLKESİNDE

"Hünkâr, 'Ey Doğrul, er erin üzerine böyle gelmez; siz bize zalim donunda geldiniz; biz ise size, mazlum donunda; eğer güvercinden daha mazlum bir yaratık bulsaydık, onun donuna girer gelirdik', dedi."

99 bin Türkistan pirinin piri Ahmet Yesevi, Muhammet Hanefi soyundan bir seyittir. 8. İmam Ali Rıza'dan icazet almıştır. Türkistan'a giderek Yesu kentine yerleşir. 99 bin halifesi olur; bu nedenle kendisine 99 bin Türkistan pirinin piri denir.

Bilgin bir kişiydi; kimse karşısına çıkıp onunla bilgi yarıştıramazdı. Bâtın bilgisinde de ileriydi. Bir an bile ibadetten geri kalmayacak kadar zahitti. Nezir olarak gelenler, mutfakta pişirilir; gelenler yer içerlerdi. Kendisi de kaşık ve keşkül yapardı.

Bir öküzü vardı; sırtına heybeyi koyup pazara yollardı. Pazara yolladıklarının değerini herkes bilir;herkes kendine gerekli olanı alır; parasını heybeye koyardı.

Bir şey alıp da parasını vermeyen olursa öküz, bu kişinin peşini bırakmazdı;görenler o kişinin aldığının karşılığını vermediğini anlar, değerini ondan alarak heybeye koyarlardı. Öküz tekkeye dönünce şeyh, parayı alır ve ne gerekiyorsa aldırırdı.

Kerametleri pek çoktu;anlatmakla bitmez,yazmakla tükenmez. Ancak, biz birkaç örnekle yetinelim:

*Bir gün kimileri,Ahmet Yesevi'ye iftira etmek; halk içinde onu utandırmak istediler. Gece yarısı, kentin dışında bir öküz kestiler; sakatatını, başını ve ayaklarını orada bıraktılar; etini, götürüp tekkenin mutfağına astılar.

Sabahleyin de kalkıp öküzü aramaya başladılar. Boğazladıkla-

rı yere gelince "İşte öküzümüzü kestikleri yer", dediler. Ardından tüm kenti araştırdılar; bulamayınca Ahmet Yesevi'nin tekkesine geldiler ve aramak istediler. Şeyh izin verdi; mutfağa girdiler; baktılar ki öküz mutfakta asılı. Tam bu sırada Hace Ahmet Yesevi, Tanrı'ya niyaz etti; Tanrı onları o anda köpek biçimine soktu; ete saldırdılar, bitirinceye değin yediler; sonra da birbirlerini paralayıp öldürdüler. Kent halkı olup biteni duyunca gerçeği anladı; şeyh'e inançları arttı; bu tür iftiralardan uzak durmaya başladı.

* Horasan erenleri bir toplantı yapmaya karar verdiler; Ahmet Yesevi'yi de davet etmek istediler. Bunun için yedi er gönderildi; erler turna donuna girip Türkistan'a uçtu.

Bu durum Şeyh'e malum oldu; halifelerine, "Horasan erenleri toplantı yapacak; bizi davet için yedi er gönderdiler, şu anda bize ulaşmak için yoldalar; çabuk olun onlar gelmeden biz karşılayalım", dedi. Hemen turna donuna büründüler; Türkistan'dan kalkıp Semerkant sınırında Amu denen taşkın akarsuyun üstünde Horasan erenleriyle buluştular. Horasan erenleri, Şeyh'in ayağına baş koyup, "Siz erenlere ne malum değil" dediler. Tam bu sırada Ahmet Yesevi, aşağıya suya baktı; kumaş yüklü hayvanları ve davarıyla Semerkant tarafından Horasan tarafına geçmek isteyen Amu suyuna girmiş bir tacir gördü. Suyun ortasında kalmışlardı; su bunları sürüklüyordu; tacir atından düşmüş, " Ey iklim erenleri, ey ülke erleri bizi bu sıkıntıdan kurtarın yarısı size adak olsun", diye yakarıyordu. Ahmet Yesevi, hemen havadan velâyet elini uzattı ve tacirin bütün malını Horasan tarafına çıkardı. Sonra erenlerle birlikte yeryüzüne indi ve insan kalıbına girdi.

Tacir, erenleri görünce hemen Ahmet Yesevi'nin ayaklarına kapandı; tüm malını ikiye böldü ve yarısını erenlere bağışladı; hayır duasını ve himmetini alıp yoluna devam etti.

Şeyh o malı aldı ve Horasan'a vardı. Horasan erenleri karşılayıp izzet ikramda bulundular. Ahmet Yesevi'nin emriyle o mal, mecliste paylaştırıldı. Bir süre sohbet muabbetten sonra veda edilerek Türkistan ülkesine, Tekke'ye dönüldü.

Onun bu türden kerametleri pek çoktur; isteyen menakıbından

okur.

* Ahmet Yesevi'nin başında bir zira uzunluğunda bir elifi tac vardı. Bu taç; hırka, çerağ, sofra, alem ve seccadeyle birlikte Tanrı'dan Muhammet'e gelmişti. O da onları, erkânla Murtaza Ali'ye vermişti. İmam Ali, İmam Hasan'a; İmam Hasan İmam Hüseyin'e; İmam Hüseyin, İmam Zeynelabidin'e; İmam Zeynelabidin oğlu İmam Muhammet'e; İmam Muhammet oğlu İmam Caferi Sadık'a; İmam Caferi Sadık oğlu İmam Musa Kazım'a; İmam Musa Kazım da oğlu İmam Ali Rıza'ya sundu. İmam Rıza onları 99 bin Türkistan pirinin piri Hace Ahmet Yesevi'ye verdi. Bunların tümü Tekkede dururdu; Şeyh onları, halifelerinden hiçbirine vermezdi. Soranlara, "Sahibi vardır, gelir", derdi. Biri Şeyh'ten kisve giymek isterse, o anda ne varsa onu giydirirdi; kimi zaman taliplerinin getirdiği posttan külah yapar, onu verirdi.

Bir gün halifeler toplanıp onları Şeyh'ten istemeye karar verdiler; "içimizden birine versin", dediler. Şafak zamanı, 99 bin halife ibadet etti. Hace'nin avlusu çok genişti; hepsi seccade serip yerli yerine oturdu. Ortaya da büyük bir ateş yakmışlardı.

Duadan sonra Şeyh, halifelerin yüzüne baktı ve ne düşündüklerini anladı; "Gönlünüzde ne varsa dile getirin, söyleyin", dedi. Halifeler, dileklerini söyledi.

O sıralar sadık bir muhip darı getirmişti; darı, meydanın bir tarafında yığılı duruyordu. Şeyh, "Kim bu darı yığınının üstüne seccade serer ve hiçbir darı tanesini yerinden kımıldatmadan ibadet ederse o emanetler, o adamın hakkıdır; elifi taç, kendiliğinden uçar, başına konar; hırka, sırtına gelir; çerağ uyanıp önünde dikilir; sofra varır, yayılır; alem, başının üstünde durur; seccade altına döşenir. Ama zahmet etmeyin, onların sahibi var; şimdi çıkar gelir", dedi.

Halifeler bu sözler karşısında şaşırdılar; utançlarından başlarını öne eğdiler. Derken bir de baktılar ki birisi çıkageldi; "Sabahınız aşkolsun" diyerek selam verdi ve halifeleri aralayıp bir yere oturdu.

Bu gelen er Hünkâr Hacı Bektaş Veli idi; halifelerin emanet-

leri Hace'den istemeleri, kendisine malum olmuştu. Bir anda Horasan'dan kalkmış ve Türkistan'a, Hace'nin tekkesine gelmişti.

Hace, Hünkâr'ın selamını ayağa kalkarak aldı; Hace'nin davranışını gören halifeler de ayağa kalktı. Hace Hünkâr'ı yanına aldı ve halifelere dönüp, "İşte emanetlerin sahibi geldi", dedi. Sonra, "Ey Horasanlı Hacı Bektaş" diyerek Hacı Bektaş'ı huzuruna çağırdı.

Hünkâr ayağa kalktı; seccadeyi elline aldı ve darı yığınının yanına gitti; Allah'ın adına besmele çekip seccadeyi darı yığınının üstüne serdi; ardından üzerine çıkıp ibadet yaptı; bir tek darı tanesi bile yerinden kımıldamadı.

İbadeti bitirdikten sonra geçip yerine oturdu; elifi taç, uçtu Bektaş'ın başına geçti; hırka havalanıp sırtına kondu; çerağ uyandı, önünde durdu; peygamberin sancağı da bulunduğu yerden kopup başı ucuna dikildi; seccade ise altına döşendi. Bunu gören halifeler salavat getirdi; İçlerinden "Eyvah bu güçlü er burada kalırsa bizim demimiz geçmez artık", dediler. Ahmet Yesevi, onların hatırlarından geçeni hemen anladı.

Hacı Bektaş, emanetlerini Ahmet Yesevi'ye sundu. Hace erkâna uygun olarak Hünkâr'ı tıraş etti; ardından emanetlerini ve icazetini verdi; "Ya Bektaş", dedi, "nasibini tam olarak aldın; müjde olsun ki **kutb-ül aktab** oldun; kırk yıl hükmün var; bugüne değin bizimdi; bundan sonra senindir. Biz, bu yokluk yurdunda fazla kalamayız, ahirete gideriz. **Git, seni Rum'a saldık; Sulucakarahöyük'ü sana yurt verdik**; Rum'da gerçek erenler, budalalar, sarhoşlar çoktur; artık hiçbir yerde eğlenme, hemen yürü."

Hacı Bektaş Veli ertesi gün, güneş doğarken Hace Ahmet Yesevi'den izin alıp yola düştü. Orada bulunan erenlerden biri, yanmakta olan ateşten bir odun alıp Rum ülkesine doğru fırlattı; "Rum'daki erenler ve evliyalardan biri de bu odunu tutsun, Türkistan erenlerinin, Rum'a er gönderdikleri, erenlere malum olsun", dedi.

O, odun dut ağacıydı; Konya'da Emir Cem Sultan'ın halifesi Hak Ahmet Sultan bu dut ağacını tuttu ve Hacı Bektaş Tekke-

si'nin önüne dikti.

O ağaç bugün de durur; tepe ucu yanıktır.

* Hünkâr Hacı Bektaş Veli, Türkistan'dan Rum ülkesine hareket edince önce hacca gitmeye karar verdi. Issız çölde yol alırken, arslanların sığındığı bir yere uğradı. Oraya insanlar, korkudan adım atamazlardı. Sığınağa yaklaşınca iki arslan Hünkâr'a saldırdı; iyice yaklaştıkları zaman Hünkâr, başlarından kuyruklarına kadar her ikisini iki eliyle sıvazladı; o anda ikisi de taş oldu; bunu gören diğer arslanlar, yüzlerini yere sürüp yalanmaya başladılar.

O iki arslanın taş olduğu yer **Kürdistan**'a yakındır; yolu düşenler görebilir.

Hünkâr, Kürdistan'da bir kavmin içinde bir süre yaşadı; orada bir bacının oğlunu, oğul edindi; birçok kerametler gösterdi anlatılsa söz uzar.

* Bir gün o ilde, toplu durumda giderken bir ırmağa yaklaştılar; ırmaktaki balıklar, başlarını sudan çıkarıp Hünkâr'ı selamladılar. Hünkâr da selamlarını alıp, "Sağolun, varın siz tesbihinizde olun", dedi.

Bu tür kerametler göstererek o ilk kavmi , kendisine muhip yaptı; bu nedenle o kavme, Hünkâri derler.

*Oradan ayrıldı; Necef Şahı'nı ziyaret etti. Bir süre burada kalarak erbain çıkardı. Necef'i terk etti ve Beyt Allah'a vardı; İmam Muhammet Bakır'ın seccadesi yanında üç yıl oturup ibadetle meşgul oldu.

Sonra Medine'ye gitti; orada da erbain çıkardı ve bir süre ibadetle ilgilendikten sonra Kudüs'e vardı; erbain çıkarıp biraz ibadetle ilgilendi; ardından Halep kentine ulaştı; Ulucami'de erbain çıkardı; cami avlusunun ortasında bir ulu mermer direk vardı; o mermer direğin üstüne bir taş koydu ve "Biz gelinceye değin dursun ahir zamanda gelir, indiririz", dedi.

Halep'ten ayrılıp Davut peygamberin kabrine geldi; orada birkaç eren, Hünkâr'la birlikte oturup ibadet etti.

Bir gün o erenler Hünkâr'a; "Ey kerem ehli", dediler, "burası

yüce bir makam, burada birlikte içe kapanalım, erbain çıkaralım."

Hünkâr, "Çile-i zenan mı yoksa çile-i merdan mı?" diye sordu. Erenler, "Çile-i zenan nedir, çile-i merdan nedir", dediler. Hacı Bektaş Veli, "Çile-i zenan, kırk gün yemeden, içmeden kapanmaktır; bir kadın da bunu çıkrık dibinde yapabilir. Çile-i merdan ise kırk gün her öğün öküz yalınisi yiyerek su içmeden ve abdest bozmadan kapanmaktır", dedi.

Erenler bu yanıt karşısında şaşırdılar; "Erenler Şahı", dediler, "biz sözünü ettiğiniz çile-i merdanı çıkaramayız, ona bizim takatimiz yetmez." Hünkâr makam sahibine; "Biz çile-i merdan çıkaralım; her gün bir öküz tığlayıp pişirin, yiyelim. Bu erenler de çile-i zenana girsinler", dedi.

Bunun üzerine o erenler, yemeden içmeden kırk gün çile çıkardılar. Hünkâr ise her öğün, gelen öküz yahnisini yedi; bir yudumcuk su içmedi, abdest de bozmadı. Çile bitince erenler, Hünkâr'ın eline ayağına düştüler; duasını, himmetini aldılar.

Daha sonra Hünkâr, Rum ülkesine yürüdü; yolda önce **Elbistan**'daki **Ashabıkehf** mağarasına uğradı ve orada erbain çıkardı. Ardından Kayseri'ye doğru yolculuğa başladı.

* Hünkâr Hacı Bektaş Veli, Rum ülkesine yaklaşınca, gayb âleminden Rum erenlerine; "Selamlar sizin üzerinize olsun Rumdaki erenler ve kardeşler", diyerek selam verdi. Bu sırada Rum ülkesinde, 57 bin eren sohbet meydanındaydı; **Karaca Ahmet** de gözcü idi.

Hünkâr'ın selamı, Fatıma Bacı'ya malum oldu. Bu kadın, Sivrihisar'da Seyit Nurettin'in kızıydı; henüz evlenmemişti; sohbet meydanındaki erenlere yemek pişirmekte idi. Karaca Ahmet ise Seyit Nurettin'in müridiydi. Fatıma Bacı ayağa kalkıp Hünkâr'ın gelmekte olduğu yöne döndü; elini göğsüne koydu ve üç kez "selamını aldım" dedi, yerine oturdu.

Sohbet meydanındakiler bu durumu görünce, "Kimin selamını aldın", dediler. Fatıma Bacı, Rum ülkesine bir er geliyor, siz erenlere selam verdi; onun selamını aldım", dedi. Erenler, "Sözünü ettiğin er nereden geliyor?" diye sordu. Fatıma Bacı, "Kendisi

Horasan erenlerinden, fakat şu anda Beyt-Allah tarafından geliyor", diye yanıtladı.

Erenler, "Ne yapalım ki o Rum ülkesine giremesin; Rum ülkesine girerse ülkeyi alır, halkı kendisine muhip eder; artık Rum'da bize yer kalmaz. Bir şey yapalım. Rum ülkesine sokmayalım", diye tartışmaya başladılar. Kimisi, "Kanat kanata verelim; arş altında Sidre'ye değin yolu keselim; Rum'a giremesin", dedi. Sonunda tümü bu önlemi uygun buldu; vilâyet kanatlarını birbirine çatarak yol bağladılar.

Hacı Bektaş Veli, Rum sınırına yaklaşınca yolun tutulmuş olduğunu gördü; "Allah'ın adıyla, Allah için", diyerek vilâyetle sıçradı; ulu arşın tavanına yetişti. Melekler Hünkâr'ı, elifi tacıyla karşıladılar; "Merhaba, safa geldin ey Peygamber'in evladı Hacı Bektaş Veli", dediler.

Hünkâr bir güvercin donuna girdi ve oradan uçarak doğruca Sulucakarahöyük'e indi; bir taşın üstüne kondu; mübarek ayakları hamura gömülür gibi taşa gömüldü. O an Rum erenlerine bir korku düştü; o erin girdiğini anladılar, "yolunu bağlayamadık", dediler. Karaca Ahmet'e "Sen Rum ülkesinin gözcüsüsün, bak bakalım ülkeye girmiş mi? ", diye sordular. Karaca Ahmet, bir süre murakabeye vardı; sonra başını kaldırdı ve "Rum ülkesini baştan başa taradım; her yaratık eşiyle oturmakta; yalnız Sulucakarahöyük'te bir er var, bir başına oturuyor; onu görünce içime bir dehşet düştü; olsa olsa odur", dedi.

Rum erenleri, "Birisi doğan donuna girse de gidip onu avlasa", diyerek tartışma açtı. İçlerinde, Beyazit Sultan'ın halifelerinden Hacı Doğrul adında birisi vardı; Irak'tan Rum ülkesine gelmişti. Ayağa kalkıp, "İzninizle", dedi "ben gideyim." Hemen doğan donuna bürünüp uçtu; Sulucakarahöyük'te bir taş üstünde bir güvercin olduğunu gördü; olanca heybetiyle süzülüp üstüne inerken; Hacı Bektaş insan donuna büründü; elini uzatıp doğanı tuttu; öylesine sıktı ki Hacı Doğrul'un aklı başından gitti.

Elinden bırakınca bir zaman yattı; aklı başına gelince kalktı; Hünkâr'ın yanıbaşında duruyordu.

Hemen ayağa kalktı peymançeye durdu, özür diledi. Sonra Hünkâr'ın eline, ayağına kapandı, "Kem bizden, kerem sizden", dedi. Hünkâr, "Ey Doğrul, er erin üzerine böyle gelmez; siz bize zalim donunda geldiniz; biz ise size, mazlum donunda; eğer güvercinden daha mazlum bir yaratık bulsaydık, onun donuna girer gelirdik", dedi. Ve kisvesini tekbirleyip başına giydirdi. Hacı Doğrul, "Hünkâr'ım, bizden ve soyumuzdan ne kadar dişi ve erkek varsa tümü, size ve size uyanlara adağımız olsun", dedi.

Hacı Bektaş, "Hacı Doğrul", dedi, "şimdi dön, geldiğin meydana var ve erenlere gördüğünü anlat; tümüne selam söyle; onları buraya çağır; birlikte yanıma gelin", dedi. Hacı Doğrul, kalkıp Rum erenlerinin yanına vardı; durumu anlattı ve Hünkâr'ın davetini iletti.

57 bin Rum ereni, "Ne diye ayağına gidecekmişiz", dediler ve Hünkâr'ın davetine uymadılar. Herkes yerli yerine gitti. Bu durum, Hacı Bektaş'a malum oldu. Oturduğu yerden bir kez üfürdü; tüm Rum erenlerinin çerağları dinlendi; üç gün, başka bir anlatıma göre kırk gün, çerağlarını uyaramadılar. Aynı zamanda parmağıyla işaret etti; erenlerin altlarından seccadeleri kayboldu. Çaresiz, bir yerde toplanıp Hünkâr'ın yanına gitmeyi kararlaştırdılar. Huzura varıp el öptüler, seccadelerinin , kendi topluluklarında nasıl serilmişse aynı düzene göre Hünkâr'ın huzurunda serilmiş olduğunu gördüler. Her biri kendi seccadesinde oturdu; özür dileyerek konuşmaya başladılar.

Hünkâr'dan soyunu, mürşidini, kimden nasip aldığını, nereden geldiğini sordular. Hünkâr kendisini, "Horasan erenlerindenim. Muhammet soyundanım. Türkistan'dan geliyorum; İbrahim Sani diye tanınan Seyit Muhammet'in oğluyum. Seyit Muhammet, İbrahim Mucap oğludur; onun babası da Musa Kâzım'dır. Mürşidim, 99 bin Türkistan pirinin piri Hace Ahmet Yesevi'dir. Meşrebim, Muhammet-Ali'dendir; nasibim Tanrı'dan", diye tanıttı.

Hünkâr sözlerini bitirince erenler, delil istedi. Hünkâr, Ahmet Yesevi'nin verdiği icazetnameyi çıkarmak isterken; gökyüzünden duman gibi bir şeyin indiğini gördüler; süzüle süzüle Hünkâr'ın

önüne geldi; bu bir fermandı. Yeşil sayfa üstüne beyaz bir yazı ile besmeleden sonra icazeti yazılıydı.

Okuyup ikna oldular; hiçbir şüpheleri kalmadı. Kalkıp birer birer Hünkâr'ın önüne geldiler; tekbirleyip tevella telkin etti.

Böylece Rum ülkesine tevellayı, Hünkâr getirmiş oldu.

Rum erenlerinden her biri Hünkâr'a, onar mürit verdi; ve Hünkâr'a ıhtırımcı adını verdiler. Hünkâr, "Bütün tavlalardan boşanan bizim tavlamızda eğlensin; fakat bizim tavlamızdan boşanana eğlenecek yer, kaşınacak tırnak bile bulunmasın", dedi.

Rum erenleri, makamlarına gitmek için izin istedi. Hünkâr, her birine nasip verdi. Karaca Ahmet'e, Sultan Hace Ahmet Yesevi, bize bir dev vermişti; o günden bugüne bize hizmet eder; onu sana armağan verdik; artık size hizmet etsin; Hakk'a yürüdükten sonra da mezarınızı beklesin", dedi. Erenler izin alıp makamlarına gittiler.

X
HACI BEKTAŞ-TAPDUK EMRE

"Bunun üzerine Hacı Bektaş elini açtı; Emre, Hacı Bektaş'ın avucunda o güzelim yeşil beni görür görmez üç kez, 'Tapduk Hünkârım', dedi. Bundan sonra adı Tapduk Emre kaldı."

Rum erenleri, Hacı Bektaş Veli'ye giderken Emre'ye "Haydi sen de bizimle gel", dediler. Emre, çok güçlü bir erdi. "Dost divanında erenlere nasip veren Hacı Bektaş adında bir er görmedik", dedi ve Hacı Bektaş'a gitmedi.

Emre'nin sözünü Hünkâr'a ilettiler. Hünkâr, Sulucakarahöyük'te Kadıncık Ana'nın evine yerleşince, çeşitli bölgelerden gelen muhipler, müritler ihtirılmaya başlandı. Bu arada Hünkâr, Saru İsmail'i gönderip Emre'yi çağırttı. Emre yanına gelince Hacı Bektaş, "Siz, dost divanında erenlere nasip veren Hacı Bektaş adında bir kimse görmedik demişsiniz; siz o nasip veren elin bir nişanesi olduğunu da bilir misiniz?", diye sordu. Emre, "O divanda bir yeşil perde vardı; onun ardından bir el çıktı; bize nasip verdi. O elin avucunda güzel, yeşil bir ben vardı; şimdi bile görsem tanırım", dedi. Bunun üzerine Hacı Bektaş, elini açtı; Emre, Hacı Bektaş'ın avucunda o güzelim yeşil beni görür görmez üç kez, "Tapduk Hünkârım", dedi. Bundan sonra adı, Tapduk Emre kaldı. Emre, başındaki tacı çıkarıp Hünkâr'a teslim etti; Hünkâr, tacını tekbirleyip giydirdi. O da izin alıp makamına döndü.

"Hünkâr, İbrahim Hacı'ya, 'Yürü', dedi, 'Bozok'la, Üçok'u sana yurt verdik, ekmeğin olsun; koyuncuklar da seninle birlikte varsın."

XI
HACI BEKTAŞ-İBRAHİM HACI

Hacı Bektaş Veli Rum ülkesine, Türkmen içinde Zülkadirli ili Bozok'tan girdi. Yol üzerinde bir çoban koyun gütmekteydi.

Koyunlar, Hünkâr'dan vilâyet kokusunu alır almaz ona doğru koşmaya başladılar; çoban sürünün önünü kesip öncüleri bir araya toplamaya çalışırken arkadakiler, Hünkâr'a doğru koşuyordu; arkadakileri bir araya getirmek isterken öndekiler, Hünkâr'ın yanında toplanıyordu.

Çoban kendi kendine, "Bu er Tanrı dostlarından olmalı; koyun kadar aklım yok mu? Varayım ben de eline ayağına kapanayım;belki bana da bir himmet eder", dedi. Hemen Hünkâr'ın huzuruna vardı; yere yüz vurdu ve "Ey gerçek er, bize de lütfet, kerem et, himmet et", dedi.

Hünkâr bir yere oturdu; çobana "Adın ne?", diye sordu. Çoban "Adım İbrahim Hacı" dedi. Hünkâr, "Başındakini çıkar," dedi. İbrahim Hacı'nın başında geyik postundan dikilmiş bir börk vardı; çıkarıp Hünkâr'a verdi. Hünkâr, börkü İbrahim Hacı'nın başına giydirdi; tekbirledi, gözünü arkasını sıvazladı. Erin bakışı, üstün özellikler taşır, kara toprağa baksa altın eder. İbrahim Hacı, bir anda nasibini aldı, gözünden perde kalktı; erenlik mertebesini buldu. Hünkâr İbrahim Hacı'ya "Yürü", dedi, "Bozok'la Üçok'u sana yurt verdik, ekmeğin olsun; koyuncuklar da seninle birlikte varsın".

İbrahim Hacı'dan sonraları nice kerametler belirdi; Üçok'la

Bozok, onun ekmeği oldu. Zülkadirli ilinde ayağına taş dokunan onu çağırırdı; muhiplerine geyik derisinden taç giydirirdi.

Ölümünden sonra **Dede Garkın** oğulları İbrahim Hacı oğullarına gelerek, "Bu geyik derisi taç, Dede Garkın'ındır; siz bunu nereden aldınız", dediler. Onlar da, "Atamız İbrahim Hacı'ya Hünkâr Hacı Bektaş Veli giydirdi; bizim mertebemiz ondandır"; diyerek yanıtladılar.

Garkın oğulları, "Bektaş'ın tacı elifi ve Hüseynidir; geyik derisi Dede Garkın'ındır ve çok ünlüdür", diye karşı çıktılar.

Sözün kısası, tartışmalar uzadı; sonunda geyik derisi taç, Dede Garkın oğullarında kaldı. Ancak İbrahim Hacı'nın, Hacı Bektaş'la bağıntısı olduğu kesindir.

XII
HACI BEKTAŞ-BAHAETTİN BOSTANCI

"Hünkâr, erkân gereği Bostancı'yı tıraş edip başındaki kisveyi tekbirledi; icazet vererek, gözlerini, arkasını sıvazladı ve 'Nasibini aldın' dedi."

Hacı Bektaş Veli, sık sık Hızır Peygamberle buluşurdu. Bir gün Kayseri'nin yukarı tarafında Saklan Kalesi yakınında yine Hızır'la buluştular ve bir bostana girdiler. Gezinirlerken biraz ileride bir bostancının durduğunu gördüler. Hünkâr'ın Rum ülkesine geldiği mevsim ilkbahardı; çevrenin yeşilliklere büründüğü zamandı. Bir taş dibinde oturdular. Hünkâr bostancıya, "Kardeş bize bir kavun getir de yiyelim", dedi. Bostancı şöyle yanıtladı; "Tanrı izin verirse bitsin, olgunlaşsın birlikte yeriz." Hünkâr, "Diktiğin yerleri bir dolaş bakalım", dedi "belki bitmiş, olgunlaşmıştır". Bostancı "Ben diktiğim şeyi bilmez miyim?", deyince Hızır Peygamber, "Öyle deme, erin sözünü kırma", diyerek söze girdi; bostancıya bir inanç geldi; gitti, diktiği yerlere baktı. Bir de ne görsün? Üç tane güzelim kavun olgunlaşmış, burcu burcu kokmakta. Hemen ikisini kopardı, birini Hızır'ın, diğerini Hünkâr'ın önüne koydu ardından, "Sultanım, ne olur bu gece konuğum olsanız", dedi. Onlar da "Peki öyle olsun", dediler ve kalkıp kente doğru yürüdüler.

Onlar gittikten sonra bostancı işiyle ilgilendi; ama giderek kendisini bir düşüncedir aldı. Gidip öbür kavunu da kopardı; derken aklına yaptığı iş geldi; "Ne kadar da aymazlık ettim", dedi, "hiç bostan dikilirken kavunun bitip olgunlaştığını gören olmuş mudur? Kuşkusuz bunlar keramet sahibi, ne diye ellerine, ayaklarına kapanıp himmet almadım? " Bu yakınmalar içinde bir aşağı

bir yukarı gidip geldi; aradı taradı; izlerine bile rastlayamadı. Bostan dikmekten vazgeçti; üçüncü kavunu da alıp evine döndü.

Kapıdan girince ikisinin de evinde oturmakta olduğunu gördü; ulu Tanrı'ya şükürler edip hemen ayaklarına kapandı; sonra üçüncü kavunu önlerine koydu. Hünkâr, "Yaklaş", dedi; "Bu kudret lokmasını kes de yiyelim; çünkü Horasan'da bu çeşidini yememiştik." Meğer, daha önce Bostancı'nın kendilerine verdiği kavunları yememişler, alıp getirmişler. Bostancı üç kavunu da kesti; birazını eşine götürdü; kalanını erenlerle yedi. Tanrı'ya şükrettikten sonra kalkıp erenlerin karşısına durdu, el bağladı; "Lütfedin, himmet buyurun", dedi. Hünkâr, erkân gereği Bostancı'yı tıraş edip başındaki kisveyi tekbirledi; icazet vererek gözlerini, arkasını sıvazladı ve 'Nasibini aldın', dedi. Ardından Hızır'la birlikte kalkıp gitti.

O bostancının adı Bahaettin idi; Hünkâr nasip verdikten sonra Kayseri'de nice kerametler görüldü; Bahaettin Bostancı adını aldı; mezarı Kayseri'dedir; fakat efradı Sivrihisar yakınlarında Sakarya suyuna yakın bir yerdedir.

XIII
HACI BEKTAŞ- BİR EREN

"Derken o eren, elini koynuna soktu ve bir salkım üzüm çıkarıp huzura koydu. Bunun üzerine Hünkâr, 'Sizin erenlerden olduğunuz bizce malumdu; sizden keramet isteyen de yoktu; böyle davranmaya ne gerek vardı', dedi."

O zamanlar Kayseri'de bir eren vardı. Hünkâr, Kayseri'ye gidişinde onunla buluştu; birbirlerini anlayıp görüştüler. O eren Hünkâr'ı, tekkesine davet etti. Tekkesi Bahaettin Bostancı'nın tekkesine yakın bir yerdeydi. Hünkâr davete uydu; görüşüp konuştular... Derken o eren, elini koynuna soktu ve bir salkım üzüm çıkarıp huzura koydu. Bunun üzerine Hünkâr, "Sizin erenlerden olduğunuz bizce malumdu; sizden keramet isteyen de yoktu; böyle davranmaya ne gerek vardı", dedi.

Bir süre daha oturdular. Hünkâr, gitmek üzere ayağa kalkınca mübarek eteğinin arasından yere bir hindistan cevizi düştü. Bunu gören eren, "Böyle davranmaya ne gerek vardı dediniz; peki bu sizin yaptığınız ne?", diye sordu. Hünkâr, Hakk'a giden hak uğrum hakkı için, benim bilgim dışında oldu; siz o kerameti gösterdiğiniz için Horasan erenleri gayrete geldi; bunu getirdi.

Hünkâr, o erenle vedalaşıp yola revan oldu.

"Bu yüzden o köydeki Hristiyanlar, Hünkâr makamını ziyaret ederler; her yıl toplanıp gelirler; kurbanlar; adaklar sunup tören yaparlar."

XIV
HACI BEKTAŞ SİNESON KÖYÜ'NDE

Hünkâr Kayseri'den Ürgüp'e giderken, yol üzerinde Sineson adlı Hristiyan köyüne ulaştı; köylüler çavdar ekmeği pişirmişlerdi; bir kadın ekmek teknesini başına almış götürmekte idi.

Hünkâr'ı görünce hemen tekneyi başından indirdi "Lütfen bir parça alıp yiyin, bizim tapınağımızda buğday bitmez, ayıplamayın", dedi.

Hünkâr bu sözleri duyunca şu yanıtı verdi; "Bereketli olsun, çavdar ekin, buğday biçin; küçük hamur yapın, büyük somun alın." O günden bugüne o köyde çavdar ekerler, buğday biçerler; küçük hamurlar yapıp fırına verirler, büyük somunlar çıkarırlar. Buğday ekerlerse çavdar, çavdar ekerlerse buğday olur. Bu yüzden o köydeki Hristiyanlar, Hünkâr makamını ziyaret ederler; her yıl toplanıp gelirler; kurbanlar adaklar sunup tören yaparlar.

"O günden bugüne köylüler, sürekli boş yere kavga eder dururlar."

XV
KAVGACI KÖY

Hacı Bektaş o köyden ayrılıp Ucasar köyüne ulaştı; köyün dışında bir yerde bir süre dinlendi. Gürültüler duydu; baktı ki köyde bir kavga var. Köylülerden birine, "Bu köyde derviş konuk edecek bir yer var mı?" diye sordu. Köylü, "Halk, konuk kaygısında mı? Şimdi kabadayılar gelir, seninle de hiç yoktan kavgaya tutuşurlar", dedi. Bunun üzerine Hacı Bektaş'ın ağzından şu sözler çıktı:

"Boş yere kavgadan, gürültüden kurtulmasınlar".

O günde bugüne o köylüler, sürekli boş yere kavga eder dururlar.

XVI
HACI BEKTAŞ AÇIKSARAY'DA

"Kaynanası, 'Yağ az kaldı, dokunma', demesine karşın gelin, 'Tanrı için istiyor, ben vereceğim', diyerek; ekmek içine biraz yağ koydu ve götürüp Hünkâra sundu. Hacı Bektaş, 'Artsın eksilmesin, taşsın dökülmesin', dedi."

Hacı Bektaş o köyden de ayrıldı; Açıksaray köyüne geldi. Köyde bir kadına, "Derviş için bir yiyeceğiniz var mı? varsa, getiriver", diye seslendi. O da "durun gideyim, olanından getireyim", dedi.

Kadın evine geldi ve kaynanasına, "Ana", dedi, "bir derviş geldi, Tanrı için lokma ister; küpte biraz yağ var; Tanrı yerine verir; biraz ekmekle bir parçacık yağ verelim", dedi. Kaynanası "Yağ az kaldı, dokunma", demesine karşın gelin "Tanrı için istiyor, ben vereceğim", diyerek ekmek içine biraz yağ koydu ve götürüp Hünkâr'a sundu. Hacı Bektaş "Artsın eksilmesin, taşsın dökülmesin", dedi.

Gelin eve gelince bir de ne görsün; küp ağzına kadar yağla dolmuş. Hemen kaynanasını çağırdı ve gösterdi.

Kadın bu durumu görünce, "O dervişin sözüyle oldu; demek ki gerçek erenlerdenmiş; keşke eline ayağına kapanıp himmetini alsaydık; gidelim köyün çevresini arayalım", dedi. Gelinle kaynana birlikte yola düştüler; Kızılırmak'ın kıyısına vardılar; mevsim ilkbahar olduğu için Kızılırmak coşup, taşmıştı. Baktılar ki Hünkâr, seccadesini suya sermiş, üstüne oturmuş Kızılırmak'ı geçiyor... Karşı tarafa ulaşınca seccadesini sudan aldı; silkip omuzuna attı ve yürüyüp gitti.

Gelinle kaynana köye döndüler. Olanları köylüye anlattılar. Köy halkı, "Yazıklar olsun, öyle bir Tanrı dostu köyümüzden geç-

ti de görmek nasip olmadı, eline ayağına kapanamadık, hayır duasını alamadık", dedi.

Daha sonra topluca Kızılırmak kıyısına koştular. Bu durum, Hünkâr'a malum oldu.

Hacı Bektaş Hırka dağına yöneldi; dağın tepesinde bir ardıç ağacı vardı. Hünkâr "Ardıç", dedi, "bir an için dallarınla, sürgünlerinle beni saklarsan ben de kıyamet günü seni saklarım". Ardıç dallarıyla, sürgünleriyle Kıble yönünde eğilip bir çadıra dönüştü; Hünkâr, içine girip ibadete koyuldu; orada çile çıkardı. Bugün o ağaca, Devcik Ardıç derler.

XVII
HACI BEKTAŞ SULUCAKARAHÖYÜK'TE

"İdris, nasıl bir rüya gördüğünü sorunca Kadıncık anlatmaya başladı: '-On-dört gecelik dolunay, eteğimden koynuma girdi. Yakamdan çıkmak istedi; yakamı tuttum. Yenimden çıkmak istedi; yenimi tuttum. Bu kez eteğimden çıkmak istedi; oturdum, yere kapandım; derken korkuyla uyandım.' İdris, 'Kadıncık, Güneş peygamberdir, Ay eren; senden bir çocuk dünyaya gelecek ve o erenlerden biri olacak', dedi."

Çepni Boyu'nun ulularından Yunus Mukri adında birisi vardı; bilgin, üstün, olgun ve hafız idi. Bir gün boyundan ayrılıp Karahöyük yakınlarındaki Mikâil'e yerleşti; bir süre sonra buradan da ayrıldı; daha yukarıda kalan Kayı denen yere geldi; Kayı ile Karahöyük arası iki mil kadardı.

Karahöyük'ü, Sultan Alaettin'in Yunt-Bende'si bayındır etmişti. Çepni Boyu'nun ulularından Gevherveş, üç komşusuyla Yunt-Bende'yi Sulucakarahöyük'e getirmişti; Yunt-Bende, Sulucakarahöyük'te Hakk'a yürüdü, orada sırlandı.

O zamanlar çevrede, bilgin olarak yalnızca Yunus Mukri kalmıştı. Yunus Mukri bir iş için evinden ayrıldığında, Gevherveş'in yakınlarından biri Hakk'a yürüdü; ölü üç gün sırlanamadı; sonunda Yunus Mukri geldi de ölü sırlanabildi. Bunun üzerine Gevherveş, Yunus Mukri'ye yalvardı, "Bizler, siz olmadan bir iş yapamıyoruz; lütfet de burada bizimle otur", dedi.

Yunus Mukri bu öneri üzerine Konya'ya gitti; Sultan'a kendini tanıttı ve Sulucakarahöyük'ü kendisine yurt olarak vermesini diledi. Sultan Alaettin Sulucakarahöyük'ü, Yunus Mukri'ye yurt olarak verdi; Yunus Mukri, beratını alıp köye geldi ve yerleşti; bir süre sonra da Hakk'a yürüdü.

Yunus Mukri'nin İbrahim, Süleyman, Saru ve İdris adlarında dört oğlu vardı. İdris babası gibi bilgin ve üstün biriydi; Saru da

eğitim görmüştü ancak diğer ikisi okuma-yazma bilmezdi.

İdris'in ahiret hatunu bir karısı vardı; ona Kutlu Melek derlerdi; herkes sevip sayar, Kadıncık diye seslenirdi.

Yunus Mukri'nin Hakk'a yürümesinden sonra oğulları, evlerini barklarını toplayıp Kayı'dan Sulucakarahöyük'e göç ettiler.

Bir gece Kadıncık korkuyla uyandı. İdris nedenini sorunca Kadıncık, "Tuhaf bir rüya gördüm; sen bilgin bir kişisin, yorumlar mısın?", dedi. İdris, nasıl bir rüya gördüğünü sorunca Kadıncık anlatmaya başladı:

"-Ondört gecelik dolunay, eteğimden koynuma girdi. Yakamdan çıkmak istedi; yakamı tuttum. Yenimden çıkmak istedi; yenimi tuttum. Bu kez eteğimden çıkmak istedi; oturdum, yere kapandım; derken korkuyla uyandım."

İdris, "Kadıncık, Güneş peygamberdir, Ay eren; senden bir çocuk dünyaya gelecek ve o erenlerden biri olacak", dedi.

O güne dek Kadıncık'ın hiç çocuğu olmamıştı.

Bu rüyanın üzerinden epeyce zaman geçti. Bir gün Kadıncık kimi kadınlarla birlikte kaynak başına çamaşır yıkamaya gitmişti. O sırada karşıdan başında kızıl tacı, elinde Arabistan kerrakesi Hacı Bektaş çıkageldi. Çamaşır yıkamakta olan kadınlara, "Bacılar, karnım aç, Tanrı rızası için yiyecek bir şeyiniz varsa verseniz", dedi. Kadınlar, "Derviş burada yemek ne gezer ki sana verelim", dediler. Ama Kadıncık hemen kalkıp koştu; evine vardı; bir parça ekmeğe yağ koydu, getirip Hünkâr'a verdi. Hacı Bektaş, **"Artsın eksilmesin, taşsın dökülmesin"** dedi ve kalkıp doğruca Sulucakarahöyük dergâhına vardı.

O günden bugüne o dergâhın damını, duvarını yenilemediler; olduğu gibi durur.

Akşam oldu; köylüler dergâhta toplandılar, ibadet ettiler, sonra dağıldılar. Yatsı oldu; köylüler yine geldi; ibadetlerini yapıp evlerine gittiler. Bir Tanrı'nın kulu çıkıp da Hünkâr'a, "Kimsin, nesin" demedi.

Kadıncık çamaşıra gidince İdris'in anası, "Bari yemeği ben

pişireyim", dedi. Yemeği ocağa koydu; yağ almak için küpü açtı. Bir de ne görsün? Küp ağzına kadar yağla dolu.

Kadıncık çamaşırdan dönünce İdris'in anası, "Gelin yağı nereden aldın da küpü yağla doldurdun?" dedi. Kadıncık, "Ben yağ almadım. Yalnız çamaşır yıkarken bir derviş gelmiş, yemek istemişti. Ben de bir koşu eve gelip biraz ekmek yağ aldım; götürüp ona verdim; olsa olsa onun duası bereketi ile küp dolmuştur", dedi.

İdris gelince durumu ona anlattılar. O, bu derviş, dergâhta gördüğümüz derviş olmalı; ne yazık ki biz ona hizmet edemedik", dedi.

Yatıp uyudular. Gece yarısı İdris korkuyla uyandı. Kalkıp giysilerini giydi, abdestini aldı, sabaha değin ibadet etti. Sabahleyin dergâha gelince, pencerelerinden aydınlık yayıldığını gördü, "Dergâhta çerağ yakmamıştık. Bu ışık da neyin nesidir" diye şaşırdı. Yaklaştığında, mihrabın sol köşesinde, ibadet ederken ağzından nur çıkan, başının üstünde nurdan bir kandil yanan azizi gördü.

Koşarak eve geldi; Kadıncık da abdest alıyordu. İdris, "Kadıncık o gördüğün düş zuhur etti; o er, Dergâh'a gelen dervişten başkası olamaz", dedi ve gördüklerini bir bir anlattı. Kadıncık, şükür secdesine kapandı.

Sonra kalkıp Dergâh'a geldiler. Kadıncık, "Sen erkeksin, önce sen gir", dedi. İdris ise "Olmaz", dedi, "önce sen gir; çünkü onu önce sen gördün".

Kadıncık önde, İdris arkada besmele çekip içeri girdiler. Hacı Bektaş, tahiyyata oturmuştu. Huzuruna varıp elini, dizini öptüler, sonra geri çekilip durdular. Hünkâr "Niye geldiniz, ne istiyorsunuz?", dedi. Kadıncık ile İdris, "Sultanım", dediler "sizi kulunuzun evine davete geldik, umarız kabul edersiniz; ayağınızı basar, bizi şereflendirir, bize himmet edersiniz". Hünkâr, "Şimdilik burada ibadete niyetlendik. Onun için bir yere gidemeyiz" dedi. Çok ısrar ettilerse de razı olmadı.

Kadıncık çaresiz eve döndü. Hazırda ne varsa bir sofraya koyup Hünkâr'a götürdü, "Hiç olmazsa lütfedin yiyin de bize hayır duası edin", dedi. Hünkâr, yemeği de yemedi.

Dergâh'ta bir erbain çıkardıktan sonra Arafat Dağı'ndaki Çilehane'ye çıktı. Karanlık bir mağara olan Çilehane'nin önündeki bir yeri, mübarek parmağıyla dürttü; o anda oradan güzelim bir su fışkırdı. O suya zemzem suyu derler. Hünkâr'ı ziyarete gelenler kutsanmak için o suyla yıkanırlar.

Kadıncık'la İdris, "Hünkâr, Çilehane'de erbain çıkarır gider de ondan mahrum kalırız. Yarın gidip niyaz edelim, eline ayağına düşüp yalvaralım; bakarsın bize himmet eder de mübarek ayağını evimize basar", diye düşündüler.

Ertesi gün ikisi de Arafat Dağı'na Çilehane'ye çıktı. Hacı Bektaş'ın elini öpüp, ayağına yüz sürdüler; "Lutfedin Erenler Şahı, mübarek ayağınız, kullarınızın evine bassın; erenlerin işi murat vermektir, kerem etmektir", dediler. Hünkâr bizim yükümüz ağırdır, zahmet çekersiniz. Sevicilerimiz, âşıklarımız, muhiplerimiz çoktur; ziyaretimize gelirler, size zahmet olur", dedi. İdris'le Kadıncık." "Tanrı izin verirse koyundan, sığırdan, maldan, rızıktan neyimiz varsa aşkın için harcarız. Eğer bir şeyimiz kalmazsa dervişlik zenbilini bize verirsiniz; gider Müslümanların bağışlarını toplar; getirir muhiplerinize, âşıklarınıza, sevicilerinize harcarız", dediler.

Bu sözleri duyan Hacı Bektaş; kalktı, ayakkabılarını giydi. İdris önde, Hünkâr ortada, Kadıncık arkada yürüyerek, doğruca eve geldiler. Tenha bir yeri çile yeri seçtiler; bu nedenle erenlerin bir çilehanesi de Kadıncık'ın evine yakındır. Hünkâr kimi kez Kadıncık'ın evinde, kimi kez de bu çilehanede ibadet ederdi.

Hünkâr bir gün Kadıncık'ın evinde ibadet ederken duvar eğildi; yıkılacak duruma geldi. Bunu gören Kadıncık, "Erenler Şahı, duvar eğildi sanki, oradan çekilseniz", dedi. Hacı Bektaş o an, mübarek eliyle duvara "dur" işaretini yaptı; duvar durdu. Kadıncık, "Erenler Şahı, bu duvar bu haliyle durur mu?", diye şaşkınlı-

ğını belirtti. Hünkâr "Kıyamete kadar durur, yıkılmaz", dedi.

Gerçekten de geçen zaman içinde öbür duvarların hepsi yıkıldı, yeniden yapıldı; bir o duvar hâlâ durur, yıkılmaz, yıkılacağı da yoktur.

XVIII
HACI BEKTAŞ-NURETTİN HOCA

"Nurettin Hoca'nın tehdidi karşısında Hünkâr, 'Yarın öğleyin', dedi, 'seni yakalarlar, çocuklarını bile görmeye izin vermezler; bir yaş deriye sararlar ve öyle bir yere götürürler ki bir torba toprakla bir avuç arpa canını kurtarınana neden olur. Sonra öyle bir yere varırsın ki uçan kuşları görünce hasret çeker; acaba bu kuşlar, bizim ilimize uğrarlar mı diyerek zarı zarı ağlarsın."

İdris'in Saru adında bir kardeşi vardı. Hacı Bektaş'ın İdris'in evinde kalışını köylülere, kötü sözlerle anlatmaya başladı. Bu sözlere kanan köylüler de, "Derviş Kadıncık'a âşık da onun için evinde oturuyor", diye dedikoduya yöneldi.

Yaptıklarıyla yetinmeyen Saru bir gün İdris'e, "Şu dervişi evinde beslemeye utanmıyor musun; izin ver gitsin, nereye gidecekse gitsin", dedi. İdris "İşine git, sen durumu bilmiyorsun; gördüğün derviş zâhir-bâtın, vilâyet eridir", diyerek Hünkâr'dan gördüğü kerametleri anlattı.

Saru, kardeşinin anlattıklarını dinledi ama aldırış etmedi. O zamanlar Kırşehir'de Sultan Alaettin tarafından atanmış Nurettin Hoca adında bir tımar beyi vardı. Kırşehir o tarihte sancaktı. Saru kardeşinin sözlerine o denli kızdı ki,

"Kardeşim el sözüyle arlanmıyor; bari varayım il ıssına haber vereyim, başka çarem yok", diyerek Kırşehir'e doğru yola düştü.

Nurettin Hoca'ya vardı; "Sultanım", dedi, "kardeşimin evine bir derviş geldi; garip halli biri. Kalkıp bir yere gitmiyor. Bir adam gönderin de bu dervişi buradan başka yere yollasın". Bunun üzerine Nurettin Hoca, bir naip gönderdi. Naip, köyün aşağı kısmına gelince, şimdiki hamamın suyunun geldiği Üçpınar'ın başında, bir dervişin oturmakta olduğunu gördü. Kendi kendine, "Olsa olsa o derviş, bu olacak", dedi. Yakınına gelerek, "Bu ilin

beyi Nurettin Hoca size izin verdi; varın gönlünüz nereye isterse oraya gidin; bundan böyle siz burada oturamazsınız", dedi. Hacı Bektaş, "Şaşırtıcı sözler söylüyorsun, mülk sahibi gibi konuşuyorsun. Beni kimse buradan ayıramaz; sen var git, boş sözü bırak", karşılığını verdi.

Naip, bu tavır karşısında davranıp Kırşehir'e döndü; Hünkâr'ın sözlerini Nurettin Hoca'ya iletti. Nurettin Hoca hemen atına atladı ve Sulucakarahöyük'e hareket etti. Üçpınar'a ulaşınca, pınar başında bir dervişin oturmakta olduğunu gördü. "Herhalde o olacak", dedi. Yaklaşıp selam verdi; Hünkâr, selamını aldı. Nurettin Hoca, "Molla İdris'in evinde oturan derviş siz misiniz?" diye sordu. Hünkâr, "Evet, bize ne buyuruyorsunuz", karşılığını verdi. O anda Nurettin Hoca, Hünkâr'ın tırnaklarıyla bıyığının uzamış olduğunu gördü. Hünkâr'ın tırnaklarını ve bıyığını uzatmak âdeti değildi ancak, onları yenmek için bir Nurettin Hoca'ya bir de Molla Sadettin'e böyle göründü. Nurettin Hoca Hünkâr'a, "Tırnaklarınızı niçin kesmezsiniz", dedi. Hünkâr, **"Şahin pençesiz olmaz"**, dedi. Nurettin Hoca, "Peki ya bıyığınızı niçin kesmiyorsunuz?", deyince Hünkâr, **"Şahin çelenksiz olmaz"** diye cevap verdi.

Nurettin Hoca, Hünkâr'a kızdı; "Abdest alın da namaz kılalım; öğle namazının vakti geldi", dedi. Nurettin Hoca hizmetçilerinden birine bir maşrapa vererek, "Şu pınardan Hünkâr'a su getirin", diye buyurdu. Hizmetçi hemen gidip su getirdi; Hünkâr'ın önüne koydu. Hünkâr, suyu ellerine döktü; su kıpkırmızı kan kesilmişti. Hünkâr Nurettin Hoca'ya, "Bu kanla abdest almak doğru mudur?", sorusunu yöneltti. Nurettin Hoca, "Doğru değil", dedi ve yolda gelirken keklik avlamıştık, sanırım onun kanı maşrapaya bulaşmış", diye de ekledi. Hizmetçisine inanmayıp maşrapayı aldı; pınara gitti, birkaç kez suyla doldurdu ve getirip Hünkâr'ın önüne koydu.

Hünkâr suyu avucuna döktü; su yine kıpkırmızı kesilmişti. Nurettin Hoca bunu büyüye yordu; "Derviş kalk gönlün nereye isterse oraya git, seni bir daha buralarda görürsem ocağını yıka-

rım", dedi.

Nurettin Hoca'nın tehditi karşısında Hünkâr, "Yarın öğleyin seni yakalarlar, çocuklarını bile görmene izin vermezler, bir yaş deriye sararlar ve öyle bir yere götürürler ki bir torba toprakla bir avuç arpa canını kurtarmana neden olur. Sonra öyle bir yere varırsın ki uçan kuşları görünce hasret çeker; acaba bu kuşlar, bizim ilimize uğrarlar mı diyerek zarı zarı ağlarsın."

Nurettin Hoca Hünkâr'ın sözlerine çok kızar; "Eğer yarın öğleye değin dediklerin başıma gelmezse bak gör sana neler ederim", der.

Nurettin Hoca o gece orada yatar; ertesi gün Kırşehir'e hareket eder. Kente yakın Yüceırkadça denen yere varınca abdestini alıp öğle namazını kılar. Bir de bakar ki yedi bey karşıdan çıka gelir. Bunlar gelir gelmez, "Nurettin Hoca sen misin?", derler. O da "Evet benim", der. Onlar, "Sultan emretti; seni nerede bulursak aman vermeden, evine bile gitmene izin vermeden yakalayıp bağlayarak, yaş deriye sarıp götüreceğiz", derler. Nurettin Hoca "Acıyın, lutfedin, bir kerecik evime gideyim, karımı, çocuklarımı göreyim; ondan sonra hüküm neyse onu yapın", dediyse de, "Bulduğumuz yerde hükmü yerine getirmeye zorunluyuz", diyerek onu bağlarlar, yaş deriye sararlar ve Sultan Alaettin'in huzuruna çıkarırlar.

Padişahın, her yanı kireçle sıvanmış derin bir zindanı vardı. Çok kızdıklarını oraya attırırdı. Bu zindana atılanların gözleri kireçli duvarlara bakmaktan üç yıla varmaz kör olurdu. Nurettin Hoca'yı da buraya attırdı.

Nurettin Hoca zindanda, Hacı Bektaş'ın sözlerini hatırlayıp ah etti; "Eyvahlar olsun, öyle bir azizin değerini bilemedim; ona kötülük etmeye niyetlendim", deyip durdu. Hünkâr'ın sözlerini hatırlayınca, zindancıya bir torba toprakla bir avuç arpa getirtti; toprağı yere saçtı, arpaları da üzerine serpti; arpalar yeşerdi; yeşil arpalara bakarak kör olmaktan kurtuldu.

Zaman dolunca Sultan Alaettin, Nurettin Hoca'yı zindandan çıkarttı; kendi kendine, "Onun gözleri de diğerlerininki gibi kör

olmuştur", dedi. Nurettin'i Sultan'ın huzuruna çıkardılar. Gözlerinin kör olmadığını görünce nedenini sordu, o da anlattı. Ardından da uç illerinden birine atanmasını emretti; emrini yerine getirdiler; ömrü boyunca artık Rum ülkesine gelemedi.

Uçan kuşları görünce Hünkâr'ın sözlerini hatırladı, "Acaba bu kuşlar, bizim illere uğradılar mı?", deyip ağladı.

Hakk'a yürüdükten sonra tabutu Kırşehir'e getirildi, orada sırlandı; mezarı oradadır.

" Hünkâr, 'Emişsinler Kadıncık', dedi; buzağılar meme emmeye başladı."

XIX
HACI BEKTAŞ-BUZAĞILAR

Sulucakarahöyük'ün yakınında sulak, otlar ve sazlarla kaplı bir alan vardı. Hünkâr bir gün buraya çıkmıştı. Kadıncık'ın halayığı da o otlu sulu alanda buzağı gütmekte idi. Halayığın, bir iş için eve gitmesi gerekti. Hacı Bektaş'a; "Derviş eve gitmek zorundayım, lutfen şu buzağıcıklara göz kulak oluver de emişmesinler", dedi. Hünkâr, "Peki emişmesinler", diye cevapladı.

Halayık eve gitti ve bir süre sonra geri geldi. Baktı ki buzağılar ineklerle birlikte otlamakta. "Hani emişmesinler diye buzağıları gözetecektin?", dedi. Hünkâr "Emişmediler", diye cevapladı. Halayık Hünkâr'ın sözleri üzerine ineklere dikkatle baktı; gördü ki, ineklerin memeleri dopdolu. Bu duruma şaşırdı kaldı.

Akşam eve gelince inekleri buzağıların yanına sürdüler; ama buzağılar inekleri emmedi; izleyen akşamlar da yine süt emmedi buzağılar. Kadıncık, bu duruma şaştı. Halayık olayı anlatınca Kadıncık, bu halin Hünkâr'ın sözünden kaynaklandığını anladı; gidip Hünkâr'a başvurdu.

Hünkâr, "Emişsinler Kadıncık" dedi; buzağılar meme emmeye başladı.

XX
BEŞTAŞ'IN TANIKLIĞI

" Hünkâr o an Beştaş'a döndü ve şöyle seslendi; 'Beştaş, Tanrı izniyle olayı doğruca söyleyin, tanıklık edin bana. 'Bu sözlerin üzerine taşların beşi de Tanrı izniyle dile geldi, 'Saru, öküzlerini sığıra katmak istediği zaman siz, ben senin öküzlerini gütmem; kurt yerse ya da bir zarar gelirse benden bilme dediniz; o dinlemedi kattı; siz de bizi tanık tuttunuz', dediler."

Hacı Bektaş Kadıncık'ın evine yerleştiği günlerde, Sulucakarahöyük'te ancak yedi ev vardı. Bu yüzden büyükbaş hayvanları güdücüye vermezler; dönüşümlü olarak kendileri güderlerdi.

Sığırları gütme nöbeti İdris'e gelmişti; ancak Molla İdris'in o gün önemli bir işi vardı. Kadıncık'a, "Nöbet bana geldi ama bugün önemli bir işim var; işim bitinceye değin sığırları gütmesi için parayla adam tutmak istedim, ancak bulamadım; ne yapacağımı bilemiyorum", dedi.

Bu sözleri duyan Hünkâr İdris'e, "Gam çekme var işine git; bugünlük sığırları ben güderim, Tanrı izin verirse bir zarar gelmez", dedi. İdris "Size zahmet olur, reva görmem" dediyse de Hünkâr'ın üstelemesiyle razı oldu. İdris, sığırları toplayıp getirdi ve işine gitti.

Sığırlar otlaya otlaya, Hünkâr da onlarla birlikte Mucur yolundaki Beştaş'ın bulunduğu yere geldi. O sıralar da İdris'in kardeşi Saru, öküzlerini çiftten getirip sığıra kattı. Ayrılıp köye gideceği sırada Hünkâr "Saru, senin sığırını ben gütmem; kurt yerse bir zarar olursa benden bilme; al öküzlerini git ne yaparsan yap", dedi. Saru, "Bugün", dedi, "nöbet İdris'in , sana inandı, sığırı sana emanet etti, işine gitti; ben de bu köyün bir bireyiyim, öküzlerimi yalnız mı güdeyim; benim öküzlerimi de gütmen gerek." Hünkâr ise sözlerini yineleyerek, "Ben senin öküzlerini güt-

mem; kurt yerse, bir zarara uğrarsa benden bilme", dedi, "benim öküzlerim de köylünün sığırlarıyla birlikte güdülecek". Hünkâr bu kez Beştaş'a döndü ve "Beştaş siz tanık olun. Saru'nun öküzlerini gütmeyeceğim; kurt yerse ya da bir zarar gelirse ben sorumlu değilim; eğer bir gereksinme ortaya çıkarsa sözlerime tanıklık edin", dedi.

Saru, bunları dinledi ama, aldırış etmedi; öküzlerini bırakıp gitti. Akşama doğru sığırlar köye geldi; Saru'nun öküzleri yoktu. Saru, öküzlerini aramaya yazıya çıktı; dört öküzünden ikisini kurtların yediğini gördü. Hünkâr'a gelip, "Bugün sığır gütme nöbetinin sorumluluğunu üzerine aldın; köylünün sığırlarını güttün; benim öküzlerimi ise kurtlara yedirdin; benim zararım oldu, ödemen gerek", dedi. Hünkâr , "Sana söylemiştim; bunda benim bir sorumluluğum olamaz", diye cevapladı. Saru Hünkâr'ın sözlerini inkâr edince Hacı Bektaş, "Benim tanıklarım var", dedi ve topluluğa haydi tanıklarının yanına gidelim sizler de dinleyin".

Köy halkının bir kısmı Hünkâr'la birlikte Beştaş'ın yanına geldi. Hünkâr, taşları göstererek, "işte tanıklarım bunlar", dedi. Köylüler "Bunlar taş", dediler, "nasıl tanıklık eder?". Hünkâr o an Beştaş'a döndü ve şöyle seslendi;" Beştaş, Tanrı izniyle olayı doğruca söyleyin, tanıklık edin bana." Bu sözlerin üzerine taşların beşi de Tanrı izniyle dile geldi, "Saru öküzlerini sığıra katmak istediği zaman siz, ben senin öküzlerini gütmem; kurt yerse ya da bir zarar gelirse benden bilme dediniz; o dinlemedi kattı; siz de bizi tanık tuttunuz", dediler.

Köylü taşların tanıklığını duyunca Saru'ya lanet etti; tümü Hünkâr'ın ayağına baş koydu. Saru, homurdanarak oradan ayrıldı.

XXI
ELMALAR

"Saru, tekrar Hünkâr'ın ayaklarına kapanıp, 'Lütfet, ben kuluna ilenme', deyince Hünkâr, 'Ok atıldı; geri gelmez artık. Önceden aklını başına alman gerekirdi', dedi."

Saru, Hünkâr'ın ibadete çekildiğini; duvarı doğru duruma getirdiğini; Nurettin Hoca'ya beddua ettiğini ve Beştaş tanıklığını gördü, duydu. Ancak yine de Hünkâr'a inanmadı hakkındaki kötü sanısını değiştirmedi bir türlü.

Hünkâr bir gün Saru'ya, "Kalk seninle biraz bağda, bahçede gezelim", dedi. Kentin yakınında bir bahçeye gittiler; bir elma ağacının dibine vardılar. Hünkâr, "Saru", dedi, "gönlümüz yemiş ister; çık şu ağaçtan elma topla." Kış zamanıydı; her yer karla kaplıydı. Saru Hünkâr'a, "Kış günü hiçbir ağaçta bir yaprak bile bulunmazken yemiş mi olur", dedi. Hünkâr, "Saru, sen aşağıda dur, ağaca ben çıkayım", diyerek besmeleyle ağaca tırmandı.

O an ağaç hemen yeşerdi, yapraklandı, tomurcuklandı ve çiçeğe durdu; sonra çiçekler döküldü, dolu dolu elmalar oluştu, olgunlaştı ve salkım salkım sallanmaya başladı. Hünkâr, ağacın üstünden, "Saru, yukarıya bak, nice güzelim elmalar var; hangisini koparayım", dedi. Saru, yukarıya bakınca birden, Hünkâr'ın hayalarını gördü; biri beyaz gül, diğeri kızıl gül biçimindeydi. Başını önüne indirdi ve onun gerçek erenlerden biri olduğunu anladı.

Hünkâr ağacı salladı; elmalar yere döküldü; Saru topladı. Hünkâr ağaçtan inince hemen ayağına kapandı; ağlayarak," Erenler Şahı suçumu bağışla", dedi. Hünkâr, "Saru, koltuğundan kabarcık çıksın; gövden şişsin, sarı sular aksın. Görmeyince inan-

madın değil mi?", diye onu sorguladı. Saru tekrar Hünkâr'ın ayaklarına kapanıp, "Lütfet ben, kuluna ilenme", deyince Hünkâr, "Ok atıldı, geri gelmez artık. Önceden aklını başına alman gerekti", dedi.

Saru, candan gönülden Hünkâr'a muhip oldu; ancak yaşamının son günlerinde koltuğunda bir kabarcık çıktı; gövdesi şişti, sarı sular akmaya başladı; ardından da Hakk'a yürüdü.

O gün bugün Saru'nun soyundan gelenlerin biri dışında tümü Hakk'a yürür; yalnız biri kalır; böylece soyu kesilmez. O soydan gelenler, hangi tür hastalığa yakalanırlarsa yakalansınlar Hakk'a yürümekten korkmazlar. Fakat, koltuklarında kabarcık çıkıp da gövdeleri şişip sarı sular akmaya başladı mı; vasiyetlerini eder, kefenlerini hazırlarlar. Çünkü bu hastalık sonucu ahirete göç ederler.

Saru ağaçtan düşen elmaları topladı; Hünkâr'la birlikte Kadıncık'ın evine geldiler. Olayı Kadıncık'a anlattı ve elmaları ona verdi. Kadıncık elmaların bir kısmını köylüye dağıttı, bir kısmını ise sakladı; hangi hasta o elmalardan yedi ise iyileşti; hangi yoksul yedi ise zenginleşti, bir dilek için yiyen o dileğine ulaştı.

XXII
HACI BEKTAŞ-KARA FAKI

" Hünkâr imama, 'Hakk'a giden hak uğrum hakkı için, erin önüne geçip imamlık edecek er görmedik. İzin almadan imamlığa geçiyorsun; her yanı kara olası', dedi."

Hacı Bektaş bir gün muhipleriyle Sulucakarahöyük'ün güneyinde bulunan Alacık köyüne gitti. Köy halkı, Hacı Bektaş'ın yanına geldi; sohbet edildi; gün bitti; akşam namazının vakti geldi. Abdestler alındı; ezan okundu;kamet getirildi. Tam namaza durulacağı an, o köyün Kara Fakı adındaki imamı, izin almadan Hünkâr'ın önüne geçti ve imamlığa başladı. Tekbir aldı; namaza durdu; ne var ki Kuran'dan aklına hiçbir şey gelmiyordu. Bir zaman durdu bekledi; sonunda cemaat, imamın hiçbir şey okumadığını görünce namazı bozdu.

Hünkâr imama; "Hakk'a giden hak uğrum hakkı için, erin önüne geçip imamlık edecek er görmedik. İzin almadan imamlığa geçiyorsun; her yanı kara olası", dedi.

O imam Hakk'a yürüyeceğine yakın, yanı kara oldu. Bugüne kadar onun soyundan gelenler hep yanı kara'dan Hakk'a yürüdü. Başka hastalığa tutulurlarsa Hakk'a yürümekten korkmazlar.

XXIII
HACI BEKTAŞ KAYAYI YOĞURUYOR

"Bu sözler üzerine Hünkâr, hemen o kayanın üstüne çıktı; ayaklarıyla, dizleriyle kayayı yoğurmaya başladı. Kaya hamur gibi oldu; Hünkâr'ın ayaklarının, dizlerinin izleri kaldı."

Hacı Bektaş bir gün, Sulucakarahöyük'ün doğu tarafına seyrana çıkmıştı. Orada birisi, kerpiç yapmak için çamur karmakta idi. Hacı Bektaş da ayaklarıyla balçığı yoğurmaya başladı.

O adam Hünkâr'a, "Balçığı ayakla yoğurmak kolay; eğer er isen, şu kayanın üzerine çık da onu ayaklarınla yoğur; ayaklarının, dizlerinin izi o kayada kalsın; bunu yap da sana candan, gönülden muhip olalım", dedi.

Bu sözler üzerine Hünkâr, hemen o kayanın üzerine çıktı; ayaklarıyla, dizleriyle kayayı yoğurmaya başladı. Kaya hamur gibi oldu; Hünkâr'ın ayaklarının, dizlerinin izleri kaldı.

Bunu gören adam köye koştu; olanları köylüye anlattı. Köylüyle birlikte kendisi de Hünkâr'ın ayaklarına kapandı; tümü hayır duasını aldılar.

O kaya bugün de durur; Hamurkaya diye anılır.

"Hacı Bektaş o an taşa bir bıçak vurdu; taşı, salatalık gibi ikiye böldü.

XXIV
HACI BEKTAŞ TAŞI KESİYOR

Hacı Bektaş bir gün, dergâhın önündeki bir taşın üstüne oturmuş, elindeki bir bıçakla salatalığı keserek yemekte idi. O sırada birisi gelip Hünkâr'a "Derviş o salatalığı bizim bıçağımız da keser; ersen şu taşı kes de erliğini bilelim", dedi ve oradaki bir sivri taşı gösterdi.

Hacı Bektaş o an o taşa bir bıçak vurdu; taşı, salatalık gibi ikiye böldü. Bunları gören adam, Hünkâr'ın elini öptü, ayaklarına kapandı.

O taşın iki parçası bugün de Akkapı'nın dibinde durur; erenleri ziyaret edenler, o taşları da ziyaret ederler.

XXV
HACI BEKTAŞ HER ŞEYİ TAŞ EDİYOR

"Hacı Bektaş eteğini açıp harman sahiplerinden bir şey istedi; onlar, 'Bir şeyimiz yok', dedi. Hünkâr, 'Bir şey olmasın', dedi ve geri döndü. Harman sahipleri tahıl yığınlarını açtıklarında gördüler ki ne kadar arpa, buğday, mercimek, nohut varsa hepsi taş olmuş."

Hacı Bektaş bir gün, Sulucakarahöyük'ün doğu tarafına seyrana çıkmıştı. Köylüler ekinlerini biçer; Kırşehir'den bir devlet görevlisi gelir ölçerdi; daha sonra tahılı yığın eder, üstünü sapla örterlerdi.

Yine gelenek olduğu üzere köylüler, buğday, arpa ve çavdar dövüp savurmuşlar; yığın etmişler; yağmur bozmasın diye de üstünü sapla örtmüşlerdi.

Hacı Bektaş eteğini açıp harman sahiplerinden bir şey istedi; onlar, "Bir şeyimiz yok" dedi. Hünkâr, "Bir şey olmasın", dedi ve geri döndü. Harman sahipleri tahıl yığınlarını açtıklarında gördüler ki ne kadar arpa, buğday, mercimek, nohut varsa hepsi taş olmuş. Köylüler, "Bu büyü, tahılımız taş olduysa ne çıkar; altınımız, akçemiz çok", dediler. Hünkâr'a bu sözler malum oldu; "Güvendiğiniz altınınız, akçeniz de öyle olsun", dedi.

Hepsi koşup evlerine vardılar; altınları, akçeleri de taş olmuş. Bunun üzerine Hünkâr'ın huzuruna çıkıp, "Erenler Şahı insana nasip olacak tanelerin hepsi taş olmuş, hiçbir işe yaramaz", dediler. Hacı Bektaş, "İşe yarar", dedi, "bizi sevenlere armağanımız olsun; oğlu, kızı olmayan kadınlar üç gün oruç tutsunlar; cuma gecesi, dişlerine değdirmeden bir buğday tanesini yutsunlar; o gece Ulu Tanrı onlara bir oğlan nasip eder;

mercimek yutarsa kızı olur; kesesinde taşırsa altını, akçesi eksik olmaz."

Erenlerin kerametiyle taş olan taneler, o günden bu güne yerin dibinden, taş içinden kaynayıp çıkar.

"Çare yok o adam ölür; fakat ölünce karnını açın evladınızdan iki oğlan zuhur edecek."

XXVI
ERKEK ÇOCUK DOĞURUYOR

Hünkâr'ın "o taş olan buğday tanesini yutan kadın erkek doğursun; mercimek tanesini yutan kız doğursun", dediğini, erenleri inkâr eden birisi duydu. "Bu taşları yutmaktan ne çıkar", diyerek iki buğday tanesini alıp yuttu. Erenlerin kerameti, Tanrı'nın kudretiyle adam, gebe kaldı. Gün geçtikçe karnı şişti; zamanı gelince ağrıları tuttu; çok acı çekti.

Olayı Hünkâr'a bildirdiler; O "Çare yok o adam ölür; fakat, ölünce karnını açın, evladınızdan iki oğlan zuhur edecek", dedi.

Adam ölünce karnını açtılar; iki oğlan zuhur etti; çocuklar ölmedi, büyüdüler. Onların soyu bugün de sürmektedir; Ankara yakınındadır; onlara Buğdayoğulları derler.

XXVII
BİTMEYEN BİR AVUÇ UN

"Hünkâr'ın buyruğuyla o bir avuç unu tekneye koyup yoğurdular... Kadıncık köyün kızını, gelinini çağırdı; saclar kuruldu; tam tamına kırk gün, o teknenin hamurunu pişirdiler..."

Hacı Bektaş kimi kez Kadıncık'ın evinde, kimi kez evinin ya kımndaki halvet yurdunda, kimi kez de "Kızılcahalvet'de kalırdı. Kerametlerini işitenler görmeye, hayır duasını almaya gelirdi. Gelenleri İdris'le Kadıncık karşılar; yaptıkları konuk evinde onları ağırlar; onlara sofra çıkarır, yoğurt, bal sunardı.

Hünkâr da gelip olanlarla sohbet ederdi. Bir gün kalabalık bir topluluk geldi. Kadıncık Hünkâr'a varıp, "Erenler, ekmek yapmak için un kalmadı; değirmene gönderdiğimiz buğday da öğütülüp gelmedi", dedi. Hünkâr, "Komşudan isteyin", buyurdu; bunun üzerine komşuya başvuruldu; onlarda da yoktu. "Bu kez Hünkâr, "Çuvalları silkin", dedi. Çuvallar silkildi; bir avuç kadar un çıktı. Hünkâr'ın buyruğuyla o bir avuç unu tekneye koyup yoğurdular; üstünü de bir bezle örttüler; sonra da huzuruna getirdiler. Hünkâr, mübarek ellerini bezin üstüne koyup besmele çekti; "Allah bereketler versin; pişirin, ancak, teknenin üstündeki bezi açmayın", dedi.

Kadıncık köyün kızını, gelinini çağırdı; saclar kuruldu; tam tamına kırk gün, o teknenin hamurunu pişirdiler; güçleri bitti, aciz kaldılar. Kadıncık sonunda Hünkâr'a gelip, "Erenler Şahı artık gücümüz, kuvvetimiz kalmadı", dedi. Hünkâr, "Tekneyi getirin", buyurdu; getirdiler, üstündeki örtüyü açtı; hamuru dört parçaya ayırdı ve "Bunlarla bazlama yapın, pişirin; tükensin", dedi. Dediği gibi yaptılar; hamur tükendi.

XXVIII
HIRKADAĞI

"Hünkâr ateş yanınca coşup semaha durdu; abdallar da ona uydu. Kırk kez ateşi dolandılar; derken Hacı Bektaş, hırkasını çıkarıp ateşe attı; hırka tümüyle yandı, kül oldu. Sonra Hünkâr o külleri aldı ve savurdu, 'Bu külün düştüğü yerden odun bitsin', dedi... Bu yüzden o dağa Hırkadağı dendi; odunu kıyamete değin bitmez."

Hünkâr, Sulucakarahöyük'te Kadıncık'ın evine yerleşince kerametini işitenler ziyaretine gelmeye başladı. Ancak huzura gelen muhipler ve halifeler, köyün havasından olumsuz etkilendiler; " Hünkâr'a bir yolunu bulup anlatalım da deniz kıyısında bir yere gitsin; biz de bu sayede sıcak bir yerde toplanabiliriz", dediler. Bir gün bir araya gelip Hünkâr'a, "Burasının rüzgârı çok, durmadan esiyor" dediklerinde Hünkâr, "Erenler bizi ziyarete geliyor; onun için çok rüzgâr esiyor", dedi.

Yine bir gün Hünkâr'a, "Bu Sulucakarahöyük'ün karı fazla, soğuğu şiddetli; erenler bir deniz kıyısına gitseler de gelen abdallar, çıplaklar, garipler rahata kavuşsa", dediler. Bu sözlerden alınan Hünkâr, "Hakk'a giden hak uğrum hakkı için", dedi, "bu yerden daha soğuk ve daha yüksek bir yer olsaydı oraya gider, orada yerleşirdim".

Halifeler Hünkâr'ın, Sulucakarahöyük'ten ayrılmaya niyetli olmadığını anladılar; artık bu konudan hiç söz açmadılar.

Hünkâr'ın en ulu halifesi Seyit Cemal Sultan idi; Hünkâr'ın sırrını ondan daha iyi bilen kimse yoktu. Birçok kez Hünkâr onun arkasını sıvazlamış, "Cemalimdir", demişti.

Seyit Cemal Sultan, öbür halifelerin üst yanında otururdu. Ondan sonra gelen en ulu halife Kolu Açık Hacım Sultan'dı; Seyit Cemal Sultan'ın altında otururdu. Hünkâr batın kılıcını ona sun-

muştu. Bunları izleyen ulu halife İsmail Sultan'dı; Hünkâr'ın ibriktarı idi ve sırrına mahremdi. Daha sonra Resul Baba gelirdi; Hünkâr'ın ferraşı idi.

Bunlar gibi 360 halife vardı. Hünkâr bir gün bunlara dönüp, "elem çekmeyin, odun kaydını görelim," dedi.

Günün birinde abdallarıyla birlikte Hırkadağı tarafına seyre çıktı; dağın tepesine ulaşınca abdallara, "Tez bir ateş yakın", dedi. Abdallar çevreden çalı-çırpı toplayıp yığdılar ve ateşlediler. Hünkâr ateş yanınca coşup semaha durdu; abdallar da ona uydu. Kırk kez ateşi dolandılar; derken Hacı Bektaş, hırkasını çıkarıp ateşe attı; hırka tümüyle yandı, kül oldu. Sonra Hünkâr o külleri aldı ve savurdu, "Bu külün düştüğü yerden odun bitsin", dedi; ardından dönüp makamına vardı.

O günden sonra o dağın odunu, her geçen gün çoğaldı. Abdallar gidip kesti; getirip yaktı; ısındı. Bu yüzden o dağa Hırkadağı dendi; odunu kıyamete değin bitmez.

"Hünkâr, 'Onu bir başkası yaptırmadı; o bir nefesle yapıldı, bitti; amaç sevap ise o sevap, o muhibin defterine yazıldı', dedi."

XXIX
KIZILCAHALVET KURULUYOR

Hünkâr evden çıkar, Kızılcahalvet'in olduğu yere gelir, otururdu; "Hünkâr'ın sürekli burada oturmasında bir iş var; galiba, burada bir halvet yurdu yapılmasını istiyor", dediler. Bir muhip, sevaba girmek için buraya bir halvet yurdu yaptırmak istedi; bu işi, diğer muhiplerden önce başarmak dileğinde idi.

İsmail Sultan'a varıp, "Erenlerden izin al, kendilerine bir halvet yurdu yaptırayım", dedi.

Sarı Isınail Sultan, huzura çıkıp el kavuşturdu; Hünkâr, "İsmailim gönlünden geçeni dile getir", deyince, muhibin dileğini bildirdi. Hünkâr, "Olmaz İsmailim; o muhip önce bir mimar getirsin, isteğimize uygun bir yapı çizelim; sonra ona yetecek kadar taş getirsin, yonttursun", dedi.

Sarı İsmail Sultan , erenlerin sözünü o muhibe iletti. Muhip mimar getirtti; Hünkâr da Kızılcahalvet'in şimdiki yerini çizdi; yetecek kadar taş getirtildi, yontuldu. Bu işler bitince bir sabah geldiler; bir de baktılar ki Kızılcahalvet kurulmuş. O muhip, "Biri geceleyin gelip yaptırmış; oysa sevap bütünüyle benim olsun diye ben yaptıracaktım", dedi. Çok incindi.

Saru İsmail Sultan, durumu Hacı Bektaş'a bildirince Hünkâr, "Onu bir başkası yaptırmadı; o bir nefesle yapıldı, bitti; amaç sevap ise o sevap muhibin defterine yazıldı, " dedi. Sarı İsmail Sultan, Hünkâr'ın sözlerini o muhibe ulaştırınca, o da çok mutlu oldu.

XXX
HACI BEKTAŞ-AKÇAKOCA

"Durumu gören Akçakoca, 'Erenler Şahı lutfettiniz, bizi zahmetten kurtardınız; bu bizi esirgemenizden oldu; ancak, sizden bir ricam olacak; burçaklar yerli yerine gitsin de biz, elimizin emeğini yiyelim', dedi."

Hünkâr bir gün bir toplulukla Develi iline seyrana çıktı. O ilde Akçakoca adında bir eren vardı. Bir gece o erene konuk olup sohbet etmek istedi; bir adam gönderdi. Ancak Akçakoca'nın kötü huylu bir karısı vardı; gelen adama, "Ne diye rahatsız ediyorsunuz; sizin yüzünüzden huzurumuz kaçtı; amacınız Akçakoca'yı görmekse gidin bulun; şu an burçak yoluyor, buluşup görüşün, sonra da yolunuza gidin", dedi.

Adam gelip Hünkâr'a kadının sözlerini anlattı. Hünkâr'ın bu işe canı çok sıkıldı; "Amacımız o erle bir araya gelip konuşmak; o aklı kıt ve kötü huylu kadının sözünden bize ne", dedi. Sonra da Akçakoca'nın bulunduğu tarafa yöneldi; yaklaşınca, Akçakoca'nın iki büklüm burçak yolmakta olduğunu gördüler. Akçakoca Hünkâr'ı karşıladı; "Hoşgeldiniz Erenler Şahı", dedi, "Lütfettiniz, geldiniz, yoksa biz buna değmezdik; buyrun eve gidelim, mübarek ayağınız evimize bassın; didarınızla şeref bulalım".

Dervişler, "Karınız razı olmuyor", dediler. Bu kez Akçakoca, "Erenler Şahı, ben kırk yıldır onun kalırını çekerim; siz de benim hatırım için bir gececik dayanın", dedi.

Hünkâr, "Siz ihtiyarsınız; iki büklüm burçak yolmak size zahmet verir", diyerek burçaklara döndü ve "burçaklar bir yere gelin!", dedi. O an burçakların tümü bulundukları yerlerden çıkarak bir araya gelip yığıldılar. Durumu gören Akçakoca, "Erenler Şahı

lutfettiniz, bizi zahmetten kurtardınız; bu bizi esirgediğinizden oldu; ancak, sizden bir ricam olacak; burçaklar yerli yerine gitsin de biz elimizin emeğini yiyelim", dedi. Hacı Bektaş hemen, "burçaklar nasıl geldinizse öylece yerinize gidin", buyurdu. Hünkâr'ın, sözü üzerine burçaklar, eski yerlerine gittiler.

Akçakoca Hünkâr'la topluluğu eve getirdi; yere döşek serdi; Hünkâr'ı oturttu. Sofra geldi; yendi, içildi; dua edildi. Daha sonra Akçakoca, köy halkını çağırdı; bir bez aldı, önlerine koydu. Köylüler "Bu nedir?" deyince, ev sahibi; "Erenleri rahatsız etmiş; şimdiye değin biz onun kahrını çektik; ne yazık ki eceli gelmiş; yarın onu aslına ulaştırın", dedi. Köylüler içeri girdiğinde kadının Hakk'a yürümüş, yıkanmış olduğunu gördüler; kefene sarıp namazını kıldılar; götürüp gömdüler.

O gece Hacı Bektaş, Akçakoca ile sohbet etti; ertesi günü yola düşüp Sulucakarahöyük'e geldi.

"Hacı Bektaş, bu sözleri duyunca; Çilehane'nin ovaya bakan duvarına bir yumruk vurdu; duvarda, adam sığacak kadar genişlikte bir delik açıldı."

XXXI
HACI BEKTAŞ BİR YUMRUKLA PENCERE AÇIYOR

Hacı Bektaş, Arafat Dağı'ndaki Çilehane'de ibadete girmişti. Pek.çok eren, Çilehane'ye gelir, onunla sohbet ederdi. Bu gelişlerin birinde, "Erenler Şahı, burası çok karanlık, ışık girecek bir yer yok; bir pencere olsaydı ne iyi olurdu?", dediler.

Hacı Bektaş, bu sözleri duyunca; Çilehane'nin ovaya bakan duvarına bir yumruk vurdu; duvarda, adam sığacak genişlikte bir delik açıldı. Erenler, Hünkâr'ın gücüne şaşıp kaldılar. Hünkâr dua etti; hepsi yoluna devam etti.

XXXII
ŞEYH
NECMETTİN KÜBRA

"...Şeyh kent halkına koştu, 'Ay tutuldu; tepsi, leğen, sözün kısası bakırdan yapılma ne varsa çalın da Ay tutulması geçsin', dedi. Kent halkı eline geçirdiği her şeyi çalmaya başladı... Ay tutulunca bakırdan yapılma şeyleri çalma geleneği, buradan kaldı."

Şeyh Necmettin Kübra, gözlem bilgisine ilişkin bir kitap yazdı; götürdü Bağdat sultanına sundu. O zamanlar Bağdat'ta Abbasoğullarından bir sultan vardı; Bağdat, Cezayir, Kürdistan, Musul ve Diyarbekir onun yönetimindeydi. İran, Azerbaycan ve Diyarbekir Selçukoğullarındaydı. O tarihte Selçukoğullarının sultanı, Gazi Selim Şah oğlu Kılıç Arslan'ın evladı Sultan Alaettin Keyhüsrev'di; Konya'da oturur, Acem ülkesini yönetirdi.

Abbasoğullarından Bağdat'ta hüküm süren sultanın aklı, biraz kıttı; Şat ırmağının kıyısında görkemli bir köşk yaptırmıştı. Oturduğu yerin duvarında Şat ırmağına bakan pencereler açtırmış, Şat suyunu seyreder dururmuş.

Yine bir gün Şat suyunu seyrediyor, bir yandan da elinde avucunda ne varsa suya atıyordu. Vezirleri, "Neden böyle yapıyorsun?", dediklerinde, "Suyun sesi hoşuma gidiyor", diyordu.

Sultan Şeyh Necmettin tarafından kendisine sunulan kitabı bir süre inceledi; sonra kaldırıp pencereden suya atıverdi. Vezirler, "Aman ne yapıyorsun? Böyle yüce, üstün, olgun bir kişi ömrünü harcamış, gözlem bilgisine ilişkin eşsiz bir kitap yazmış, sana getirip sunmuş; sen tutup onu, suya atıyorsun; iyi iş etmedin", dediler. Padişah, yine geleneği olduğu üzere, "Suyun sesi hoşuma gidiyor, o yüzden suya attım", dedi.

Şeyh Necmettin bunu görünce çok incindi; mahzun bir biçim-

de dışarı çıktı. Şeyh dışarı çıkan vezirlere, "Şu yaptığı iş nedir? Gözlem bilgisine ömrümü harcadım; bunca zaman uğraşıp bir kitap yazdım, ona sundum; o tuttu, suya atıverdi; benim çabalarım boşa gitti", dedi.

Vezirler, "Ne yapalım, deli bir adam, aklı kıt, biz de bu davranışlarından inciniyoruz; cin mi tutuyor nedir? Sürekli böyle yapıyor; neden yapıyorsun deyince de alınıyor", dediler.

Şeyh Necmettin Kübra, Bağdat padişahına kinlendi; kalkıp yola düştü. "Sana bir iş edeyim ki âlemde destan olsun, söylensin dursun", dedi.

Deşt-i Kıpçak'tan ötede, Tataristan ülkesi vardı; Cengiz Han adında bir hükümdar hüküm sürmekte idi; yeri yurdu sayıya, ölçüye sığmazdı. Onun on oğlu vardı. Bütün bilgilerde eşsiz olan Necmettin, o hükümdarın oğullarının herbirinin talihine baktı. Bunlardan birinin adı Kavus Han idi; Necmettin, Kavus Han'ın talihini pek güçlü buldu.

Cengiz Han'a varıp, "Ben bütün bilgilerde eşsizim; oğlunun talihine baktım, eğer ona asker verir Bağdat sultanına yollarsan bütün ülkeleri alır; hiçbir kimse ona karşı duramaz", dedi. Hükümdar, şeyhin sözüne inanmadı, "Atalarımız, dedelerimiz birçok kez asker yolladı; onlarla başa çıkamadı; ben oğlumu yollayamam", dedi. Şeyh Necmettin, "Ben bulup anladığım şeyi söylüyorum; sözüme inanmıyorsun; ayın falan gecesi Ay tutulacak; gör de bak sözüm yalan mı, gerçek mi?", deyince hükümdar "Görelim, bakalım", dedi, "O gece Ay, dediğin gibi tutulursa oğluma asker verir yollarım", dedi.

Gerçekten de onlarda müneccim yoktu ve bu işi bilmezlerdi.

Necmettin'in dediği gece Ay tutuldu; Necmettin, Hükümdar'ın sarayına vardı, kapıcılara; "Girin, Hükümdar'a haber verin, Ay tutuldu", dedi. Kapıcılar, "Hükümdar uyuyor, uyandıramayız", deyince, Şeyh kent halkına koştu, "Ay tutuldu; tepsi, leğen, sözün kısası bakırdan yapılma ne varsa çalın da Ay tutulması geçsin', dedi. Kent halkı eline geçirdiği her şeyi çalmaya başladı.

Ay tutulunca bakırdan yapılma şeyleri çalma geleneği, buradan

kaldı. Şeyhin amacı, Hükümdar'ı uyandırmak, sözünün doğru olduğunu kanıtlamak idi.

Gürültü artınca Hükümdar uyandı ve "Bu nedir?", dedi. "Ay tutuldu", dediler. Kalktı gördü ki gerçekten Ay tutulmuş. Şeyh'in sözüne inandı; oğlu Kavus Han'a yüz bin göçer Tatar evi verdi; oğlan, kız, kavim, kabile tümünü Şeyh'le gönderdi; yanlarına bir de ulu keşiş kattı. O tarihte Tatar, İsa dinindeydi.

Kavus Han, yüz bin göçer Tatar eviyle yürüdü; günlerden bir gün Bağdat'a geldi. Bağdat sultanına haber verdiler; o da asker topladı ve Kavus Han'a karşı durdu. Yapılan savaşta, Bağdat sultanı mağlup oldu; Kavus Han Bağdat'ı aldı; tüm Irak'a hükmetmeye başladı.

Şeyh Necmettin'in amacı da öç almaktı; amacına ulaşmıştı; Kavus Han'dan izin alıp işine gitti.

XXXIII
KARADONLU CAN BABA

"Hünkâr... Can Baba'ya, 'Safanazar, bizden nasibini aldın; seni Tatar hanı Kavus Han'a gönderiyorum; korkma git, vilâyetten, kerametten ne isterse göster; seninle beraberiz. Onlara, 'Sünnet olup imana gelmedikçe size, Rum ülkesine girmeye yol yoktur' de', dedi".

Kavus Han, Bağdat'ı alıp Irak'ı ele geçirince Rum ülkesine gelmek istedi. O tarihte Hacı Bektaş, Sulucakarahöyük'te Kadıncık'ın evinde idi. Kerameti, dört bir tarafa yayılmıştı; her yandan mürit, muhip akıp geliyordu. Günlerden bir gün sırtına kalın elbise, başına kara bir külah giymiş, üstüne kırmızı bir bez sarmış biri, Hacı Bektaş'ı görmeye geldi; yaklaştı, Hünkâr'ın elini öptü, ayaklarına düştü, "Ey gerçek er, yoksulum; bana safa-nazar himmet et", dedi. Hünkâr, "Adın ne?", deyince gelen er, **"Can Baba"**, diye cevapladı. Hünkâr, gözünü, arkasını sıvazladı; nasibini verdi. Erin bakışı kimyadır; kara toprağa basar altın olur. Can Baba'ya; "Safa-nazar, bizden nasibini aldın; seni Tatar Hanı Kavus Han'a gönderiyorum; korkma git, vilâyetten, kerametten ne isterse göster; seninle beraberiz. Onlara sünnet olup, imana gelmedikçe size, Rum ülkesine girmeye yol yoktur', de", dedi.

Can Baba, Hacı Bektaş'ın buyruğu ile yola düştü. Erzincan önünde Kavus Han'a rastladı; göçün önüne geçip; "Nereye gidiyorsunuz? Buradan ileri yol yok; ancak sünnet olur imana gelirseniz o başka", dedi. Can Baba'nın sözünü Kavus Han'a ulaştırdılar. Han emretti; göçü kondurdular. **Karadonlu Can Baba'**yı Han'ın huzuruna götürdüler; "Derviş, sözün nedir?", dedi. Can Baba, "Sünnet olup imana gelmezseniz, buradan ileriye size yol yok", diye cevapladı.

Kavus Han, babasının yanına kattığı ulu keşişi çağırdı; "Ey dini-

mizin ulusu; gör bak, şu gelen kimse ne diyor? Sen de işit", dedi. Karadonlu Can Baba, aynı sözleri keşişin önünde de yineledi. Han, "Ey dinimizin ulusu, bu dervişin sözüne sen ne diyorsun?", dedi. Keşiş, "Cevabı hem kolay hem de güç", dedi. "Kolayı nedir, zoru nedir?", diye sorduklarında Keşiş, "Kolayı şu; bu adamı sınarız. Zoru da şu; eğer üstün gelirse dinimizi bırakır onun dinine gireriz" dedi.

Kavus Han, "sınadığımızda üstün gelirse elbette dinimizi bırakıp onun dinine gireceğiz; hüküm, üstün olanındır; ancak, bunu nasıl yapacağız", dedi. Keşiş, "Bir büyük kazanın içine girsin, ağzına değin su doldurun, kapağını sıvayın; üç gün altında ateş yakın; üç gün kaynatın; sözü doğruysa ona bir şey olmaz; o zaman onun dinine gireriz", önerisini yaptı.

Kavus Han, bu öneriden hoşlandı; "İyi bir önlem buldun; yalancıysa ölür, kurtuluruz", dedi. Sonra Karadonlu Can Baba'ya dönüp, "Ne dersin? Razı oluyor musun?", diye sordu. Karadonlu Can Baba, "Evet razıyım; ancak ölmez de sağ çıkarsam Müslüman olur musunuz?", dedi. Kavus Han, "Elbette, ne var ki", diye karşılık verdi.

Ortaya büyük bir ziyafet kazanı getirdiler; içini suyla doldurdular; Karadonlu Can Baba'ya gel gir dediler; üstelemeden kazanın içine girdi. Kapağını kapattılar; dört bir yanını sağlamca sıvadılar ve altına büyük bir ateş yaktılar.

O gün Hacı Bektaş, Kadıncık Ana'nın evinde oturmakta idi. Saru İsmail'e, "Saçım uzamış; dışarı çıkalım da beni tıraş et", dedi. Saru taşı, usturayı aldı; Hünkâr'la birlikte dışarı çıktı; köyün alt tarafında Höyük'e karşı bir yere oturdular. Hünkâr, "Haydi tıraşa başla", dedi. Sarı tıraş etmeye başladı; tam başının yarısını bitirmişti ki Hünkâr, "Yeter", dedi. Sarı, tıraşı bıraktı. Hünkâr kalktı, bir yere vardı; eliyle o yeri kazdı, "Akpınarım!, Akpınarım, Akpınarım!", diye üç kez seslendi. Üçüncü seslenişinde, Hünkâr'ın vilâyetiyle yerden, arıduru bir su çıktı ve Höyük'e doğrıı akmaya başladı. Hünkâr', "Akpınarım! diye neden üç kez söylettin; bir kez söylememiz yetmez miydi? Ne diye gelip yetişmedin", dedi.

Saru İsmail der ki, "Kulağımla işittim; Hünkâr bu soruyu sorunca sudan bir ses geldi; şöyle diyordu su, "Erenler Şahı, ilk kez söylediğin

zaman Horasan'dan Nişabur kentine aktım, Erciyes'e geldim; ikinci emrinizde Erciyes'i yedi kez tavaf ettim; üçüncü buyruğunuzda ise kazdığınız yerden çıktım". Hünkâr, pınarın cevabından sonra Saru'ya, "Bu pınar Horasan'da bizimle beraberdi; nerede ne zaman ihtiyacımız olsa gel derdik, gelirdi; şimdi de gel dedik, geldi; nefesimizi kırmadı. Kim bu pınarda yıkanırsa cehennem ateşinde yanmasın", dedi.

Hacı Bektaş mübarek eliyle sudan aldı; çevreye serpti; serptiği yerlerden buğu çıktı, göğe yükseldi. Saru bu durumu görüp Hünkâr'a "Ece" dedi. O çevre halkı Hünkar'a "Ece" diye seslenirdi. Bu sözcük, Oğuz dilinde eren, evliya demekti. Saru İsmail, taştan, topraktan buğu çıkışına şaştı; Hünkâr'a, "Soğuk suyu şu taşlara serpiyorsunuz, buğu çıkıyor", dedi. Hünkâr, "Evet; Karadonlu Can Baba'yı Kavus Han, kazana koymuş kaynatıyor; onun suyunu iyileştiriyorum.", dedi.

Kavus Han, Karadonlu Can Baba'yı üç gün, üç gece kaynattı; dördüncü günü Tatar beyleri ve ulusları Han'a gelip, "O kazana koyduğun adam, demir olsa erir gider; gelin açalım, hali ne olmuş görelim", dediler. Hep birden kazanın yanına geldiler; Han buyurdu; kapağını açtılar. Bir de ne görsünler; Karadonlu Can Baba kazanın içinde bağdaş kurup oturmakta, burçak burçak da terlemiş.

Kavus Han'ın emriyle Can Baba'yı kazandan çıkardılar. Han keşişe, "Ne dersin?", dedi. Keşiş, "Bu kadar da olmaz; emret askerine, bir yazıya odun yığıp ateşe versinler; bu ateşe girsin, yanmazsa dinine gireriz", dedi. Han, Karadonlu Can Baba'ya "Ne dersin?", diye sordu. Can Baba, "Peki,; ancak, yanmayıp çıkarsam sözünüzü tutup imana gelecek misiniz?", dedi. Kavus Han'la yanındakiler, "Evet" dediler. Han'ın buyruğuyla bir yazıya pek çok odun yığdılar; öylesine ki bir yanında duran atlı, diğer yanından görünmüyordu. Odunu ateşlediler; ısısından kimse yanına, yöresine varamıyordu.

Kavus Han, "Gel derviş, bu ateşe gir; biz de sözümüzde duralım", dedi. Can Baba, "Beni, Rum erenlerinin ulusu Hacı Bektaş gönderdi; onun izniyle geldim; sizi Müslümanlığa davet ettim. Siz beni kazana koyup üç gün, üç gece kaynatarak sınadınız; bir şey olmadım. Şimdi de bu ateşe gir diyorsunuz. Bu keşiş, sizin dininizin ulusu; gelsin o da benimle birlikte girsin; hangimizin dini hak ise belli olur, kimsenin

şüphesi kalmaz", dedi. Han ve yanındakiler keşişin yüzüne bakıp, "Ey din ulusu, Derviş, birlikte ateşe girmeye davet ediyor seni, ne dersin?", dediler. Keşiş, olmaz demeye utandı, "Peki, gireyim de hangimizin dini güçlü belli olsun, bilinsin", dedi.

Bunun üzerine Can Baba, Keşiş'in eline yapıştı; ateşe yürüdü. Ateşe girerken keşiş Karadonlu Can Baba'ya, "Ey gerçek er, ben ne olacağımı biliyorum; çocuklarım sana emanet", dedi.

Birlikte ateşe girdiler; üç gün üç gece ateşin içinde kaldılar. Dördüncü gün, Han'la beyler, "Acaba keşişin hali ne oldu", diyerek ateşin bulunduğu yere geldiler. Karadonlu Can Baba'nın ateşin içinden tek başına çıktığını gördüler. Can Baba, doğruca Kavus Han'ın yanına vardı; avuçlarını açıp keşişin parmaklarını yere koydu. Han, "Keşişe ne oldu? Belirmedi", diye sordu. Can Baba, "Bize parmaklarını verdi, gönlünü vermedi; gönlünü verseydi bir şey olmazdı", buyurdu.

Kavus Han, bu durum karşısında şaşırdı kaldı. Doğruca evine gitti; olayları bir bir karısına anlattı. Karısı, "O dervişi bana gönder; bir şişe zehir saklamıştım; vereyim içsin; bir şey olmazsa şüphemiz kalmaz, dinine gireriz.", dedi.

Kavus Han'ın emriyle Karadonlu Can Baba'yı Hatun'un huzuruna çıkardılar. Hatun, "Kavus Han seni üç gün, üç gece kazana koyup kaynatmış, bir şey olmamışsın. Üç gün, üç gece ateş içinde kalmışsın, bir şey olmamışsın. Şimdi de benim elimden şu bir kadeh zehiri iç; yine bir şey olmazsa sana biz de inanırız, dinine gireriz", dedi. Karadonlu Can Baba, herhangi bir çekinme göstermeden Hatun'un elinden zehiri aldı, içti; Tanrı'nın inayetiyle Tanrı elçisinin mucizeleriyle ve erenlerin himmetiyle kendisine hiç bir şey olmadı.

Kavus Han'la yanındakiler bunu da görünce inandılar, hiçbir şüpheleri kalmadı; imana geldiler. Daha sonra Han ulu beylerine danıştı; "Önce, dinimiz başkaydı; savaşıp memleket alalım, halkı dinimize döndürelim derdik. Oysa şimdi Müslüman olduk; erenlerin dinine girdik. Müslümanın Müslümana kılıç sallaması doğru değildir. Fakat, yerimize dönersek atamla savaşa gireriz; atam bizim dinimize girmez, biz de artık onun dinine dönemeyiz. Rum ülkesi sultanına elçi yollayalım; onunla dileşelim, yurt isteyelim; ona arka olalım, din düşman-

larıyla savaşalım. Sanırım doğrusu bu", dedi. Hepsi bunu doğru buldu.

Kavus Han, Selim Han oğlu Kılıç Arslan'ın oğlu Sultan Alaettin'e elçi gönderdi, mektup yolladı; "Ben Cengiz Han oğlu Kavus Han'ım; asker toplayıp geldim, Bağdat sultanını yendim, tutup öldürdüm, ülkesini aldım. Senin de üstüne gelip uğraşmayı düşündüm; fakat Erzincan'da iken Karadonlu Can Baba adında bir derviş geldi; "Beni Rum erenlerinin ulusu Hacı Bektaş yolladı; Müslüman olmadıkça sana, Rum'a girmeye izin yok', dedi. Ben de sözüne inandım, keşişime danıştım", diyerek olup bitenleri ayrıntılı bir biçimde anlattı. Müslüman olduklarını, geriye dönemeyeceklerini; kendilerine yetecek kadar kışlak ve yaylak verilmesini diledi; "Biz göçeriz, kışın kışlağa inmeyi, yazın yaylağa çıkmayı gelenek edinmişiz; bir yerde duramayız; göstereceğiniz yerlerde oturalım; hem sana arka oluruz, hem de düşmanlarınla savaşırız. Acem ili seninmiş. Ben de Bağdat'ı aldım; adamını gönder, ülkene nasıl hükmediyorsan Bağdat'a da öyle hükmet", dedi.

Elçi, Sultan Alaettin'in huzuruna çıkıp armağanını sundu; Han'ın mektubunu verdi. Alaettin mektubu okuyunca çok sevindi. Vezirleriyle, beyleriyle danıştı; "Tatar kavmidir; konmayı, göçmeyi, kışlağa inmeyi, yazlağa çıkmayı gelenek edinmiştir. Müslüman olmuşlar; bizlere arka olurlar. Ne dersiniz?", diye sordu. Sonunda onlara Sivas'tan Kayseri'ye; Çorum'dan Ankara'ya kadar olan yerleri kışlak olarak verdiler. Sivas'ın ve Kayseri'nin ulu dağları yaylaları olsun; Malya ovasında güzlesinler", dediler. Beyler, "Zaten Kavus Han ölünce içlerinde , han olacak kimse kalmaz; hepsi de sana baş eğer", dediler. Kavus Han'ın elçisine bunları bildirdiler.

Elçi, dönüp Kavus Han'a olayı anlattı; Han sevindi, mutlu oldu; Erzincan'dan göçüp Rum iline geldi; kendisine verilen yerlere kondu.

Han ile vezirler ve beyler kerametiyle Tatar Hanı'nı ve askerini Müslüman eden Hünkâr'a muhip oldular; nezirler, kurbanlar göndermeye başladılar. Selim Han oğlu Kılıçarslan'ın oğlu Alaettin bir zorlukla karşılaştı mı Hünkâr'a adam gönderir, halini bildirirdi; Hünkâr, ne derse onu yapardı. Bu sayede Alaettin'in gücü kuvveti arttı.

Vezir Sahip; Germiyan, Karahisar-ı Kürdi'yi aldıktan sonra asker

saldı; Kütahya, Tavşanlı ve Sandıklı'yı fethetti; bir bey oldu, oturdu. Akdeniz kıyısına bir bölük gönderdi; Karesi beyi bir miktar askerle karşı durmaya çalıştı, ancak başaramadı; o diyarı da Balıkesir'i ve buraya bağlı yerleri zaptetti. Bir miktar askeri Germiyan-ı Saruhan Beyi'ne gönderdi; orasını aldı; bir bölük askeri Hamid'e yolladı, orayı ülkesine kattı. Karadeniz kıyısına biraz askerle Sinop Beyi'ne yolladı; oralarını aldı. Biraz asker Foça Beyi'ne yolladı; orayı zaptetti. Daha nice vilayetler, hep Sultan Alaettin zamanında ele geçirildi.

Biz yine sözümüze gelelim: Tatar beyleri, askerleriyle Rum ülkesine gelip yerleştikten sonra kışlağa inip yazlağa çıkarlarken kurbanlarıyla gelirler; Kızılcahalvet önünden Tekkekaya'ya kadar uzanan yerlere otururlardı; sofralar açılır, nimetler yayılırdı. O tarihlerde, "İki boynuzlu kurbandan başka dört yüz baş dörder boynuzlu koç kurban gelirdi", derlerdi. Nice günler, Hünkâr'ın huzurunda sohbet edilir; sonra giderlerdi.

Sözün kısası Hünkâr'ın şöhreti arttı; fakir fukara , huzurunda toplandı. Tekke'ye ve Kızılcahalvet'e yakın bir yerde Misafirhane kuruldu; mutfak ve fırın yapıldı. Abdallar, dervişler; yemek pişirirler, gelene gidene yedirirler, izzet ikramda bulunurlardı.

"Huy Ata, koşarak ateşin içine girdi; putları attı; kendisi de ateşin üstüne bağdaş kurup oturdu."

XXXIV
HUY ATA

Tatar topluluğu, Müslüman olup Rum ülkesine yerleşmişti; Hünkâr'a muhip olmuşlardı ama eski geleneklerinden hiçbir şeyi de bırakmamışlardı. Hatta putlarını gizler; yabancılara göstermezlerdi. Ancak sevdiklerine, bir parça ekmeğe sarar, "Al şunu da ver", derlerdi; alan, lokmayı isteyene verirdi. Bunu kendilerinden başka kimse bilmezdi; ancak Hünkâr'la halifelerinin bundan haberleri vardı.

Hacı Bektaş'ın 360 halifesinin içinde Huy Ata denen bir aziz vardı; bu da diğerleri gibi erenlik mertebesine ulaşmıştı. Hünkâr bir gün Huy Ata'ya, "Kalk Tatar topluluğuna git; onları o nesneden kurtar", dedi. Huy Ata "Ben zayıf bir adamım, buna gücüm yetmez", dediyse de Hünkâr, "Korkma biz seni gözleriz; himmetimiz seninledir", dedi.

Huy Ata; kalktı, Tatar kavmine gitti; hanlarıyla buluştu. O tarihte Kavus Han ölmüş, yerine bir başkası bey olmuştu. Huy Ata, onların içinde bir yıl kaldı. Tatar hanı ve Tatarlar, Hacı Bektaş'ı çok severler; dervişlerine saygı gösterirlerdi. Huy Ata, evlerinde kalır, hürmet görürdü. Ancak amacı, putları nereye koyduklarını öğrenmekti; sonunda bunu da öğrendi.

Huy Ata, her gün, bir arka yükü odun getirir bir yere yığardı. "Bu odunu ne yapacaksın?", diye sorduklarında, "Bana gerekli", derdi. Bir gün han ava çıkmıştı; ev boştu. Huy Ata, yığdığı odunu, dört bir yandan ateşe verdi; hemen koşup eve geldi; putları, koydukları yerden aldı. "Ne yapıyorsun?", diyen kapıcılar, peşine düştü. Huy Ata koşa-

rak ateşin içine girdi; putları attı; kendisi de ateşin üstüne bağdaş kurup oturdu.

Kapıcılar bunu görünce; koştular, hanı buldular, durumu anlattılar.

Han gelerek Huy Ata'ya, "Niçin böyle yaptın?", dedi. Huy Ata, "Müslüman oldunuz; Tanrı'yı, Peygamber'i tanıdınız; erenlere baş eğdiniz. Böyle olmasına karşın bu yaptığınız nedir? Neden bu putları bırakmazsınız? Beni size Erenler Şahı Hacı Bektaş Veli gönderdi. Sizi bu kötü, bozuk düzenden kurtarmamı; gerçek dinin yollarını size öğretmemi emretti. Putlardan size, bir yarar gelmez; ellerinde bir şey olsaydı kendilerini ateşten kurtarırlardı ya da bana bir zarar gelirdi. Din, Muhammet dinidir; yaptığınız iş şeriat bakımından da tarikat bakımından da doğru değildir; dine aykırı davranmaktan vazgeçin de mahşer günü, Muhammet Ali'nin bayrağı altında toplanın", dedi.

Han ve kavmi, bu sözleri duyunca tövbe ettiler. İmanlarını tazelediklerini ve bunun gerçek olduğunu anlayan Huy Ata'nın elini öptüler; ayağına kapandılar. Tatar hanı, her yana adam saldı; Tatarlara, artık kimsenin puta tapmamasını, ellerinde put varsa ateşe atıp yakmalarını emretti.

Huy Ata, bunca zaman içlerinde kaldı; şimdi mezarı Balışeyh köyündedir.

Karadonlu Can Baba'ya gelince; Kavus Han'ı Müslüman ettikten sonra keşişin vasiyetini yerine getirdi; oğullarını oğul edindi. Dik Dağı'nın altındaki Balışeyh, o keşişin soyundandır.

XXXV
SARU SALTUK

"Saru Saltuk, oturduğu yerden, deniz kıyısına indi; seccadeyi denize serdi; geçti üzerine oturdu... Sonra seccadeye, 'Ey erenler seccadesi, yürü; erenler nereye gitmek isterse o yana doğru git', dedi.

Hacı Bektaş bir gün, Arafat Dağı'ndaki Çilehane'den çıkıp Zemzem Pınarı denen yere geldi; bir çobanın, bir bölük koyunu, pınar yanındaki alana yaymış, gütmekte olduğunu gördü. Çobanın yanına gitti; arkasını sıvazladi, "Adın nedir?", dedi. Çoban "Adım Saru Saltuk'dur; ne emredersiniz; elimden geldiği kadar hizmette olayım", deyince Hünkâr, "Haydi; seni Rum ülkesine saldık", dedi.

Saru Saltuk'un gözlerinden bir anda perdeler kalktı, erenlik mertebesine erdi. "Erenler Şahı, koyunları ne yapayım?", deyince Hünkâr, "Sahipleri gelinceye değin onlar, buradan ayrılmazlar; sen hemen davran, oyalanma, biz sana kılavuzuz; seninleyiz, sıkıntıda yoldaşız", dedi. Hacı Bektaş, Saru Saltuk'a; Ulu Abdal ve Kiçi Abdal adlarında iki dervişi yoldaş verdi.

Saru Saltuk, Hünkâr'ın elini öptü; ayaklarına kapandı; dua ve himmetini aldı; hemen yola koyuldu. Ulu Abdal ve Kiçi Abdal'la birlikte, Sinop üzerinden Karadeniz kıyısına, Harmankaya'ya geldi.

Saru Saltuk'un Harmankaya üstünde oturduğu yer, bir ev içi kadardı; orada o günden bugüne çimen bitmektedir; öylece durur derler.

Saru Saltuk, oturduğu yerden deniz kıyısına indi; seccadeyi denize serdi; geçti üzerine oturdu. Sağına Ulu Abdal'ı, soluna Kiçi Abdal'ı aldı. Sonra seccadeye, "Ey erenler seccadesi yürü; erenler nereye gitmek isterse o yana doğru git", dedi. Denizin sakin olduğu günlerde seccadenin izi, bugün de belli olur.

Seccade, doğruca **Gürcistan**'a yürüdü. Ulu Abdal'la Kiçi Abdal Saru Saltuk'a, "Sağa doğru gitseydi", dediler. Saru Saltuk, "Aldırış etmeyin; seccadeyi erenler yürütüyor", dedi. Seccade, Gürcistan kıyılarına yaklaştı. Oranın Görliş adında bir beyi vardı; o gün deniz kıyısına avlanmaya çıkmıştı; birden denizden bir karartı gelmekte olduğunu gördü. Yanındakilerin kimisi "Ağaç kökü, dalgalanıp geliyor", dedi. Biraz yaklaşınca, bir seccadeye oturmuş üç kişininin gelmekte olduğunu gördüler. Gürcü beyi "Bu gelenler, boş adamlar değil", dedi. Derken seccade, kıyıya ulaştı; Saru Saltuk, Ulu Abdal ve Kiçi Abdal kıyıya çıktı; Saltuk seccadeyi ucundan tutup silkti, sonra omuzuna attı.

Gürcü beyi ve yanındakiler, durumu görünce atlarından indiler; Saru Saltuk'un ellerinden öptüler, ayaklarına kapandılar; Ulu Abdal'la, Kiçi Abdal'la görüştüler. Bunların gerçek erenlerden, Tanrı'nın sevgili kullarından olduklarını anladılar. Görliş, Saru Saltuk'u kendi makamına davet etti; atlarına binmelerini önerdi; kabul etmediler; bunun üzerine Bey ve adamları da atlarına binmediler, yaya yürüdüler.

Saru Saltuk bunları imana çağırdı; Müslüman oldular. Keçe getirtti; Hüseyni tac dikti; bunlara giydirdi ve tekbirledi.

Sonra vedalaşıp seccadeyi yine denize serdi; yine eskisi gibi oturdular. Saru Saltuk, "Erenler seccadesi, erenler bizi nereye saldılarsa o yöne yürü", dedi. Seccade Rum ülkesine doğru yol almaya başladı.

Gürcü beyi yaşadığı sürece kendisi de kavmi de Müslüman kaldı. Tümü Hüseyni tac giyerdi.

Bey ölünce oğlu ve kavmi yine, eski dinlerine döndüler; ancak başlarındaki Hüseyni tacı çıkarmadılar. O yöre halkının Hüseyni taca benzer bir tac giymeleri bu yüzdendir.

Biz yine sözümüze gelelim: Seccade, Rum ülkesine doğru yol alarak, Kalıgra adlı bir kalenin yanına geldi, durdu. Saru Saltuk, Ulu Abdal ve Kiçi Abdal'la birlikte indi; seccadeyi silkip omuzuna aldı. Ulu Abdal'la Kiçi Abdal'a, "Siz kapıya dolanın, ben buradan çıkayım", dedi. Onlar "Bunda bir hikmet var", diyerek kapıya dolandılar; Saltuk doğruca kalenin bedenine tırmandı; kayaya tırmandıkça kaya, ellerine karşı geldi, tutundu; mübarek ayakları taşa gömüldü. Bugün

bile o kale bedeninde ellerinin, ayaklarının izleri görünür durur.

Kale **Lazoğullarından** bir kâfir beyinindi. Ansızın kalede yedi başlı bir ejderha belirmişti; korkudan beyle halkı, burayı bırakıp uzak bir kaleye gitmişlerdi.

Saru Saltuk, doğruca o ejderhanın üzerine yürüdü; bir nara attı. Ejderha nefes aldı, kuyruğunu kımıldattı ve kükredi. Saru Saltuk eline ok, yay aldı; yedi başına birer ok attı. Ejderha can acısından Saru Saltuk'un beline sarıldı, sıktı. Saru Saltuk kılıcının belinde olduğunu unutmuştu; Hızır'ı çağırdı.

O sırada Hünkâr, **Kızılcahalvet'te** oturmuş, Hızır Peygamber'le sohbet ediyordu. Saru Saltuk çağırınca Hacı Bektaş "Hızırım; Saru Saltuk'u ejderha bunalttı; kılıcını unuttu; tez imdadına yetiş, kılıcını hatırlat", dedi.

Hızır hemen davrandı; Kalıgra'ya vardı; mızrağıyla ejderhaya vurdu; mızrak ejderhayı deldi. Saltuk'a, "Öte yanındaki kılıcı çekip başını kessene", dedi. Saru Saltuk, "Hey Hızırım, erenler hakkı için kılıcım hatırımdan çıkmış, onun için çağırdım, yoksa sana zahmet vermezdim", diyerek karşılık verdi. Tahta kılıcını çekip, ejderhanın yedi başını birer birer kesti. Hızır'la vedalaşıp yola koyuldu. Hızır'ın izi bugün de meydandadır.

Ulu Abdal'la Kiçi Abdal, kalenin kapısını dolanıp geldiler; ejderhanın öldürüldüğünü gördüler. Saru Saltuk'la buluşunca "Gazan mübarek olsun", dediler. Sonra hep birlikte kaleden çıkıp yola düştüler. Saru Saltuk, ejderha ile savaşından olsa gerek, "Pek susadım", dedi. Her yana baktılar su bulamadılar. Saru Saltuk dört beş yeri elleriyle kazdı; kazdığı her yerden, bir değirmeni döndürecek kadar arıduru su çıktı; akmaya başladı.

Sonra bir çoban buldular; onunla kalenin beyine, "Ejderha öldürüldü", diye haber saldılar. Kale beyi geldi; ejderhanın öldüğünü gördü; Saru Saltuk'a candan, gönülden muhip oldu; imana geldi.

Saru Saltuk, bu kavme birçok kerametler gösterdi; bu il halkını, muhip yaptı. Rum ülkesinde de nice kerametleri görüldü. Yıllar sonra Hünkâr'ı da ziyarete geldi. Fakat bu konudaki doğru rivayet şöyledir: Hünkâr'ın Hakk'a yürümesinin üzerinden yıllar geçtikten sonra, Çe-

lebiler zamanında, Hacı Bektaş Tekkesi'ne geldi; ziyaret etti; konuşan öküzü kurban etti. Bu öküzün öyküsü de şöyledir:

Hacı Bektaş Tekkesi'ndeki çiftlikte iki öküz vardı. Eçek adındaki çiftçi, bu öküzlere öylesine hizmet ederdi ki dille anlatılamaz. Yerlerini o denli yumuşak bir duruma getirirdi ki; soyunur, çırılçıplak yuvarlanır, bir yanına bir şey batarsa, onu bulur atardı. Yemlerini fazla verirdi.

Günlerden bir gün, çift sürerken kızdı; öküzün birini üvendireyle dürttü; gövdesini kanattı. Öküz Tanrı kudretiyle dile geldi, "Eçek önceleri hizmetimde kusur bulmazdın; beni hoş tutardın; bana hizmet ederdin. Şimdi kocadım; gücüm kuvvetim kalmadı; beni üvendireyle dürttün, kanattın. Yarın sabah Saru Saltuk kırk abdalla gelir, beni kurban eder", dedi.

Eçek, bu sözleri gelip çelebilere anlattı.

Ertesi gün çelebilerle dervişler Saru Saltuk'u; Aksaray yoluna karşılamaya çıktılar. Bulamayınca geri döndüler. Gelince bir de baktılar ki Saru Saltuk; Kırşehir'den Çorlu yolundan gelmiş; tekkede oturmakta.

Söylentiye göre Saru Saltuk; Kırşehir'den, Çorlu yolundan Sulucakarahöyük deresine inince Akkubbe'ye karşı oturdu. Dervişlerine çakıl toplatıp bir araya yığdırarak bir höyük yaptırdı ve "Burası bizim bir nişanemiz olsun" dedi.

O çakıl höyüğü hâlâ durur.

Saru Saltuk, çelebilerle, dervişlerle görüştü; sonra da o konuşan öküzü kurban etti. Saru Saltuk'un belini bağladılar; icazetname, çerağ, sofra ve alem verdiler. Günler sonra izin alıp yerine gitti.

Hakk'a yürürken, "Bana muhip olanlarınız birer tabut yaptırsın, koyup gitsin; birbirinizle didişmeyin, ben hepinizin tabutunda bulunurum", diye vasiyet etti. Hepsi birer tabut alıp gitti ve Saru Saltuk gerçekten de her tabutta göründü; tümü sevindi, mutlu oldu. Ancak, kale sahibi beye, "Ben asıl senin tabutundayım", demişti de bey, "Nereden bileyim", deyince; "Tabut içinde sana elimi sunarım", buyurmuştu. Ona da bu kerameti gösterdi.

Tanrı gani gani rahmet etsin.

"Halifeler durumu, gidip Hünkâr'a bildirdiler; Hünkâr, 'O iş artık olmaz; o kilidin anahtarını Tapduk Emre'ye sunduk; ona gitsin, ondan nasibini alsın', dedi."

XXXVI
TAPDUK EMRE VE YUNUS

Hacı Bektaş'ın şöhreti her yana yayıldı. Her taraftan mürit, muhip gelmeye başladı; semahlar dönülüyor, safalar sürülüyor, meclisler kuruluyordu. Yoksullar geliyor, zengin oluyordu; dileğine kavuşmak isteyenler başvuruyor, dileklerine eriyordu.

Sivrihişar'ın güneyinde Sarıgök derler, bir köy vardı. O köyde, **Yunus Emre** adında biri yaşıyordu. Bu erin mezarı da yine doğduğu yere yakındır. Yunus, çiftçilikle geçinen yoksul bir adamdı. Bir yıl kıtlık oldu, ekinler bitmedi. Hacı Bektaş'ın niteliğini o da duymuştu. "Gideyim, biraz bir şey isteyeyim", dedi. Bir öküze alıç yükledi; vara vara Sulucakarahöyük'e geldi ve Hünkâr'a, "Ben yoksul biriyim, ekinimden bir şey alamadım; yemişimi alın, karşılığını verin eşimle, çocuklarımla aşkınıza yiyeyim", dedi.

Hünkâr, buyurdu; yemişi yediler. Birkaç gün sonra Yunus, memleketine dönmeye karar verdi. Hünkâr bir derviş gönderdi; "Buğday mı verelim, nefes mi?", sorun dedi. Yunus'a sordular; "Ben nefesi ne yapayım, bana buğday gerekli", diye cevapladı. Durumu Hünkâr'a bildirince, "Her alıç çekirdeği başına on nefes verelim", buyurdu. Yunus'a bunu da söylediler; O "Eşim var, çocuklarım var bana buğday gerek", dedi.

Bunun üzerine öküzüne buğday yüklediler. Ancak köyün alt tarafında kalan hamamın öte yanındaki yokuşu çıkar çıkmaz,"Ben ne olmayacak iş yaptım; vilâyet erine vardım, bana nasip sundu; her alıç

çekirdeği başına on nefes verdi, kabul etmedim; verilen buğday birkaç günde yenir, biter; bu yüzden o nasiplerden mahrum kaldım, döneyim tekrar varayım; belki yine himmet eder", dedi. Bu düşüncelerle yine dönüp tekkeye geldi. Buğdayı indirdi ve erenlere, "Bana himmet ettiği nasibi versin, buğday gerekmez", dedi.

Halifeler durumu, gidip Hünkâr'a bildirdiler; Hünkâr "O iş artık olmaz; o kilidin anabtarını **Tapduk Emre**'ye sunduk; ona gitsin, ondan nasibini alsın", diye cevapladı. Hünkâr'ın sözü Yunus Emre'ye ulaştırıldı. O da Tapduk Emre'ye gitti; olanı biteni anlattı. Tapduk, Yunus'un selamını aldı, "Safa geldin, uğurlar getirdin; halin bize malum oldu; hizmet et, emek ver, nasibini al", dedi.

Yunus Tapduk Emre'nin tekkesine arkasıyla odun taşırdı; yaş ağaç kesmez, eğri odun getirmezdi. Tam kırk yıl hizmet etti.

Günlerden bir gün Tapduk Emre'ye bir neşe geldi, hallendi. Meclisinde Yunus-ı Guyende adında bir şair vardı; Yunus'a, "Söyle", dediyse de O, inandırıcılıktan yoksun kimi gerekçeler belirterek, söylemedi Tapduk, "Yunus, sohbet et; neşemiz var; işitelim", dedi. Yunus yine söylemedi. Bu kez Tapduk, **Yunus Emre**'ye döndü; Hünkâr'ın nefesi yerine geldi; zamanı doldu; o hazinenin kilidini açtık, nasibini verdik; haydi söyle", dedi. O an Yunus Emre'nin gözünden bir perde kalktı ve söylemeye başladı; söylediği nefesler, büyük bir divan oldu.

XXXVII
MEVLANA

"Molla Celalettin bu sözleri duyunca Saru İsmail'e, 'Hünkâr Hacı Bektaş Veli katına, her gün yedi deniz, sekiz ırmak uğrar; onların suya girmeye ne ihtiyaçları varki böyle konuştun erenler', dedi."

Bir gün Saru İsmail, Hünkâr'ın huzuruna varıp; "Sizin için su ılıttım, lutfedip gelseniz", dedi. Hünkâr "Şimdi onun zamanı değil; çabuk Konya'ya Molla Celalettin'in huzuruna git; onlarda bir kitabımız var, onu al, gel.", dedi.

Saru İsmail hemen yola düştü. Konya'ya yaklaşınca, Molla Celalettin'in çıkageldiğini gördü; niyazlaşıp görüştüler. Saru İsmail, bir gün su ılıtıp Hünkâr'a vararak, "Mübarek arkanızın kirceğizini arıtsam", dedim. O da bana, "Şimdi onun zamanı değil; Molla Celalettin'de bir kitabımız var; Konya'ya git, onu al,gel", dedi. Ben de yola düştüm, geldim. Mübarek yüzünüzü görüp onurlandım.

Molla Celalettin bu sözleri duyunca Saru İsmail'e, "Hünkâr Hacı Bektaş Veli katına, her gün yedi deniz, sekiz ırmak uğrar; onların suya girmeye ne ihtiyaçları var ki böyle konuştun erenler", dedi.

Saru İsmal, Molla Celalettin'in sözlerini dinledikten sonra, "Efendim", dedi, "kitabı verin de gideyim", Bu kez Molla Celalettin, "Kitaptan amaç, bu anlattığımız öğüt idi", dedi.

Bunun üzerine Saru İsmail, vedalaşıp geri döndü.

XXXVIII
SEYİT MAHMUT HAYRANİ

"Öte yandan Seyit Mahmut Hayrani, arslan üstünde, elinde yılan gelirken, Hünkâr'ın bir kayaya binmiş, yürütüp gelmekte olduğunu gördü. 'Er nazarında küstahlık, edepsizlik etmişiz' deyip arslandan indi, yılanı da elinden attı."

Hacı Bektaş'ın ünü her yana yayılmıştı; her taraftan erenleri görmeye geliyorlardı.

Akşehir'de, Seyit Mahmut Hayrani derler bir er vardı. Bu er birgün, bir arslana bindi; bir yılanı da kamçı yaptı; ve üç yüz mevlevi dervişiyle Hünkâr'ı görmek için yola çıktı.

Sulucakarahöyük'e yaklaşınca, durumu Hünkâr'a haber verdiler; "Aliler Sırtı'na yaklaştı", dediler.

Hünkâr, "O gelen kişi canlıya binmiş, biz cansıza binelim", dedi. Kızılcahalvet yakınında bir kızıl kaya vardı; bir dam duvarı kadar büyüktü. Hemen o kayanın üstüne çıktı ve "Ey kayacık, Tanrı'nın izniyle o gelen erenlerden yana yürü", buyurdu. Kaya, o an kuş uçar gibi gürleyerek Aliler Sırtı'na doğru yol almaya başladı. Bu nedenle o kayanın başı, tıpkı bir kuşa benzer.

Öte yandan Seyit Mahmut Hayrani, arslan üstünde, elinde yılan gelirken, Hünkâr'ın bir kayaya binmiş, yürütüp gelmekte olduğunu gördü. "Er nazarında küstahlık, edepsizlik etmişiz", deyip arslandan indi, yılanı da elinden attı.

Hünkâr, kayaya "Dur!", dedi, kaya durdu.

Seyit Mahmut ile dervişler, Hünkâr'ın eline ayağına düştüler. Tekkekaya'nın dibine oturdular; tam bir hafta sohbet ettiler; yediler, içtiler; semah döndüler, safa ettiler. Çevreden duyan işiten muhipler, âşıklar da geldiler.

Bir hafta sonra Seyit Mahmut Hayrani, peyınançeye durdu; izin istedi. Hünkâr, "Hayran'ım, seni bulunduğun o yere saldık; orası ekmeğin olsun, yürü", dedi. Seyit Mahmut Hayrani, erenlerin safa nazarını aldıktan sonra vedalaşıp Akşehir'e doğru yola koyuldu.

XXXIX
AHİ EVREN

"Hacı Bektaş ile Ahi Evren birbirlerini pek severlerdi; hatta bir gün Ahi Evren sohbet sırasında, 'Kim bizi şeyh edinirse onun şeyhi Hacı Bektaş Hünkâr'dır', dedi."

O zamanlar Kırşehir'in adı, Gülşehir idi. Camileri, mescitleri, medreseleri çoktu; bayındır bir kentti. Kentte bilginler, müderrisler, olgun insanlar vardı. Bunların içinde Ahi Evren adında bir er vardı ki Denizli'den Konya'ya, oradan da Kayseri'ye gelmiş; Kayseri'den de kalkıp Gülşehri'ne yerleşmişti. Fütüvvet ehlinin ulusuydu; aslını, soyunu, nereli olduğunu kimse bilmezdi; çünkü gayb erenlerindendi. Onu Sadrettin Konevi, âleme bildirmişti; bu erin gün gibi açık, birçok kerameti vardı.

Hacı Bektaş ile Ahi Evren birbirlerini pek severlerdi; hatta bir gün Ahi Evren sohbet sırasında, "Kim bizi şeyh edinirse onun şeyhi Hacı Bektaş Hünkâr'dır", dedi.

Molla Celalettin'i, Şems-i Tebriz derviş yaptı. Nasıl derviş yaptığını anlatırsak buna zaman yetmez. İsteyen Molla'nın menakıbına bakabilir.

Molla derviş olunca kentin tüm bilginleri, Selim Han Gazi oğlu Kılıçarslan'ın oğlu Sultan Alaettin Keyhüsrev'e gidip, "Bir derviş geldi; ne yaptıysa yaptı; Molla Celalettin'i bizden ayırdı. Emret yine bize katılsın", dediler. Sultan, "O bunca kitap okumuş, bunca bilgili bir er; erenlerden biri gelmiş, onu derviş yapmış; o da dervişlere katılmış; şimdi ben, gel dön, onlara katılma diyemem; bu doğru olmaz", dedi.

Bilginler, sultanın bu tavrından alındılar; Yanından ayrıldıktan sonra, "Böyle zalim bir sultanın hükmettiği bir kentte oturmamız doğru değildir", dediler. Bir perşembe günü tümü Konya'dan çıkıp, Arabistan'a doğru yola koyuldular.

Cuma günü Konya'da hiçbir yerde ezan okunmadı. Bu durumu sultana ilettiler. Sultan Alaettin, bir adam göndererek olayı, Şeyh Sadrettin Konevi'ye bildirdi; "Bilginleri geri getirmek için bir çare bulsun", dedi.

O sırada Sadrettin'in tekkesinde topluluk vardı; pilav ve zerde pişirilmiş, türlü türlü yiyecekler hazırlanmıştı; Konya'da ne kadar yoksul varsa oraya toplanmıştı. Sadrettin Konevi, sultanın gönderdiği adamdan olayı öğrenince, hemen nakibini çağırdı; "Çabuk katırına bin, Denizli'ye git; bağda bir bağcı var, şu kılıkta; bizden selam söyle, ' Şeyh seni çağırıyor', de; İkiniz de katıra binip hemen gelin;", dedi. Nakib katıra binip gidince Sadrettin Konevi, yemekleri indirtti; sadece bir kişilik yemek ayırttı. Katır, kırk adımda Denizli'ye vardı; bir bağın kapısının önünde durdu; nakib, içeri girip bağcıya; şeyhin selamını söyledi, davetini bildirdi. Ahi Evren, bağ sahibine gidip, "Bize sefer göründü gel, bağına sahip ol", dedi. Bağ sahibi, "Bu gelen kişiye asmadan üzüm ver de yesin", dediğinde Ahi Evren, "O söz ettiğin asma nerededir?", dedi. Bağ sahibi, "Uzun zamandır buradasın, asmanın yerini bilmiyor musun?", deyince, bu kez Ahi Evren "Ben bağı beklemeye söz verdim; asmayı dikmeye, bellemeye değil", diye karşılık verdi. Bağ sahibi gitti; o asmadan yetecek kadar salkım üzüm getirdi; yediler.

Sonra ikisi de katıra bindi; yine kırk adımda Konya'ya geldiler. Sadrettin Konevi, Ahi Evren'e; "Hemen git, o bilginleri kente çevir; Cuma'nın zamanı geçmeden gelsinler", buyurdu.

Ahi Evren, şeyhin izniyle kalktı; üç adımda Çarşamba Suyu'nun üst yanında bilginlere ulaştı "Buradan öteye size gitmeye yol yok", dedi. Bilginler Ahi Evren'in sözünü dinlemediler. Ahi Evren "Ey yer, tut bunları", buyurdu.

Yer, bütün bilginlerin, atlarını, develerini ve katırlarını, dizlerine kadar yuttu. Bu kez aman dilediler, "Yer bizi salıversin, dönelim", dediler. Ahi Evren "Ey yer, bırak bunları", deyince yer, hemen bunları salıverdi. Bunun üzerine yine gitmeye kalkıştılar. Ahi Evren yine, "Ey yer, tut bunları", dedi. Yer bu kez de, bellerine kadar yuttu. Amana geldiler, salıverdi, yine gitmeye koyuldular. Ahi Evren kızgınlıkla "Yer tut bunları", bu sefer yer memelerine kadar yuttu. Özür dilediler, yine salıverdi; döndüler.

Ahi Evren, "Çabuk olun Cuma'nın vakti geçmesin", diye seslendi. Bilginler, "Şimdi kaba kuşluk, nasıl ulaşacağız?", dediklerinde, Ahi Evren, "Gözlerinizi yumun", dedi, yumdular "Açın" , dedi açtılar; bir de baktılar ki Konya'nın içindeler.

Hepsi yerli yerine vardı, Cuma kılındı. Daha sonra Şeyh Sadrettin, Ahi Evren'in belini bağladı; ona icazet verdi. Bir zaman Konya'da kaldıktan sonra Kayseri'ye gitti.

Ahi Evren'in yedi renkte boyadığı bir sahtiyanı vardı; Bu sahtiyan üstü örtülü bir kapta dururdu. Biri gelip deri istediğinde; besmeleyle elini atar, ne renkte ve kaç tane deri istiyorsa verir, parasını alırdı. Kaç yüz sahtiyan istenirse istensin verirdi. O zamanlar zanaat ehlinden vergi almak geleneği vardı. Kimileri, Kayseri sancak beyine varıp, " Burada ulu bir üstat tabak var, işçileri, çırakları çok; her gün dilediği kadar deri satıyor; ondan da vergi almak gerek", diyerek onu, gammazladılar. Bunun üzerine sancak beyi birkaç adam gönderdi, "Varın o da şu kadar mal versin. Yoktur derse, bu kente geldiğinden beri işlediği günün vergisini alın", buyurdu.

Tabakhaneye gittiler; baktılar ki kapı kapalı; orada kimsecikler görünmüyor. Kapıyı açarak içeri baktılar. Bir de ne görsünler? Tabakhanenin içi ejderhalarla dolu. Ağızlarını açıp kendilerine karşı kükreyen ejderhaların karşısında hepsinin gözleri, külhan alevi gibi parladı, akılları başlarından gitti; kaçarak beye geldiler; gördüklerini bir bir anlattılar.

Bundan sonra Ahi Evren Kırşehir'e geldi; orada yerleşti; birçok kerametler gösterdi. İsteyenler menakıbında bulabilirler.

Ahi Evren'e Hünkâr'dan söz ettiler; kerametlerini anlattılar. Hünkâr'ı görmek onunla konuşmak istedi; Sulucakarahöyük'e doğru yola çıktı. Bu durum Hünkâr'a malum oldu; O da Kırşehir'e doğru yola koyuldu.

Kentin yakınında bir tepe vardı; oradan Kırşehir görünürdü. O tepenin üstünde buluştular; oturup sohbet ettiler. Sonra vedalaştılar: Hünkâr Sulucakarahöyük'e döndü; Ahi Evren Kırşehir'e gitti.

Hacı Bektaş Ahi Evren'i görmek için bir kez daha Kırşehir'e hareket etti. Bu hal Ahi Evren'e malum oldu; o da karşı çıktı. Tepenin üstünde buluştular. Sohbet sırasında Ahi Evren, "Erenler Şahı ne olurdu burada bir pınar olsaydı da abdest almaya, içmeye yarasaydı", dedi.

Hünkâr, mübarek elleriyle bir yeri eşti; arı duru, güzelim bir su çıktı ve akmaya başladı. Ahi Evren, bu kez "Erenler Şahı bir gölgelik ağaç da olsa; sıcak günlerde gölgelenilirdi", dediğinde Hünkâr, "Ne olur Ahi'm", dedi ve Ahi Evren'in kavak ağacından kesilmiş sopasını aldı; bir yere kazıp dikti, bir anda yeşerdi; yapraklandı. Biraz daha sohbet ettiler; sonra vedalaşıp yerlerine gittiler.

O ağaç büyüdü; nice zaman yaşadı. Sonra Kırşehir'den biri geldi; o ağacı kesti; evine yapı gereci olarak kullandı. Ahi Evren oğulları, "İyi etmedin, orası Hünkâr Hacı Bektaş Veli ile Ahi Evren'in buluştuğu yerdi; âşıkların, muhiplerin ziyaret yeriydi; sana bu yaptığın hayır getirmez", dediler.

Gerçekten de bir süre sonra o adam öldü; evi yıkıldı; onunla birlikte ağacı kesenler de yok oldular; aradan bir zaman geçti, pınar da kurudu. Fakat yeri bugün hâlâ bellidir.

Hacı Bektaş Veli bir kez daha, Ahi Evren'i ziyaret etmek için yola çıktı. Ahi Evren de onu karşıladı; buluştular, esenleştiler. Biraz sohbetten sonra Ahi Evren, "Sultan'ım ne olur bugün lutfetseniz de bize gitsek", dedi. Hünkâr kabul etti; Ahi Evren tekkesine vardılar.

Kırşehir halkı duyup gelmişti; Hünkâr'la görüştüler; elini ayağını öptüler, himmetini aldılar.

O sırada Kalacuk kadısı, Sultan'ın emriyle Kırşehir'i denetime gelmişti. Ahi Evren'in tekkesine uğradı; erenlerin bir araya toplanmış olduğunu gördü. Hünkâr'ın elini öptü; yer gösterdiler, geçip oturdu. Hünkâr kadıya "Ne için geldiniz?", diye sordu. Kadı "Sultan emretti; bu kentte bir olay olmuş, onu araştırmaya geldim", diye cevapladı. Hünkâr, "Bari adamakıllı araştırabilecek misin?", diye sorunca kadı, "Adamakıllı araştıramasaydım, beni görevlendirmezlerdi", dedi. Bu kez Hünkâr "Biz bunca zamandır araştıralım dedik, bu düşünceyi güttük; ancak sonunda, şaşırdık kaldık; sırrına eremedik gitti", dedi.

Bu söz kadıyı çok etkiledi; o sırada Hünkâr'ın yüzüne bakınca kendisine bir hal geldi; coştu, esridi; üç gün kendisine gelemedi.

Kendisine gelince kadılığı ve denetleme işini bıraktı. Hünkâr'ın ayağına düştü, ona teslim oldu. Hünkâr, yanındaki halifesine emretti; halife kadıyı tıraş etti; tac giydirdi.

Kadı, derviş olduktan sonra Kalacuk'a gitti. Orada Hünkâr'ın kerametlerini anlattı; birçok kişiyi muhip etti. Sonra önlerine düştü,

Hünkâr'ı ziyaret için yola koyuldular.

Yolda, otlu-sazlı bir alana geldiler. Orada bir bölük kara canavarının yatmakta olduğunu gördüler. İçlerinden biri üzerlerine vardı; canavarcıklar kaçtı; o adam kaçamayan bir yavruyu yakaladı; birinde bir çan varmış, yavrunun boynuna takıp salıvermek istedi. Kadı, "Gelin etmeyin, erenlerin ziyaretine gidiyoruz; bu doğru iş değil; hayvanlar bunun sesini duyunca korkudan, koşmaktan kendilerini helak ederler", dediyse de dinletemedi.

Yavrunun boynuna çanı taktılar; o, öbürlerine yetişeyim diye koştukça çan sesinden ürken canavarlar, kaçmaya başladılar; adamlar da bunu görüp gülüştüler. Sonra yollarına devam ettiler; vara vara Kırşehir'e geldiler.

O sıralarda Hünkâr Kırşehir'de idi. Ahi Evren'le Gölpınarı'nda sohbet ediyordu. Bunlar da Hünkâr'ın orada olduğunu duyup vardılar; elini, ayağını öptüler. Hünkâr, bunlara bakıp "O hayvancıklar, size ne yaptı da o yavruyu tutup boynuna çan takarak bırakırsınız; çanın sesini işiten hayvancıkların kimisi kaça kaça güçsüz düştü, kimisi ölüm haline geldi. Hakk'a giden hak uğrum hakkı için hiçbir yerde alnımız terlemedi, ancak o yavrucuğun ardından yetişip boynundan o çanı alıncaya dek alnımız terledi; işte o yavruya taktığınız çan", dedi. Hünkâr çanı gösterince hepsi de şaşırıp kaldı; elini ayağını öperek özür dilediler.

Erenler, suçlarını bağışladı. Kadılıktan dönüp derviş olana, "Senden dervişlik kokusu gelmekte; derviş olanın hiçbir yaratılmışa eziyet etmemesi gerektir", dedi. Kadıya icazet verdi; sofra, çerağ, alem sundu, "O yerin beyine selam söyle; seni ona şirin gösterelim; dilinden biz söyleyelim de o köyü sana bağışlasın", dedi.

Kadı, muhiplerle kalkıp yola düştü. Kalacuk'a varınca beye Hünkâr'ın selamını söyledi. Bey, Hünkâr'ın dediği gibi orasını kadıya bağışladı. Şimdi onun soyundan gelenlere oralarda Şeyhoğulları derler.

XL
HACI BEKTAŞ-ÇIRAK

"Aklı başına gelince Çırak'a, 'O anlattığın er nasıl bir erdi', diye sordu. Çırak Hünkâr'ın görünüşünü anlatınca sipahi, 'Tamam işte, ben seni alaya alırken o er geldi; bana bir sille vurdu, yakama yapışıp beni fırlattı; yere yıkıldım', dedi."

Kalacuk çevresinde Çırak adında bir adam vardı. Hünkâr'ı ziyaret edip hiınmetini almayı düşündü. Bir yük elma alıp yola düştü. Kızılırmak'ın öte yanında **Arınutlu** denen yere geldi. Orada yükünü indirip atını otlamaya saldı. Derken, "Şu elmaları taze taze, o gerçek ere ulaştırabilseydim", diye düşünceye daldı. Uykusu geldi; yatıp uyudu. Uyanınca bir de baktı ki elmalar, yüküyle kaybolmuş. "Ben uyurken bu elmaları kim aldı acaba?", dedi; dertlendi, elemlendi. Bu sırada yine uykusu geldi; dönüp gideyim derken uyuya kaldı. Düşünde Hünkâr'ı gördü; Hünkâr, "Çırak'ım, sana zahmet olmasın diye elmaları biz aldık; haydi sen de kalk, ziyaretimize gel", dedi.

Çırak uyandı; derdi, kederi kalmamıştı. Atma binip sürdü.

O sıralarda Hünkâr, Kırşehir'in bu yanında **Gölpınar** kıyısında **Ahi Evren**'le sohbet etmekteydi. Çırak, geldi ikisinin de elini öptü. Elmaların yüküyle Hünkâr'ın önünde olduğunu gördü. Derken üç derviş çıkageldi; Hünkâr'ın elini öpüp Horasan erenlerinin selamlarını söylediler. Hünkâr, "Horasan'dan ne zaman çıktınız", diye sordu. Onlar da "Dün tanyeri ağarırken çıktık", diye cevap verdiler. Hünkâr bunların her birine yedişer elma verdi ve "Horasan erenlerine götürün", dedi; niyaz edip gittiler.

Hünkâr'ın buyruğuyla halifeler, Çırak'ı tıraş edip köyüne yolladılar.

Çırak köyüne gelince sipahilik yapmakta olan bir köylüsü "Neredeydin?", deyince Hacı Bektaş'a gittiğini söyledi ve olayı anlattı. Sipahi inanmadı ve Çırak'la alay etti. Derken birden tepe üstü yere yı-

kıldı ve kendinden geçti. Aklı başına gelince Çırak'a, "O anlattığın er, nasıl bir erdi?", diye sordu. Çırak Hünkâr'ın görünüşünü anlatınca sipahi "Tamam, işte ben seni alaya alırken o er geldi; bana bir sille vurdu, yakama yapışıp beni fırlattı; yere yıkıldım", dedi.

Bu olay üzerine o adam, sipahiliği bıraktı; Çırak'la birlikte Hünkâr'ın ziyaretine gitti; derviş oldu.

"Hünkâr, 'A kurbağacıklar ya biz söyleşelim siz dinleyin ya siz söyleşin, biz dinleyelim', dedi."

XLI
HACI BEKTAŞ
SEYİT SALİH

Bir gün Hacı Bektaş Kırşehir'e gitmişti. O sıralarda Kırşehir'de Seyit Salih derler bir er vardı. O erin günümüzdeki mezarının yakınında tam bir Bektaşihane olan Kaya Tekkesi adında, ünlü bir tekke vardı. Orada Hünkâr, Ahi Evren, Şeyh Süleyman, İsa-yı Mücerret ve Salih oturmuşlar, sohbet ediyorlardı.

Oradan geçen bir ırmak vardı. Derken, ırmaktaki kurbağalar ötüşmeye başladı. O denli çok ötüyorlardı ki erenlerin huzuru kaçtı. Hünkâr "A kurbağacıklar, ya biz söyleşelim siz dinleyin ya da siz söyleşin biz dinleyelim", dedi. Bu söz üzerine kurbağalar, birden bire sustu. Bu gün hâlâ o derenin o kısmında, bir ok atımı yerde kurbağa ötmez; yukarı ya da aşağı kısımlarında ise öter.

XLII
HACI BEKTAŞ-
BOSTANCI BABA

"Hünkâr, 'Bir bostan ek, yetişen ürünü gelene, geçene yedir' dedi ve eline de bir kurudeğnek verdi; 'Bunu da bostana dik, bu değnek ne zaman yeşerir, yapraklanırsa bil ki o zaman Tanrı, tövbeni kabul etmiştir', diye de ekledi."

Germiyan ilinin Denizli kentinde bir harami vardı. Yıllarca yol kesmiş, can yakmış, kan dökmüştü. Günün birinde kalbine bir yumuşaklık geldi; "Niye can yakıyorum; tövbe edersem belki Tanrı tövbemi kabul der; fakat bir ere başvurayım da himmetini alayım, tövbemin kabul edilip edilmediğini öğreneyim", diye düşündü.

Bu düşünce içinde kalktı, doğruca Sulucakarahöyük'e vardı, durumunu anlattı. Hünkâr', "Bir bostan ek, yetişen ürünü gelene, geçene yedir" dedi ve eline de bir kuru değnek verdi; "Bunu da bostana dik, bu değnek ne zaman yeşerir, yapraklanırsa bil ki o zaman Tanrı, tövbeni kabul etmiştir", diye de ekledi. Harami Hünkâr'ın elini öpüp, kentine döndü.

Bir bağ satın aldı; oraya kavun karpuz vb. her çeşit yemiş ekti; suladı, budadı, hepsini yetiştirdi. Kuru değneği de bahçeye dikti.

Geleni gideni çevirir, mutlaka birşey verir, bir şey yedirir; sonra gider kuru değneğe bakar, olduğu gibi durduğunu görünce üzülürdü. Mevsim geçer, bağ bozumu olur, yıl biter; fakat değnek, bir türlü yeşermezdi. Yıllar geçmesine karşın harami, muradına eremedi.

Günlerden bir gün, bahçenin önünden koşarak birisi geçiyordu. Harami hemen yolunu kesti, "Dur: Bir şey yemeden buradan geçemezsin", dedi. Adam, "Acele işim var, duramam", diye cevap verdi. Harami ısrar ettikçe o direndi; sonunda, "Bu ilin beyine birini gammazlamaya gidiyorum, olanağı yok duramam", deyiverdi. Zaten hid-

detlenmiş olan harami bu söze büsbütün kızdı. Kuru değneğin yeşermesinden de umudunu kesmiş durumdaydı; "Oldu olacak, değnek yeşermedi, tövbem kabul olmadı; bari şu kötü kişiyi de öldüreyim de bostanı bozup yine haramiliğe başlıyayım", dedi.

Hemen adamın üstüne atıldı ve bir vuruşta canını aldı; leşini yere serdi.

Bahçeyi sürüp, bozmadan aklına değneğe bakmak geldi; gittiğinde, değneğin filiz vermiş, dal-budak salmış, yemyeşil yapraklarla bezenmiş olduğunu gördü. Bu duruma şaşırdı kaldı. Sonra bağı bozdu; ürünü yoksullara dağıttı ve yola düştü. Doğruca Sulucakarahöyük'e Hünkâr'ın huzuruna vardı; elini ayağını öptü; olayı anlattı. Hünkâr, adamı tıraş ettirdi, taç giydirdi; icazet verip memleketine yolladı.

Denizli'de tekkesi vardır; soyuna da Bostancıbabaoğulları derler.

XLIII
HACI BEKTAŞ MÜSLÜMAN KEŞİŞ

"'Derviş, ben de Müslüman olurdum ama senin gibi Müslüman olup erenlerin gönderdiği buğdayın bir kısmını satar, yerine toz-saman doldururum diye korkuyorum; sen, buğdayı bana getirirken bu işi yaptın', dedi."

İslam ülkesinin öte yanındaki bir ülkede bir keşiş vardı. Bir yıl kıtlık olmuş, keşiş de sıkıntıya düşmüştü. Bir gün, "Ne olurdu, Hünkâr lutfetseydi de bana biraz buğday gönderseydi", diye düşündü. Bu durum o anda Hünkâr'a malum oldu; dervişlerinden birine biraz buğday verdi ve "Bu buğdayı keşişe götür", diyerek, yolladı.

Derviş buğdayı alıp giderken yolda alıcı çıktı, o kadar fazla para önerdiler ki dayanamadı; buğdayın bir miktarını sattı; yerine toz ve saman doldurdu. Gide gide o kente vardı; sora sora o kiliseyi buldu; keşişle görüştü; "Size Hünkâr Hacı Bektaş Veli, şu kadar yük buğday gönderdi", dedi ve emaneti teslim etti.

Keşiş, dervişi konuk etti; günlerce ağırladı. Derviş bu durum karşısında, "Ah ne olurdu, bu kişi Müslüman olsaydı", diye içinden geçirdi. Dervişin düşüncesi, keşişe malum oldu; "Derviş, ben de Müslüman olurdum ama senin gibi Müslüman olup erenlerin gönderdiği buğdayın bir kısmını satar, yerine toz-saman doldururum diye korkuyorum; sen, buğdayı bana getirirken bu işi yaptın', dedi.

Derviş, keşişin sözlerini duyunca utandı; başını önüne eğdi. Keşiş kalkıp çuvalları dışarı çıkardı; tozu-samanı döktü; sonra dervişe yöneldi. Bu sırada yanına gelen Hristiyanları savdı ve dervişi alıp kiliseye götürdü. Kilisenin kapısını sıkıca kapattı; iyice dibe gitti ve oradaki bir taşı kaldırdı. Dervişle birlikte içeri girdiler. Derviş, oranın güzel bir oda olduğunu gördü; karşıda bir mihrap vardı; mihrapda bohça

duruyordu; bohçanın üstüne bir elifi taç konmuştu.

Keşiş giysilerini çıkardı; elifi tacı, başına giydi; bohçayı açtı, içindeki derviş abasını giyindi ve mihraba geçip, ibadet etti; derviş de onunla birlikte ibadete durdu.

İbadetten sonra keşiş, bir rahleyi önüne çekti ve üstündeki Kuran'ı açıp bir sure okudu; ardından kapayıp rahleye koydu. Abayı çıkardı, bohçalayıp mihraba yerleştirdi; elifi tacı, başından alıp bohçanın üstüne bıraktı. Ve yine keşiş elbisesini giydi. Dervişe, **"Biz de Hünkâr'ın dervişiyiz"**, dedi; ona armağanlar verip yola çıkardı.

XLIV
HACI BEKTAŞ-MOLLA SADETTİN

"Hünkâr, sekinin üstüne çıkıp oturdu; vilâyet elini uzatıp Sadettin'in ağzından soktu; yüreğini tutup çıkardı ve sıktı; bu arada üç damla kan, sekinin altına damladı. Bunu gören Molla Sadettin'in aklı başından gitti; sekinin altına düştü."

Aksaray'da Molla Sadettin adında bir bilgin vardı; dört yüz molla kendisinden ders alırdı. Bu bilgin aynı zamanda, Kayseri'de bir erene muhip olmuştu; Her yıl onu ziyarete gider; bu arada da Tuzköyü'ne uğrar ve köyün kâbyasına konuk olurdu.

Bir ziyaret yılı yine o köye uğradı; kahyaya konuk oldu. Kahya, Molla Sadettin'e "Buralarda bir eren belirdi; birçok kerametleri var. Hatta kendisine inananlar, Kızılırmak'ı yaya geçiyorlar da topukları bile ıslanmıyor. Bir çağırtsanız da görüşseniz; onu sizin ağzınızdan dinlesek. Yalnız bir özelliği var; köy mescidine gidip namaz kılmıyor da kendi dervişleriyle kılıyor. Bu yüzden kimi bilginler onu cemaati terk ediyor diye yeriyorlar", dedi.

Molla Sadettin, bu sözleri duyunca, "Peki, bu er nerede?", diye sordu. Kahya, "**Sulucakarahöyük'**te, Hırka Dağı üstünde bir ardıç ağacı var oradadır; bir de bu köye yakın bir yer var, orada da oturur", diye cevapladı. Sadettin'in buyruğu üzerine, bir molla yanına birkaç köylü aldı; Hünkâr'ı bulup davet etmek için yola çıktılar. Aynı zamanda Sadettin, **"Cemaati terk edenin selamı alınmaz; öylesi adam, ağırlanmaz",** dedi.

O bilginle köylüler, Hünkâr'ı arayıp buldular; selam verip davet ettiler; Hünkâr, "Hakk'a giden hak uğrum hakkı için nereye davet edildiysem oraya gittim; siz gidin biz de şimdi geliyoruz", dedi. Bilgin ve köylüler, Tuzköyü'ne dönüp, "Bulduk, geliyor", dediler. Bu sırada Hünkâr da geldi, selam verdi. Ama mollaların hiçbiri onun sela-

mını almadı; hiç kimse Hünkâr'a yer göstermedi, onu ağırlamadı.

Hünkâr, sekinin üstüne çıkıp oturdu; vilâyet elini uzatıp Sadettin'in ağzından soktu; yüreğini tutup çıkardı ve sıktı; bu arada üç damla kan, sekinin altına damladı. Bunu gören Molla Sadettin'in aklı başından gitti; sekinin altına düştü.

Mollaya ne oldu diye başına üşüştüler; elini ayağını ovdular; yüzüne gül suyu serptiler. Bir süre sonra aklı başına geldi; çevresine bakındı, ama Hünkâr'ı göremedi; "Dervişe ne oldu, nerede?", diye sordu. Onlar, "Kavlimiz böyle miydi? Hani bilgince sorular soracaktın; oysa sen ne yaptın, geçtin karşısına oturdun; ağzını açtın, derken aklın başından gitti. Yere yıkıldın, kendinden geçtin. Biz seninle uğraşırken derviş de yitti gitti. Biz ancak bunu biliyoruz, başka bir şey bilmiyoruz", dediler. Sadettin, gördüğünü anlatıp, "Gelin, sekinin altında o üç damla kan var mı yok mu bakalım", dedi. Baktıklarında, sekinin dibinde üç damla kan olduğunu gördüler.

Bunun üzerine Molla Sadettin, "Arayın, bulun o dervişi", buyurdu. Mollalar, dört bir yana koşuştular ama Hünkâr'ı bulamadılar; sonunda gelip Sadettin'e durumu bildirdiler.

Kimilerine göre Hünkâr, daha önce gelir; kethüdanın evinde, Sadettin'in oturacağı sekinin tam karşısına oturur. Sadettin sonradan gelir; Hünkâr, bu kerameti bunun üzerine gösterir, derler.

Bundan bir yıl önce Sadettin, Kayseri'ye giderken Açuksaray köyüne uğramıştı; halk yaylaya çıktığından, köy ıssızdı. Konuk olduğu evden dışarı çıktığında bakar ki ileride bir ışık var. Bu ışık da nedir? diye yaklaşınca bir erin ibadet yapmakta olduğunu, başucunda da havada asılı bir kandil bulunduğunu görür. Bu kişinin, vilâyet sahibi erenlerden olduğunu anlar; yaklaşıp elini öper; sonra dönüp arkadaşlarına haber verir. Onlar gider fakat bulamazlar.

Sadettin, daha sonra Hünkâr'la Tuzköyü'nde karşılaşır ve aralarında, yukarıdaki olay geçer. Ardından bir hayli düşünür; anlar ki Hünkâr, bir yıl önce, Açuksaray'da gördüğü erdir.

Bu olaydan bir yıl sonra Sadettin, geleneği olduğu üzere yine Kayseri'ye gitti; dönüşte, Tuzköyü'ne uğradı. Adam gönderip Hünkâr'ı davet etti. Kâhyaya da, "Bu gün yemeklerin hiçbirine tuz koyma; erenlere gizli bir şey yoktur; dileğimizi bilsin", dedi.

Adamlar Hünkâr'ı bulup davet ettiler; az sonra Hünkâr geldi, eski-

yerine oturdu. Sadettin'in yüreği titremeye başladı. Kalktı "Buyrun", dedi ve Hünkâr'ın bıyıklarının ve tırnaklarının uzamış olduğunu gördü; "Ben diyemem ama biri çıksa da tırnaklarıyla, bıyığının uzamış olduğunu söylese", diye içinden geçirdi. Bu durum Hünkâr'a malum oldu; "Said'im ben de şu âlemde, erin tırnaklarıyla bıyığını kesecek birini ararın; eğer gücün yeterse kes", dedi.

Sadettin emretti; bir makas getirdiler. Sadettin, makası eline aldı; Hünkâr elini uzattı; Sadettin, uğraştı, çabaladı, gücü yetmedi; bir tırnağını bile kesemedi. Makası, tırnağına sürttükçe çakmaktaşın çıkar gibi ateş çıkıyordu. Tırnağını kesemeyince makası aldı; bıyıklarını kesmeye uğraştı, bunu da başaramadı. Hünkâr "Said'im, bu makasla bu iş olmaz,; Türkistan erenlerinin bize verdiği makasla kesilirse olur; ibriktarım **Saru İsmail**'e gidin söyleyin o makası getirsin", dedi. Gidip söylediler, Saru İsmali, o makası getirdi.

Sadettin, Hünkâr'ın bıyıklarından bir tanesini kesti; bıyık yere düşer düşmez, kesilen yerden oluk gibi kan boşandı. Sadettin şaşırdı; makası elinden yere bıraktı. Hünkâr, "Said'im o kılı yerden al, kestiğin yere koy, başka çare yok", dedi. Sadettin yere düşen bıyığı aldı; yerine koydu; kan kesildi, kıl da kesilmemişe döndü.

Derken sofra kuruldu, yemekler geldi. Hünkâr, besmeleyle başladı, ancak tuzsuz olduğunu anlayınca nedenini sordu. Onlar da "Erenler, köyümüzde tuz yok, tuz madeni de uzak; bugün tuz bitmişti, hiçbir evde de bulamadık. Ne olur, lutfetseniz de bir tuz madeni çıksa", dediler.

Hünkâr, "Hakk'a giden hak uğrum hakkı için bir yerde tuz madeni vardır. Horasan'dan bizimle birlikte gelmiştir. Oraya gidin; kazın, çıkarın. Kıyamete değin bizden armağan olsun; hem de içinden bizim hediyemiz çıksın; çerağ yapsınlar; her çerağın dibinde gölgesi olur, onun olmaz", buyurdu. Hemen çevik bir adam gönderdiler; söylenen yeri kazdı, tuzu buldu; bir miktar getirdi, yemeklere serptiler. Yemekten sonra dualar edildi. Hünkâr, Sadettin'in yanında dururken kayboldu.

Molla Sadettin'in gönlüne Hünkâr'ın sevgisi düşmüştü. Aksaray'a döndükten bir süre sonra mollalara , "Ben Hacı Bektaş'ı ziyarete gideceğim, benimle gelecek varsa gelsin", dedi. Mollalar, "Ne olmayacak iş yapıyorsun. bidat ehli bir adama erenler diyorsun; evliyalık ne-

rede o nerede", deyince Sadettin, "Yüreğimi çıkardı, sıktı; üç damla kan aktı. Bir damla tel bıyığını kestim; oluk gibi kan boşandı. Tuz madenini buldu. İçinizde böyle şeyler yapmaya gücü yeten var mı? Siz gelmezseniz, ben yalnız giderim", dedi. Bu sözü duyan mollalardan biri "Ben giderim", dedi; ardından biri daha, derken bir başkası daha... Böylece toplam otuz molla, hocalarıyla birlikte gitmeye karar verdi.

Aksaray'dan yola çıktılar; Sadettin katırına binmiş, diğerleri yaya idi.

Yolda birisine rastladılar; Hünkâr'ın nerede olduğunu sordular. O adam, "Kırşehir'de Ahi Evren derler bir derviş var; onunla görüşmeye gitti", diye cevap verdi. Bu sırada mollalardan biri "Ben hocaya, uymak, onu yalnız bırakmamak için gidiyorum, yoksa onda evliyalık nerede? Adını anarsam karım boş olsun", dedi. Bu sözü duyan bir başka molla da aynı sözü yineledi. Derken sonunda otuzu da , "adını anarsak karımız boş olsun", dediler.

O gün akşama değin yürüdüler; gece olunca yatıp uyudular. Sabah olunca yola düştüler; gide gide Kızılırmak'a vardılar. Irmağın kıyısına ulaşınca mollalardan biri, "Benim düşüm azmış, yıkanayım", dedi. Öbürü, öbürü derken otuzu da aynı şeyi söyledi; soyunup suya girdiler. Sadettin de "Dostlara uymak gerek", diyerek katırdan indi; onu bir yere bağladı; soyunup ırmağa girdi.

Tümü giysilerini bir yere yığmışlardı.

O sırada Hacı Bektaş Veli, Ahi Evren'le daha önce sözünü ettiğimiz pınarın kıyısında, o ağacın altında oturuyordu. Sohbetin bir yerinde, "Ahi'm", dedi, "mollalar bizim adımızı anmamaya yemin ettiler; şimdi ırmağa yıkanmaya girdiler; kalk yürü de onları, adımızı anmadıkça sudan çıkarma".

Ahi Evren hemen ejderha donuna girdi ve bir anda oraya vardı; giysilerin üstüne çöreklendi; başını da kuyruğunun üstüne koydu.

Mollalar bir süre yıkandıktan sonra içlerinden birine, "Sudan çık da giysilerimizi getir; giyinelim", dediler. O bilgin sudan çıktı; bir de ne görsün? Giysilerin üstünde, gözleri külhan yalını gibi yanan, koca bir ejderha var.

Korkusundan kaçmak isterken ırmağa düştü; beti benzi atmış; tir tir titriyordu. Mollalar "Aman ne oldu", diye başına üşüştüler. Molla

gördüğünü anlattı; hepsi korktular; Sadettin'in yüzüne bakakaldılar.

Sadettin, "Burası ejderha olacak yer değil", dedi ve "Katırımı yutmuş mu?", diye sordu. Ejderhayı gören bilgin, "Yok, katır duruyor", dedi. Bunun üzerine Sadettin, "Bu olsa olsa ziyaretine gittiğimiz erin işidir; bir de ben bakayım, göreyim", diyerek sudan çıkıp ileri gidince ejderha, başını kaldırıp öyle bir kükredi ki Sadettin, kendisini suya dar attı. "Hep birlikte Hünkâr'ı çağıralım, o bize yardım etsin", dediğinde mollalar, "Nasıl çağırırız, biz onun adını anmamaya yemin ettik", dediler. Sadettin, "İşte şimdi durum anlaşıldı", dedi, "onu çağırmadıkça olanağı yok bu işten kurtulamayız".

Sonunda ister istemez ejderhaya karşı hep birden "Ya Hünkâr!", diye bağırdılar. Ejderha o an yok oldu; sanki hiç orada değildi.

Giysilerini giydiler; Sadettin katırına bindi; diğerleri yaya olarak yola düştüler. Aliler Sırtı'na yaklaştıklarında, karşıdan bir dervişin gelmekte olduğunu gördüler. Yaklaşınca Hünkâr'ın halifelerinden Saru İsmail olduğunu anladılar.

Hünkâr İsmail'i, onları karşılamak için göndermişti; "O bilginler katımıza geleceklerse oğlan biçimiyle biçimlensinler, oğlan gönlüyle gönüllensinler de gelsinler; böyle gelmeyeceklerse dönsünler; geldikleri yere gitsinler", diye de haber yollamıştı.

İsmail, Aliler Sırtı'nın öte yanındaki derenin kıyısında Sadettin'le bilginlere ulaştı; Sadettin katırdan indi, görüştüler. İsmal, Hünkâr'ın sözünü söyledi, sonra dönüp gitti.

Sadettin yanındakilere, "Siz de peştemal var mı?", diye sordu. Onlar, "Var", diyerek bir peştemal verdiler. Sadettin giysilerini çıkardı; peştemalı beline bağladı, yalın ayak, başı kabak yürümeye koyuldu.

Mollalar, "Bu ne hal?", diye sorunca; "Oğlanın oğlanlık çağında giysiyle pek ilgisi yoktur; güzel giysiler giymek ya da giymemek, onun nazarında birdir. İnsan yalınayak, başı kabak dünyaya gelir; işte biz de huzura böyle gidelim; umarım ki halimiz ıslah olur", dedi.

Vara vara Tekkekaya'ya ulaştılar. Tam o sırada Saru İsmail geldi; Hünkâr, "Molla Sadettin'e söylediğimiz söz yerine geldi, giysilerini giyip gelsin, buyurdu", dedi. Bunun üzerine Sadettin giysilerini giydi; huzura vardılar; Hünkar'ın elini öptüler, ayağına düştüler.

Derken ibadet zamanı geldi. Sadettin ayağa kalkınca Hünkâr

"Sadettin niçin ayağa kalktın?", dedi. Sadettin "Namaz zamanı oldu; abdest alacağım", diye karşılık verdi. Hünkâr **"Hakk'a giden hak uğrum hakkı için biz, abdest almayız; ama sen alacaksan al",** deyince Sadettin ibriğini bir mollaya verdi, "Git pınardan doldurda getir", dedi. Molla ibriği aldı; doldurdu getirdi. Sadettin suyu eline dökünce, suyun kan olduğunu gördü; şaşırıp kaldı; bu hal Hünkâr'a malum oldu ve "Ne oldu Said'im?", dedi. Sadettin, "Erenler Şahı, ibrikle getirdikleri su kan olmuş", dedi ve ibriği bir başka mollaya, daha sonra diğerine verdi.

Sonunda otuz molla da su getirdi; Sadettin'in eline döktü; hepsinin kan olduğunu gördü. Hünkâr, "Olmaz Said'im olmaz", dedi ve Saru İsmail'e "Said'e bizim ibriğimizi ver de onunla abdest alsın", buyurdu. Sadettin, o ibrikteki suyla abdest alıp içeri geçti; imamlık etmek istedi.

Hünkâr, **"Hakk'a giden hak uğrum hakkı için bu mülke geldik, erin önüne geçip imamlık edecek er görmedik, sen edebilirsen et, biz de uyalım",** dedi.

Sünnet kılındı; kamet getirildi; Sadettin, tekbir getirip namaza durdu. O an gözünden perde kalktı; Kâbe'ye dek her yanı gördü. Önüne baktı; Hünkâr var; sağına soluna baktı her yer Hünkâr'la dolu. Başını kaldırdı, gökyüzüne baktı; arş'a kadar Hünkâr'la dolu olduğunu gördü. Hemen secdeye kapandı.

Söylerler ki Sadettin, tam yedi gün kıyamda kaldı. Hünkâr, "Said'im niçin rüku etmezsin, yedi gündür kıyamdasın", deyince Sadettin secdeye kapandı, tam kırk gün secdede kaldı. Daha sonra esrik bir durumda şu nefesi söyledi:

Banladı şol müezzin geldi kamet eyledi
Kıbleye karşı (durup hoş) münâcât eyledi

Secdeye indi yüzüm bir dîdar gördü gözüm
Dağıldı aklum bilüm tâatım mât eyledi

Ne tâat kaldı selâm ne duâ tesbih kelâm
Bu beş vakit namâzum ışkun garet eyledi

Şol benim secde-gâhum Turdağı durur meğer
Mûsîleyin gözlerüm Tur mü nâcât eyledi

Yanıldı bir kez zâhid estağfirullah dedi
Sözleri hatâsına hoş kefâret eyledi.

Bundan başka birçok nefesler söyledi. Halifeler, Molla Sadettin'i tıraş ettiler; biat ettirdiler; tac tekbirlediler. Bu durumu gören mollaların bir kısmı derviş oldu; geri kalanı ise Sadettin'i terk edip gitti.

Molla Sadettin Hacı Bektaş'a, tam on sekiz yıl hizmet verdi. Sulucakarahöyük'te Eski Mescit'in önünde bir karataş vardı. Hünkâr sürekli o taşın üstüne oturur; kimi kez de yatardı. Bir gün yağmur yağmış, ardından da hava açmıştı. Hünkâr geldi; o taşın üstüne çıkıp yattı. Sadettin'i çağırıp, "Yağmur yağdı; mescitin üstüne çık da damını loğtaşıyla düzelt", dedi. Sadettin, dama çıktı; loğtaşını yuvarlamaya başladı. O anda şeytan, kalbine işkil soktu. Bunca kerametlerini gördüğü halde, kendi kendine "Bu kadar bilgim, hünerim vardı; bir derviş hepsini bıraktırdı; beni kendisine kul etti. Hiçbir biçimde elinden kurtulamıyorum; bari şu taşı kafasına atayım da ölsün, ben de kurtulayım", dedi ve loğtaşını damdan, Hünkâr'ın üzerine yuvarladı.

Hünkâr, o an bir kere "Ya Allah", deyip elini uzattı, taşı tuttu; parmakları hamura gömülür gibi taşa gömüldü; sonra taşı yere bıraktı.

Yukarıya baktı, Sadettin'i gördü; "Said, yüzün kara olsun, gönlümdekini dilime getirdin; senin ziyaret toprağın kefaret olmasın. Seni yetmiş kez rahmet suyuyla yıkadım; dişinin kovuğundan mürekkep karasını çıkaramadım; in git; asla adam olmazsın sen; hey adamcık hey", dedi.

Sadettin'i bir başına Kızılırmak'ın Aksaray tarafına kovdular. Susadı denen yere varınca, yaptıklarına pişman oldu; Hünkâr'ın bulunduğu yöne döndü ve bir ayak üstüne kırk gün peymançeye durdu. Kırk yedinci günü, bazı kişilerin bir yere gitmekte olduğunu gördü; "Nereye gidiyorsunuz?", diye sordu, O kişiler "Sulucakarahöyük'e gidiyoruz", dediler. Sadettin onlara yemin verdi; "Adamlık edin, sakalımı merkebinizin kuyruğuna bağlayın; beni de birlikte götürün", diyerek yalvardı.

Adamlar Said'in dediğini yaptılar; Sulucakarahöyük'e gelince ha-

lifeler, Saru İsmail'e haber verdiler. Saru İsmail onu karşıladı; sakalını eşeğin kuyruğundan çözdü: "Ne var, bu ne hal?", deyince Sadettin, "Kerem et, ne yaparsan yap; Erenler beni kabul etsin", dedi. Saru İsmail Said'e, "Bu gece Kızılcahalvet'in önüne yüzüstü yat; erenler belki geceleyin dışarıya çıkar; üstüne basar; tanır anlar da belki seni kabul eder", karşılığını verdi.

Sadettin, Saru İsmail'in dediğini yaptı; Hünkâr geceleyin çıkarken Said'in yüzüne basınca, "Bu bastığım kimdir?" dedi. İsmail, "Sadettin kulunuz Sultanım", deyine Hünkâr, "Bizim Said'imiz mi?" diye sordu. Bu kez İsmail Sadettin'e, "Said, kabul oldun, çünkü erenler sana, 'Bizim Said'imiz mi' diye seslendi", dedi.

Sabahleyin Hünkâr, Said'i çağırdı. Sadettin peymançeye durdu. Hünkâr, "Said, kuruda bir erbain çıkardın, üç erbain de suda çıkarman gerek", dedi. Hemen bir kazan getirtti, içine su doldurttu;; Said'e "Suya gir", dedi. Said, suya girdi; kazanın kapağını kapattılar; altındaki odunu yaktılar. Kırk gün sonra kapağı açtılar; Said kazanın içinde yok olmuştu.

Hünkâr, yine buyurdu; kazanın kapağını örttüler. Kırk gün sonra kapağı açtıklarında Said, küçücük bir çocuk olarak kazanın dibinde belirdi. Yine kapağı örttüler; kırk gün sonra açtılar; Sadettin'in, eskisi gibi kazanın dibinde oturmakta olduğunu gördüler. Ve Said'i kazandan çıkardılar.

Sadettin bu günden sonra hoş bir duruma büründü. Hünkâr'ın Makalat'ını Türkçe'ye çevirdi.

Bir gün Hünkâr, Tekkekaya'da oturup sohbet ederken öğle namazının zamanı geldi; bu sırada Said'in gönlünden "Hünkâr, her namaz vakti kayboluyor, acaba nereye gidiyor?", düşüncesi geçti. Bu düşünce Hünkâr'a malum oldu; "Sait beri gel, elini elime ver, ayağını ayağımın üstüne koy; gözünü kapat", dedi. Said, yaklaşıp Hünkâr'ın dediğini yaptı. Hünkâr, "Gözünü aç", dedi, gözünü açtı. Bir de baktı ki Kâbe'deler; halk sünnet kılmakta. Derken kamet getirildi; farza durdular. Namaz bitince dua edildi; tam bu sırada Hünkâr, Sadettin'in yanından kayboluverdi.

Said, öbür namaz vaktine kadar Mekke'de kaldı. Namaz vakti Hünkâr'ın yine Mekke'de olduğunu gördü; namazdan sonra yine kayboldu. Sait, "Bu kez Hünkâr kaybolmadan eteğine yapışayım", diye

düşündü. Namazdan sonra tam eteğine yapışmak üzereyken Hünkâr, yine yitti gitti. Bunun üzerine Sait oradakilere, "Şurada namaz kılan eri tanır mısınız?", diye sordu. Onlar "Evet her vakit namazını burada kılar", dediler. Sait, "Onun yurdu Rum ülkesindedir", diyerek durumu anlattı.

Sözün kısası Sadettin tam kırk gün Mekke'de kaldı. Kırk birinci günü, namaz bitince Sait, Hünkâr'ın eteğine sarıldı, "Medet, senden ayrılmam artık", dedi. Hünkâr, "Elini elime ver, ayağını ayağının üzerine koy; gözünü kapat", buyurdu. Sait, buyruğa uydu. Hünkâr, "Aç" deyince açtı; kendisini Tekkekaya'nın yanında buldu; halifelerin, dervişlerin, muhiplerin huzurunda oturmakta olduğunu gördü. Yüzünü yerlere sürüp şükürler etti.

Bir gün Sadettin bir nefes söyledi:

Gine bir ün işitdüm Hudâ bilür ününden
Soru hisab yoğımış âşıkların canundan

Tanrı hâzır er hâzır deyüp duran âşıklar
Talcınmadı geçtiler siyaset meydanından

Sıdık birle meydâna gelen tâlibler bu gün
Hân ü mânı terk edüb geçer cümle varından

Adum Said değülken cümle müşkil kalliken
Bir âyet okumuşam Hünkâr'un esrârundan

O zamanlar, Hünkâr'ın huzurunda üç yüz altmış halife vardı. İçlerinden Saru İsmail, dışarı çıktı ve iki yeşil yaprakla geri döndü; birini Hünkâr'ın, diğerini Sadettin'in önüne koydu. Sonra da çekilip peymançeye durdu.

Hacı Bektaş, "İsmail, gönlündekini dile getir", deyince İsmail "Sultanım, Sait, bugün söylediği nefesin mahlas beytinde; '***Adum Said değülken cümle müşkil kalliken / Bir âyet okumuşam Hünkâr'un esrârundan***' dedi. Madem nasip ezeli imiş, bunca sınamaya, bunca dedikoduya, ne gerek vardı", dedi.

Bu söz üzerine Sadettin, hemen peymançeye durup şu açıklamayı

yaptı: "Ben öyle yapmasaydım, Hünkâr'ın Hünkârlığı nereden malum olurdu. Nice kerametler benim yüzümden meydana geldi. Bütün bunlar söylensin, âlem duysun diye yaptım".

Bir gün Hacı Bektaş ile Sadettin oturup sohbet ederken, ileriden bir erkek eşek bir dişi eşeği kovalayarak yanlarına sürdü; tam Hünkâr'ın önünde, dişiyi yakalayıp eşleşti.

Hünkâr Sadettin'e, "Sadettin, alttaki misin, üstteki mi? ", diye sordu. Sadettin, "Üsttekiyim", deyince Hünkâr, "Tohumun kurusun Sait, hâlâ softalık gönlün kurumamış; alttakiyim desen de vericilerden olsan ne olurdu?", dedi. Sait, ileri atılıp Hünkâr'ın ayağına düştü, ağladı; "Sultanım, bana öyle nefes etme", diye yalvardı. Hünkâr "Erenler nazarında sözünü pişirip söyliyeydin; ok atıldı, artık geri döndürmeye çare yok; ancak, manaya ilişkin şiirlerin, senden sonra armağan olsun", dedi.

Bu sözden sonra Sadettin, birçok nefes söyledi; bu nefesler, saygın bir divan oldu.

XLV
HACI BEKTAŞ-KADINCIK ANA

"Kadıncık, 'Erenlere ne malum değil ki; erenlerden artanın bir yudumunu bile dökecek yer bulamadım; ancak, karnımı buldum', diye cevapladı. Hünkâr, 'Kadıncık, bizden umduğun nasibi aldın; senden, adımızla iki oğlunuz gelecek; onlar, yurdumuzun oğlu olacak; halkımızın yetmiş yaşındakileri onların yedi yaşında olanlarının elini öpsünler. Dünya bozulsa da sırtları yere gelmesin, hiç zahmet görmesinler', dedi."

Kadıncık'a atasından epeyce mal kalmıştı. Hünkâr, Sulucakarahöyük'e yerleşince tüm malını, mülkünü erenler yoluna harcadı; her şeyi bitti; sırtında yalnız bir gömlek kaldı.

Bir gün Horasan tarafından bir Kalender topluluğu geldi. Hünkâr, Saru İsmail'i Kadıncık'a gönderdi; "Gelen topluluğa sofra yaysın, nimet versin", dedi. İsmail, Hünkâr'ın buyruğunu iletince Kadıncık, "İsmail'im, işte görüyorsun, arkamdaki gömlekten başka hiçbir şeyim kalmadı", dedi ve gömleğini çıkardı, tandırın içine girdi; "Al sat bu gömleği, ne ederse onunla yiyecek al, o topluluğu ağırla", dedi.

İsmail, gömleği sattı; yiyecek aldı, sofra yaydı; yemekler yenip dualar edildi. Kadıncık'ın geleneğiydi, konuk olan herkese gelip, "Safa geldiniz", derdi. Hünkâr İsmail'e , "İsmail git, Kadıncık'a söyle, gelip erenlere 'Safa geldiniz' desin" buyurdu. Saru İsmail, Hünkâr'ın sözünü Kadıncık'a iletti; Kadıncık; "Görüyorsun ya çırılçıplağım, tandır içindeyim", dedi. İsmail, dönüp durumu Hünkâr'a bildirdi.

Hünkâr, yanındaki dolabı besmeleyle açtı; içinden bir bohça çıkardı ve Saru İsmail'e verdi; "Götür, içindeki elbiseyi Kadıncık giysin; sonra gelsin, Horasan erenlerine 'Safa geldiniz', desin", dedi.

Kadıncık elbiseleri giydi. Öylesine ağırlardı ki böylesini görmemişti. Kalkıp geldi, erenlere, "Safa geldiniz", dedi. Hünkâr'ın elini öptü. Hünkâr, "Yaklaş ve eteğini aç", dedi. Kadıncık yaklaşıp eteğini açınca Hünkâr, seccadesinin altına elini soktu ve bir avuç altını alıp Kadıncık'ın eteğine koydu; "Git harca; eksildikçe gel, iste; bu çeşit şeyler, bu seccadenin altından eksik olmaz; önün sonundan gür olsun,

dünya malın eksik olmasın", dedi.

Kadıncık, erenlerin himmetini, duasını aldı; erenlerin hizmetini görmeye karar verdi. Bir gün abdest alırken Hünkâr'ın burnu kanadı. Kadıncık'a "Bu suyu ayak değmiyecek bir yere dök", dedi. Kadıncık leğeni alıp götürürken, "Şimdiye kadar o tertemiz suyu içerdim, bunu ne diye dökeyim; bunda bir hayır var, tiksinmeden bunu da içeyim", diye düşündü ve leğeni kaldırıp içti; boş leğeni tekrar Hünkâr'ın önüne getirdi.

Bu durum Hünkâr'a malum oldu. Kadıncık'ın yüzüne baktı, "Kadıncık, bu suyu içtin mi?", dedi. Kadıncık, 'Erenlere ne malum değil ki; erenlerden artanın bir yudumunu bile dökecek yer bulamadım; ancak, karnımı buldum', diye cevapladı. Hünkâr, 'Kadıncık, bizden umduğun nasibi aldın; senden, adımızla iki oğlumuz gelecek; onlar, yurdumuzun oğlu olacak; halkımızın yetmiş yaşındakileri onların yedi yaşında olanlarının elini öpsünler. Dünya bozulsa da sırtları yere gelmesin, hiç zahmet görmesinler', dedi.

Kadıncık'ın üç oğlu oldu; bunlardan biri Hünkâr'ın sağlığında öldü, ikisi kaldı; onların soyu sürdü.

Bir süre sonra Kadıncık, yine gebe kaldı; Hünkâr, "Umudumun atası Habib'im gelecek", dedi. Kadıncık bir oğul doğurdu; Hünkâr'a haber verdiler; "Umudun atası Habib'imdir", deyince adını, Habip koydular.

Aradan zaman geçti, Kadıncık yine gebe kaldı; zamanı geldi bir oğlu oldu. Saru İsmail, Hünkâr'ın huzuruna, el bağladı. Hünkâr "İsmail'im, gönlündekini dile getir", deyince "Sultanım, Kadıncık'ın bir oğlu oldu", dedi. Hünkâr, "Mahmut'tur", dedi; adını Mahmut koydular.

Derken Kadıncık'ın bir oğlu daha oldu. İsmail, haber verdiğinde Hünkâr, "Şimdi kardeşim Hızır yanımdaydı; adı Hızır Lale olsun", dedi ve "Hızır Lalem gelmiş, Lalem çiçeği gelmiş", diyerek onu sevdi. Hünkâr'ın sözlerini Kadıncık'a ilettiler; çok sevindi; çocuğun adını **Hızır Lale** koydular.

Habip büyüdü, olgunlaştı. Erenler onu, evlendirmek istedi; çevreye kadınlar saldı; Malya'da varlıklı birinin kızını beğendiler ve gelip Hünkâr'a haber verdiler.

Hünkâr, adamlar göndererek kızı istedi. O kişi, "Ben ünlü bir insa-

nım, onlardan çok şey isterim; onlarsa yoksul kişiler, bilmem istediklerimi verebilirler mi ?", dedi. Hünkâr, bu sözü duyunca, "Tanrı ganidir, ne isterlerse istesinler", diye cevap verdi.

Gittiler, kızın babasına haber verdiler; amacı kızını vermemek olduğu için o da çok şey istedi. Adamlar dönüp durumu, Hünkâr'a anlattılar.

Hünkâr, dolabı besmeleyle açtı ve içinden bir torba altın çıkardı; "Gidin bu torbayı o devletliye götürün, masrafa harcasın", dedi.

Götürüp verdiler; düğün yapıldı; Habip'in o kızdan bir oğlu oldu; adını Umur koydular.

Mahmut ise cezbeye kapıldı; nefesi güçlü bir er oldu; ne dilese hemencecik yerine gelirdi. Hünkâr'a şikayet ettiler; Hünkâr, "İki kılıç, bir kına sığmaz; gidin, görün", dedi.

Gittiklerinde Mahmut'un Hakk'a yürümüş olduğunu gördüler; kefenleyip namazını kıldılar; ardından sırladılar.

Erenlerin nefesiyle yurtoğlu olarak Habip ile Hızır Lale kaldı.

"Hünkâr, 'Gayb erenleridir; bizi görmeye geldiler. Onlar, makamlarından ayrılıp buraya değin geldiler; biz de varalım', deyince kalktılar..."

XLVI
HACI BEKTAŞ-
GAYB ERENLERİ

Bir gün Saru İsmail, Hünkâr'ın huzuruna varıp el kavuşturdu; Hünkâr, "Nedir İsmail'im, gönlündekini dile getir de işitelim", dedi. İsmail, "Erenler Şahı, Hırkadağı'nın üstünde, iki çerağın yanmakta olduğunu gördüm", diye açıkladı. Hünkâr, "Gayb erenleridir; bizi görmeye geldiler. Onlar, makamlarından ayrılıp buraya değin geldiler; biz de varalım", deyince kalktılar, Saru İsmail ile birlikte Hırkadağı'na çıktılar. Erenlerle oturup, üç gece sohbet ettiler; sonra Sulucakarahöyük'e döndüler.

Halifeler İsmail'e, "Nereye gittiniz, ne kadar da çabuk geldiniz", dediklerinde İsmail, "Çabuk geldiniz de ne demek? Biz tam üç gün, üç gecedir Hırkadağı'nda gayb erenleriyle sohbet ettik", dedi. Bu kez halifeler, "Hangi üç gün, hangi üç gece? Bu gün ikindi zamanı gittiniz, daha gün kavuşmadan geldiniz", açıklamasını yaptılar. Saru İsmail, bu durumun, erenlerin bir kerameti olduğunu anlayınca sustu.

XLVII
HACI BEKTAŞ-ÇOBAN

"O gün yine Hünkâr'la alaya başladı, Erenler öfkelendi; vilâyet elini uzatarak, adamı tutup fırlattı; o münkir, Frengistan'da bir adaya düştü."

Hünkâr bir gün, Bayamlu Deresi'nin karşısında bulunan Kızoğlu kışlağına gitti. Orada inkâr ehli bir çoban vardı; koyun gütmekte idi. Bu çoban, Hünkâr oraya uğradığında onu alaya alır, incitirdi. Hünkâr, "Yapma bizden uzak ol", derdi, ancak o dinlemezdi.

O gün yine Hünkâr'la alaya başladı, erenler öfkelendi; vilâyet elini uzatarak, adamı tutup fırlattı; o münkir, Frengistan'da bir adaya düştü.

Aklı başına geldiğinde, bir ulu denizin kıyısındaydı; ortada kimsecikler yoktu. Bu işin Hünkâr tarafından yapıldığını anladı; ah etmeye başladı, dövünerek ağladı. Adanın içine doğru yürüdüğünde karşıdan bir kilise belirdi. Kilisenin kapısına yaklaşınca içerden bir keşiş çıkagеldi; "Behey yoksul; sen nerede, öyle bir cihan kutbuyla uğraşmak nerede? Bu hal o yüzden başına geldi", dedi.

Çoban, keşişin durumu bildiğini anlayınca tekin bir adam olmadığına karar verdi; eline ayağına düştü, aman diledi; "Derdime derman ol, beni vatanıma gönder", diye yakardı. Bu kez keşiş "O er buraya yılda bir kez gelir; bir yıl burada kal; gelince yalvarayım; yine yurduna dön" dedi.

Çoban tam bir yıl Frengistan'da kaldı ve o keşişin bir sürü kara canavarını güttü. Yıl tamamlanınca Hünkâr, adaya geldi; keşiş onu karşıladı, sohbet ettiler. Sohbetin sonunda keşiş, ayağa kalkarak çobanın bağışlanmasını diledi. Hünkâr, "Ben şimdi Sulucakarahöyük'e değil, Kâbe'ye gidiyorum; döndüğümde, Sulucakarahöyük'ten birini yollar, aldırırım", dedi.

Keşiş, "Öyleyse lutfedin de bize de bir armağan gönderin", dileğinde bulundu.

Hünkâr, kalktı yola düştü; Kâbe'ye vardı, tavaf etti; sonra dönüp Sulucakarahöyük'e geldi. Erenlerin birini çağırıp, "Frengistan'daki keşişe git, şu yatak yüzünü armağan götür; oradaki çobanı da al, gel" dedi.

O er, kalkıp yola koyuldu. Vilâyetle Frengistan'daki o adaya ulaştı. Ancak yatak yüzünün kirli olduğunu görünce, "Erenlerin armağanını kirli götürmek doğru değil", diyerek onu yıkadı, kuruttu öyle götürdü.

Keşişe vardı, armağanı sundu. Keşiş armağanın yıkanmış olduğunu görünce; "Ne diye yıkadın, bizim amacımız, bundan erenlerin kokusunu almaktı", dedi.

O giden er, çobanı aldı ve bir anda Bayamlu Deresi'ne bıraktı. Çoban kendine gelince koyunlarının çevrede otlamakta olduğunu gördü. Tam o sırada kardeşi de Kızoğlu kışlağından geldi. Çoban, kardeşinin sesini duyunca ağlamaya başladı; "Kardeşim, ben koyun kaygısında değilim. Sulucakarahöyük'teki derviş buralara geldiğinde alay ederdim. Meğer o incinmiş, benim haberim yok. Derken bir gün yine geldi; alaya başladım. Beni tuttu, Frengistan'a fırlattı; tam bir yıl, bir keşişin kara canavarlarını güttüm. Daha şimdi buraya geldim", diye açıklama yaptı; başından geçenleri anlattı.

Kardeşi, çobanın anlattıkları karşısında şaşırıp kaldı; "Kardeşim sen deli olmuşsun. Bugün evden çıktın. Deminden beri seni burada gözleyip, durmaktayım", dedi.

Çoban, erenlerin vilâyet gücüyle kendisine bir oyun oynadığını anladı; sözü fazla uzatmadı; erenlere de canla, gönülle muhip oldu.

"Bir de ne görsünler? Çocuk dirilmiş. Hemen koştu; kendisini öldüren çocukla öpüştü; birlikte oynamaya başladılar."

XLVIII
HACI BEKTAŞ-DİRİLEN ÇOCUK

Hünkâr, bir gün Malya'da, Samsam adıyla anılan bir höyüğe çıkıp oturdu; çevreyi seyre koyuldu. Höyük dibinde birkaç Tatar evi vardı. Etrafta; oranın büyüklerinden birinin oğluyla bir yoksulun oğlu oynamaktaydı. Derken varlıklı kişinin oğlu yoksulun oğluna, ceviz büyüklüğünde bir taş attı. Taş, çocuğun can alacak yerine çarptı; çocuk tepesi üstü yıkıldı ve o an can verdi.

Çevrede bulunan büyükler ve çocuklar, bunu gördüler; öldüren çocuğu tutmak için koştular. Çocuk da höyüğün üstüne çıktı ve Hünkâr'a sığındı, "aman beni kurtar; elimden bir hatadır çıktı. Bu gelenlere verme, öldürürler beni", dedi.

Derken kan sahipleri de geldiler, "Ey gerçek er, bu çocuk adam öldürdü, bize ver de ne gerekse yapalım", dediler.

Hünkâr, "O ölen çocuğu bana getirin", buyurdu. Getirdiler, hırkasının içine aldı; elini kaldırıp da dua etti; elini yüzüne sürdü ve hırkasını açtı. Bir de ne görsünler? Çocuk dirilmiş. Hemen koştu; kendisini öldüren çocukla öpüştü; birlikte oynamaya başladılar.

Bir başka söylentiye göre Hünkâr, orada Sarı İsmail ile birlikteydi. İsmail'e, "Bu çocuğu hırkanın altına al", dedi. İsmali, hırkasının altına aldı; Hünkâr'a dua etti; "Çıkar çocuğu", buyurdu. İsmail hırkasını açınca çocuk dirildi. Ancak doğrusu, ilk yazılandır.

"Bu kez Hünkâr, "Hakk'a giden hak uğrum hakkı için, başsız gövdeye başımızdaki tacı vermeyiz', diyerek karşılık verdi.

XLIX
HACI BEKTAŞ-KAYSERİ BEYİ

Bu olaydan sonra bir gün Tatar uluları, Hünkâr'ın huzuruna gelip, "Ey gerçek er, bu devletlinin Kayseri'de mahpus bir oğlu var; birlikte Kayseri'ye gidelim de Bey'den onu iste", dileğinde bulundular. Hünkâr, mahpus çocuğun babasına, "Hakk'a giden hak uğrum hakkı için, biri bizden birşey istedi mi onu reddetmeyiz; haydi sen kente doğru git, kente yakın bir yerde bekle; biz ardından geliriz; senin oğlunu hapisten kurtarırız", dedi.

Bu söz üzerine çocuğun babası, oyalanmadan yola koyuldu. Kayseri'ye yaklaşınca bir de baktı ki Hünkâr, yolun kıyısında oturmakta; "Ne kadar da geç kaldınız", diye seslenmekte.

Hünkâr'ın gelişini haber alan Kayseri halkı, Bostancı Çelebi ve ulu kişiler birlikte kent dışına çıkıp Hünkâr'ı karşıladılar; elini öpüp ayaklarına düştüler.

Kente götürdüler, Bostancı Çelebi'nin evinde konuk edip ağırladılar.

O gün pazardı, öğle üzeri Hünkâr, "kalkın gidelim, dileğimizi dile getirelim", dedi. Doğruca Kayseri Beyi'nin Divanhanesine vardılar.

Hapiste olan o genç birisini öldürmüştü. Öldürülenin babası bundan önce hayli sözler etmiş, "Kanlıyı öldürt, sana on at, on deve, on akçe vereyim", dediğinde Kayseri Beyi de "Ben Sultan'a adam salayım, ne buyururularsa onu yapalım" demişti.

Mahpusun babası da Malya'ya varmıştı. O sırada ona, "Sen şuraya buraya başvuracağına Hünkâr Hacı Bektaş Veli'ye başvur; O derdine derman olur", demişlerdi. İşte bu vakitlerdeydi ki adam Hünkâr'a

başvurmuş; Tekkekaya yakınlarında onu bulmuş; beraberinde de dört yüz baş dörder boynuzlu koç getirtmişti. O anda Tekkekaya'dan, "Ey kişi, erenler karşısında gönlündekini dile getir", diye bir ses gelmişti. O zamandan bu yana Tatar topluluğu "Hünkâr'ı ya da ona uyanları görüp de karşılayıp ağırlamayanların karısı boş olsun", diye yemin etmişlerdi. Bu nedenle Hünkâr'ı ya da halifelerini ya da dervişlerini gördüklerinde hemen koşar, hürmet ederlerdi.

Biz yine sözümüze gelelim: Hünkâr Kayseri beyine gidip hapiste olan yiğidi kurtarmasını diledi; Bey, bu dileği kabul etmedi. Hünkâr'ı tanıyanlar, "Bu derviş, kudret, keramet sahibidir; dileğini reddetmek doğru olmaz" dediklerinde Bey, "Dediğiniz gibi keramet sahibiyse başındaki kızıl tacı bana versin, ben de kerametine inanayım; hapiste olan o genci bağışlayayım", dedi. Bu kez Hünkâr, "Hakk'a giden hak uğrum hakkı için, başsız gövdeye başımızdaki tacı vermeyiz", diyerek karşılık verdi. Bey bu sözü duyunca "Benim gövdemin başı yok mu?", diye sordu. Hünkâr, "Yarın öğleyin görürsün, başını gövdenden nasıl alırlar", dedi. Bey bu sözlere çok kızdı, "Derviş, sana yarın öğleye kadar süre veriyorum; başımıza bir şey gelmezse sana ne yapacağımı görürsün", diye tehdit etti. Hatta Hünkâr'ı, kefalete bile bağlamak istedi; "Erenlerin nefesi kılıçtır, kerameti ün salmıştır; vazgeç", dediler de razı oldu.

Hünkâr oradan ayrılıp Bostancı Çelebi'nin evine geldi. Kayseri kentinin uluları, erenleri, muhipleri toplandı. Cuma namazına değin sohbet, muhabbet yapıldı, semah dönüldü, safa sürüldü.

Cuma namazı kılındıktan sonra Bey, "O dervişle anlaşmamız öğleye kadardı; tellallar kente dağılsın, halka haber versin; herkes bir arka yük odun getirsin, kentin meydanına yığsın; o yalancıyı ateşte yakayım", dedi.

Tellallar, kent halkını çağırırken Bey bir kuluna da "Git , o dervişi kent meydanına getir", buyurdu. O kul, beyinin buyruğuyla Ulucami'ye Hünkâr'ın katına geldi; "Seni Bey çağırıyor; kalk da gidelim", dedi. Hünkâr, "Var git, beyini gör, yine dön gel", dedi. Kul "Beyim beni şimdi gönderdi, onun katından geliyorum", dediyse de Hünkâr, "Nefesimizi dirilt; git beyi gör de öyle gel", diye ısrar etti. Erenlerin yanındaki muhipler de "Bundan bir şey çıkmaz; erenlerin nefesini kabul et; git, sonra hemen gel", dediler.

Bey o kulu Hünkâr'a gönderdikten sonra kendisi de meydana doğru yürüdü. Kapıya ulaşınca karşıdan kırk tane süslü-püslü yiğidin gelmekte olduğunu gördü. İçlerinden biri, "Bu kentin beyi siz misiniz?"-diye sordu. Bey "Evet benim", deyince yiğitlerden biri, başından bir mühürlü mektup çıkardı ve Bey'e sundu; "Sultan hükmüdür", dedi.

Bey, fermanı aldı; mührünü açtı; içine bakınca beti benzi attı; titremeye başladı. Fermanı sunan yiğit, "Sultanın hükmüne uyuyor musun?", dedi. Bey "Evet", deyince, "Sultan Alaettin'in hükmü şu: Seni nerede bulursak aman vermeden başını alıp gideceğiz", dedi. Kılıcını kımndan çekti, bir anda Bey'in başını kesti, mızrağa taktı. Kırk yiğit, atlarının başını çevirdi, gerisin geriye dönüp yola koyuldu.

Hünkâr'ın yanından ayrılan kul, meydan kapısına gelince Beyinin başsız gövdesinin al kanlar içinde meydanda yatmakta olduğunu gördü. Feryat ederek saraya koştu ve durumu bildirdi; saray halkı da feryada başladı. Gidip beyin gövdesini saraya getirdiler; kefenleyip gömdüler.

Kayseri halkı bunu görünce Hünkâr'ın ayağının tozuna yüz sürdü. O mahpus yiğidi hapisten çıkardılar. Kayseri halkı erenlere , "Ey gerçek er, bizim yaptıklarımıza gücenme; lutfet, kentimize safa-nazar eyle", dediler. Hünkâr da dua edip Kayseri'den ayrıldı; Sulucakarahöyük'e gelip devletle karar etti.

"Durum, Celalettin'e malum oldu; 'Senin aradığın, kardeşimiz Hünkâr Hacı Bektaş'tır, biz değiliz; o Sulucakarahöyük'te oturur; oraya git', dedi."

L
HACI BEKTAŞ GEMİ KURTARIYOR

Hacı Bektaş bir gün halifelerine, "Usturayı, taşı getirin de başımızı tıraş edin", dedi. Usturayı, taşı getirdiler ve erenleri tıraş etmeye başladılar. Tam tıraşın yarısında iken mübarek eliyle "Yeter", diye işaret etti. Berber tıraşı bıraktı. Hünkâr bir süre, mübarek başını hırkasının içine çekip murakabeye vardı; sonra başını hırkadan çıkardı.

Nazı, niyazı geçen halifeler, "Erenler Şahı, bu ne hal?", dediler. Hünkâr, "Karadeniz'de bir gemi batıyordu; 'Medet, Rum Erenleri', diyerek bizi çağırdı; gittik, gemiyi içindekilerle birlikte kurtardık, 500 altın nezir var, gelse gerek", dedi. Halifeler delil isteyince, Hünkâr mübarek yenlerini silkti; yere üç canlı balık düştü. Ardından yine buyurdu; başını tıraş ettiler.

Biz gelelim bu yana: Bir tacir, bir gemiye kumaş yüklemiş Karadeniz'e çıkmıştı; karşı yakaya geçecekti; derken ters rüzgar esmeye başladı; deniz köpürdükçe köpürdü; gemi neredeyse batacaktı. Tacir, yüzünü yerlere sürüp, "Ey gerçek Rum erenleri; beş yüz altın nezrim olsun; beni bu tehlikeden kurtarın.", dedi.

Bu sözleri söyler söylemez Hünkâr yetişti; vilâyet eliyle o gemiyi çekip kurtardı. Tacir, "Erenler Şahı, adınız nedir", diye sorunca Hünkâr "Adım Hacı Bektaş Hünkâr'dır", dedi ve kayboldu.

Tacir, tehlikeyi atlatıp gemiden çıkınca bir at satın aldı; 500 altını yükledi ve yola koyuldu yalnız, erenlerin adını unutmuştu; aklında sadece Hünkâr sözü kalmıştı. "Hünkâr kimdir?", diye sora sora yol alıyordu.

O zamanlar Kılıçarslan oğlu Alaettin Keyhusrev'in dönemiydi;

Konya'da, vilâyet ve keramet erenlerinden Belhli Molla Celalettin oturuyordu; ona da Hünkâr denirdi. Bu yüzden taciri ona gönderdiler. Konya'da Molla Celalettin'in huzuruna varıp yüzünü görünce bu kişinin gemiyi kurtaran er olmadığını anladı. Ancak, yine de elini koynuna soktu, nezrini çıkarıp verdi; elini öpüp karşısında durdu. Durum Celalettin'e malum oldu; "Senin aradığın, kardeşimiz Hünkâr Hacı Bektaş'tır, biz değiliz, o Sulucakarahöyük'te oturur; oraya git", dedi. Bu söz üzerine tacir, Sulucakarahöyük'e yöneldi.

Sulucakarahöyük'e yaklaşınca Hünkâr Saru İsmail'e, "İsmail'im, o tacir geldi; nezrimizi getirdi; git, onu kapımıza getir", dedi.

Saru İsmail, dışarı çıktığında, birinin gelmekte olduğunu gördü. İleri varıp selamladı; "Erenlerin nezrini getiren tacir siz misiniz?", diye sordu. O da "Evet", dedi. İsmail, tacirin önüne düşüp, onu Hünkâr'a getirdi.

Tacir, Hünkâr'ı görünce hemen tanıdı; elini öptü, ayaklarına yüz sürdü; 500 altını, kesesiyle çıkarıp önüne koydu. Hayır duasını aldı, bir zaman konuk oldu. Soranlara olayı anlattı; hesapladılar Hünkâr'ın tıraş olduğu güne rastladığını anladılar. Sonra izin istedi; yurduna döndü.

"Abdal, 'Reisim, gam yeme, beni sana erenler gönderdi; buğdayı denize döksünler, biz alırız, değeri neyse veririz', buyurdu dedi."

LI
HACI BEKTAŞ-KARA REİS

Bir reis vardı; Kara Reis derlerdi. Karadeniz'de gemi işletirdi.

O gün yine gemisine buğday yüklemiş ve denize açılmıştı. Tam denizin ortasında iken şiddetli bir rüzgar esmeye başladı; deniz köpürdü, dalgalandı. Gemi batmak üzereydi; ne kadar yükleri varsa denize atmaya başladılar. Mallarından vazgeçmişler; başlarını kurtarmanın telaşına düşmüşlerdi.

Buğdayı da dökmeye kalktılar, tam bu düşünce içinde iken denizden, çırılçıplak bir abdalın çıkageldiğini gördüler. Abdal gemiye bindi ve Kara Reis'in yanına oturdu.

Kara Reis, bu gelen abdalın gerçek er olduğunu anladı, elini öptü, "Gerçeğim, himmet et, bu yoksullarını şu zorluktan kurtar", dedi. Abdal, "Reisim, gam yeme, beni sana erenler gönderdi; buğdayı denize döksünler, biz alırız, değeri neyse veririz buyurdu", dedi.

Bu söz üzerine buğdayı tümüyle denize döktüler. Abdal, reisin eline yapıştı, "Gel reisim, seni erenlerin katına götüreyim, onun safa-nazarını al; buğdayının da değerini alırsın", dedi.

Reisin razı olması üzerine ikisi de denize daldılar. Denizin dibine varınca Reis, orada dille anlatılması olanaksız olan yüce bir köşk yapılmış olduğunu gördü. Köşkün dışında büyük bir alan vardı; dökülen buğdayın hepsi oraya yığılmış, çeç yapılmıştı.

Abdal, köşke girdi; büyük bir sofaya çeşitli renklerde döşekler serilmişti. Karşıda ise iki er oturmakta idi; yüzlerinin nuru köşkün içini aydınlatıyordu. Abdal yaklaştı, ellerini öptü; iki erden biri, "Safa geldiniz, böyle bir yerde himmete erdiniz", dedi. Kara Reis, "Erenler si-

ze kim derler? Adınız nedir, sizi nerede bulalım?", diye sorunca oturan erenlerin biri, "Bana Hacı Bektaş Hünkâr derler; makamım , Kırşehir yakınındaki Sulucakarahöyük'tür; istersen beni orada bulursun; bu aziz de Hızır Peygamberlerdir", dedi.

Derken Reis'e bir kese altın verdi. Emri üzerine abdal, Reis'in elini tuttu ve onu gemisine çıkardı.

Kara Reis, geminin başını Rum ülkesine çevirdi; gemi o yöne açıldı, sağ-esen kurtuldu.

Kara Reis, karaya çıkar çıkmaz; Sulucakarahöyük dedi ve başka bir şey demedi; yola koyuldu. Güvendiği yol arkadaşlarından bir at satın aldı; altın kesesini koynuna yerleştirdi; gide gide Sulucakarahöyük'e yaklaştı.

Reisin yaklaştığı Hünkâr'a malum oldu.

İsmail'e, "'İsmail'im bir muhibimiz geldi, al getir", buyurdu. Saru İsmail köyden dışarı yola çıkınca, birinin gelmekte olduğunu gördü. Karşıya varıp, "Erenlerin ziyaretine gelen siz misiniz?", diye sordu. Kara Reis, "Evet", dedi. İsmail, reisin önüne düştü, onu Hünkâr'a getirdi; abdallar, atını alıp atevine götürdüler.

Kara Reis Hünkâr'ı görünce hemen tanıdı; ellerini öpüp, ayaklarına yüz sürdü. Para kesesini çıkarıp Hünkâr'ın önüne koydu; hayır duasını aldı; erenlere teslim oldu.

Hünkâr, halifelere emretti; emir üzerine Kara Reis'i tıraş ettiler, adını Kara Abdal koydular. Kara Reis artık gitmedi; orada kaldı. Söylenegelen Kara Abdal işte budur.

LII
HACI BEKTAŞ-SEYİT GAZİ'NİN MEZARINI ZİYARET EDİYOR

"Akpınar'da bâtın erenleri Hünkâr'ı karşıladılar, 'Hoş geldin, kadem getirdin, gelişin kutlu olsun', dediler. Mezarı bekleyen zahir erenleri de karşı çıktılar; merhabalaştılar, Hünkâr'ı ağırladılar."

Hacı Bektaş, Seyit Gazi'nin mezarını ziyaret etmeyi düşündü. Eskiden Seyit Gazi'nin mezarının nerede olduğu bilinmiyordu. Sonradan Sultan Alaettin'in anası, rüyasında gördü; gördüğü yere büyük bir türbe yaptırdı; böylece bayındır oldu.

Hünkâr, Sulucakarahöyük'ten bir başına yola çıktı; yapılan türbenin Seyit Gazi'nin mezarı üstüne yapılıp yapılmadığı hakkında şüphesi olanların kuşkuları ortadan kalktı.

Yolda bir köyde, muhiplerinden birinin evine konuk oldu. O muhip erenlere teslim oldu;Hünkâr onu tıraş etti; ona kuşak bağladı,

Ayrılacakları sırada muhip, "Erenler Şahı, bu kadara razı değiliz, kerem edip bize armağan verseniz", dileğinde bulundu. Hünkâr, başından tacını, belinden kemerini, ayaklarından başınaklarını çıkarıp verdi, "Armağanımız olsun",.buyurdu.Ardından yola koyuldu.

Bacı iline varınca yine bir muhip, Hünkâr'a teslim oldu; Hünkâr onu tıraş etti, ona tac giydirdi, onu derviş yaptırdı. O muhibin, bir sürü koyunu, bir sürü kuzusu vardı. Tüm halkı çağırdı, kuzuları kurban etti. Hünkâr, "Bu kuzuların birkaçı bize yeterdi, ne diye hepsini boğazlıyorsun', dediyse de o muhip, "Erenler Şahı, kuzu da nedir, canım kurban olsun, yoluna", dedi. Bu davranışı, erenlerin hoşuna gitti; "Sen erlik ettin, aşkımıza bir sürü kuzuyu kurban ettin; bundan üstün olanı yapar; seni zarara sokmayız; o koyuncukları da meleye meleye geride bırakmayız", dedi. Buyruğu üzerine, kurban edilen kuzuların başlarını derilerini karıştırmadılar; pişirilip yenen kuzuların kemiğini yine derisinin içine koydular; başını, ayağını da derinin içine bıraktılar. Sonra

tümünü bir damın içine koyup kapısını kapattılar.

Hünkâr, ellerini kaldırıp dua etti; ellerini yüzüne sürdü ve damın kapısını açmalarını istedi.

Kapı açılır açılmaz, kuzuların dirildiğini gördüler; kuzular meleşerek annelerine koştular.

Halk bu kerameti görünce, Hünkâr'ın eline ayağına düştü. O dervişin adını da **Kuzukıran** koydular; soyuna **Kuzukıranoğulları** derler.

Hünkâr, Kuzukıran ile vedalaşarak yola çıktı. Seyit Gazi'nin mezarına yaklaştı. Orada bir pınar vardı; adına Akpınar derlerdi. Akpınar'da bâtın erenleri, Hünkâr'ı karşıladılar; "Hoş geldin, kadem getirdin, gelişin kutlu olsun", dediler. Mezarı bekleyen zahir erenleri de karşı çıktılar; merhabalaştılar, Hünkâr'ı ağırladılar.

Hünkâr, mezara gelince, orada bulunan erenlerin anlatıklarına göre; "essalamü aleyküm suyum başı", dedi. O anda Seyit'in kutlu mezarından, "Aleykümselam ilim şehrim", diye bir cevap geldi. Derken Hünkâr, kıyısı ucu bucağı olmayan bir deniz oldu; Seyit'in mezarı da o denizin içinde bir kabak gibi yüzmeye başladı. Sonra Hünkâr da, Seyit'in mezarı da eski durumunu aldı.

Derken bu kez de Seyit Gazi'nin mezarı, ucu bucağı görünmeyen bir deniz oldu; Hünkâr da o denizde bir gemi haline geldi; yüzdü, yürüdü. Biraz sonra Hünkâr da, Seyit'in mezarı da yine eski haline döndü.

Hünkâr, Seyit'in mezarının kapısındaki bir taşı ısırdı; o taş hâlâ orada durur.

Bir süre sonra Hünkâr, oradan kalkıp Sulucakarahöyük'e geldi; devletle karar etti. Ancak, tacı, başmakları, kemeri orada kaldı, hâlâ da oradadır.

LIII
HACI BEKTAŞ-OSMAN BEY

"Kemal sahibi der ki; 'Erde yalan olmaz, mübarek nefesi yerde kalmaz; cahiller, gönüller pasını silmez ya gerçeğim, Pirim Hacı Bektaş Hünkâr, safa-nazarına, himmetini yoldaş eyle'."

Oğuz Sultanı Bayındır Han, Hakk'a yürüyünce Oğuz boyuna, Kazan Han beylerbeyi oldu. Ondan sonra yerine Korkut Ata geçti. Bu sıralarda Oğuz topluluğu dağıldı; sultanlık, Selçuk soyundan Selim Han'a kaldı. Bu han, Acem ülkesini aldı; askerini sürüp Rum ülkesine geldi; Kayseri'yi zaptetti. Ardından oğlu Kılıçarslan sultan oldu; Aksaray ilinde, Hasandağı yakınındaki ejderhayı tepeledi; o illeri, bayındır yaptı. Bundan sonra sultanlık, oğlu Alaettin Keyhüsrev'e kaldı; nice zaman sultanlık etti. Genniyan, Aydın, Hamit, Karesi, İsfendiyar ve Hızır Sultan Alaettin Keyhüsrev'in ulu beyleriydi. Her birisi sözü edilen illere geçip bey oldular; oralarda karar ettiler. Sadece İnegöl, İznik ve Bursa ele geçirilemedi; kâfir elinde kaldı.

Alaettin Keyhüsrev, büyük bir ordu toplayıp Bursa ve çevresini almak niyetindeydi. Daha önce de adı geçmiş olan Kavus Han, Tatar boylarıyla Malya ve çevresinde yerleşmişti; Kavus Han, Hakk'a yürümüş, yerine oğlu han olmuştu. Tatarlar arada sırada Sultan Alaettin'e karşı isyan ederler; iline akın edip yağmada bulunurlardı.

Sultan Alaettin, Bursa'ya hareket etmeden önce Kavus Han'ın oğluna bir elçi göndererek "Ben Bursa'yı almak için kâfir üstüne gidiyorum; Tatarı zaptet; ilime akın edip yağmada bulunmasınlar",dedi. Kavus Han'ın oğlu, "Haşa sultanın iline akın edip yaramazlıkta bulunmamıza olanak yok", diye cevap verdi. Böylece anlaştılar.

Bunun üzerine Sultan Alaettin, ordu toplayıp Sultanönü'ne vardı; ancak hazırlık yapıncaya değin kış gelip çattı. Sultan Alaettin, orada kışladı; yaz gelince Sultanönü'nden ayrılıp Bursa'ya gitmek amacın-

daydı. Fakat ilkbahar olur olmaz, Tatar anlaşmayı bozdu; "İle akın etti; yağmaya girişti", diye haber geldi.

Sultan bu haberi duyunca dönmek istedi; hanları, beyleri huzuruna topladı, "Hepiniz de bilirsiniz ki buraya gelmekten amacım, Bursa'yı fethetmekti, ama dönmezsem Tatar ülkeyi yakar, yıkar. Burası kâfir ağzıdır; bu sancağı yiğit, güçlü bir ere vermem gerekir ki kâfir, ondan korkup yaramaz işler yapmasın", dedi.

Bu söz üzerine beyler "Şimdi, Oğuz'un Kayı Boyu'ndan üç kardeş var; büyüğü Aydoğdualp, ortancası Erdoğdualp, küçüğü ise Gündüzalp; bunlar çok yiğit erler; burasını onlara vermek gerek", dediler.

Sultan Alaettin, Aydoğmuşalp'i sancak beyi yaptı, kendisi de Konya'ya döndü. İsyan eden Tatarları birer birer yakalayıp öldürttü, artakalanları da kendisine baş eğdirtti.

Aydoğmuşalp, Hakk'a yürüdü; kardeşi Erdoğdualp, sancak beyliğini istemek için yola çıktı. Yolda Hünkâr'ın özelliğini işitti; gönlü, erenlerin sevgisiyle doldu; Alaettin'e varmadan, Hünkâr'a gidip safa-nazarını, hayır duasını alayım, ondan sonra zahir sultanına başvurayım düşüncesi ağır bastı ve doğruca Sulucakarahöyük'e geldi.

O gün Hünkâr, Hırkadağı'ndaki ardıç ağacının dibindeydi. Erdoğmuşalp, bunu haber alınca atını doğruca o yöne sürdü; oraya geldi, Hünkâr'ı buldu. El kavuşturup karşısında durdu.

Hünkâr, "Dile gel, söyle", deyince Erdoğdualp, "Erenler Şahı halim şu, senden hayır dua almaya geldim", dedi. Yaklaşıp elini öptü, ayağına düştü. Hünkâr, "Safa geldin, kadem getirdin ey büyük Erdoğdualp'im; yedi yıl oldu saltanat Selçuk soyundan alındı. Rum erenlerinden her biri bu seccadeye birini layık gördüler. Ben senin ve evladının ruhlarını vilâyet kabzasında saklayıp durmaktayım; yürü zahir sultanına var, gönlündekini söyle, gönlünde biz otururuz, dilinden biz söyleriz; seni ona şirin gösteririz; kardeşinin sancağını alırsın. Atın hızlı, kılıcın keskin olsun; önünden sonun gür olsun", dedi.

Erdoğdualp'e kılıç kuşattı; arkasını sıvazladı, safa-nazar etti; hayır duada bulundu, "Kimse senin ve soyunun arkasını yere getirmesin", buyurdu.

Erdoğdualp, Hünkâr'ın safa-nazarını, himmetini, hayır duasını alıp geri döndü; Konya'ya vardı; Sultan Alaettin'in huzuruna çıktı. erenlerin dediği gibi Erdoğdualp'in yüzü, sözü, hali tavrı Sultan'ın

hoşuna gitti;sancağı ona verdi; kılıç kuşattı, yolladı.

Erdoğdualp, Sultanönü'ne geldi; nice yıl erlikler gösterdi; döneminde, kâfirin yaramazlık yapmaya gücü kalmadı

Sonunda Erdoğdualp Hakk'a yürüdü. Sultan Alaettin o sancağı, küçük kardeşi Gündüzalp'e verdi.

Ertuğrul'un Osman adında bir oğlu vardı; o zamanlar yaşı küçüktü. Bu yüzden varıp babasının makamını isteyemedi.

O dönemde Sultan Alaettin de Bursa'daki kâfir beyiyle uzlaşmıştı; Ermeni boğazını sınır kesmişlerdi. O ilin akıncıları, akına gitmez olmuştu.

Aradan yıllar geçti; Ertuğrulalp'in oğlu Osman Bey büyüdü; boy pos, güç sahibi bir yiğit oldu. Kayı boyu ulusları Osman katında toplandılar, "Ezelden sen beyimizin oğlusun; beyimizsin; ne diye aciz durumda otursun? Küçüktün, bu yüzden Sultan sancağını amcana verdi; kalk önümüze düş, kâfire akın edelim; önünde savaşalım, din aşkına kâfire kılıç vuralım", dediler.

Osman Bey, onların sözlerine uydu; Kayı yiğitlerini katına topladı. Yarhisar, Bilecik, İnegöl ve İznik taraflarına birkaç kez akın etti; kâfir mallarını yağmaladı; hem kendi doydu hem de yanındaki yiğitleri doyurdu.

Bursa beyi, Sultan Alaettin'e adam gönderdi, "Seninle anlaşmıştık, barıştık; öyle olmasına rağmen ne diye bu çeşit bir adamı başıma saldın; ilimi, yurdumu yağmalamakta, yıkmakta; ya hakkından gel, ya da anlaşmayı bozar düşmanlık ederiz", diye şikayette bulundu.

Sultan Alaettin bu duruma çok kızdı; Gündüzalp'e "Kardeşinin oğlu Osman'ı tut, bana gönder; yoksa ona yapacağımı sana yaparım", diyerek buyruk yolladı.

Gündüzalp, Osman'ı habersizce izledi; bir köyde yatarken ansızın baskın yaptı; Osman'ı arkadaşlarıyla tutup bağladı ve Sultan'a gönderdi.

Vezirler, Osman'ın boylu poslu, güçlü, kuvvetli, yakışıklı bir yiğit olduğunu gördüler. Öylesine güzeldi ki dille anlatmaya olanak yoktu. Sultan'a "Böyle bir genci öldürmek doğru değildir, bir kâfirin sözüyle bir civana kıymak yazıktır; bırakın da önünüzde canıyla başıyla oynasın, din aşkına kâfire kılıç sallasın.", dediler. Sultan Alaettin bu sözleri duyunca bir tuhaf oldu, "Hele getirin o yiğidi bir göreyim", dedi.

Osman Bey'i getirdiler. Gerçekten de dille anlatılmaz güzellikte, boylu poslu, güçlü kuvvetli bir civan olduğunu görünce vezirlerine, "Dediğiniz gibiymiş. Şeyhimiz, azizimiz peygamber soyu Hacı Bektaş Hünkâr'a, güvenilir kişiler eşliğinde yollayın; bakalım hakkında ne buyurur;? Her ne der, ne yaparsa, birlikte gönderdiğimiz adamlar bana yazsınlar, biz de ona göre davranalım", dedi.

Hünkâr, Kavus Hanı Müslüman edeli Sultan Alaettin ona gönülden muhip olmuştu; başına ne gelirse Hünkâr'a bildirir, ona danışırdı, ne derse ona göre davranırdı.

Osman Bey'in yanına adamlar katıp, Hünkâr'a gönderdiler.

Hacı Bektaş, Sulucakarahöyük'e yerleştikten sonra kendisine uyanlara elifi tac giydirmeye başladı. Bu yüzden çevresindeki hallaçlar, yünden elifi taclar yaparlar ve Hünkâr'a gönderip, "Belki bizim diktiğimiz tacı giyer de hayır-dua eder", derlerdi.

Hallacın biri bir elifi taç dikmişti, ancak çok uzun olmuştu. Hünkâr bu tacın giyilmesine olanak olmadığını görünce, ortasından büktü ve kendi eliyle dikti; sonra da yanındaki içerlek yere koydu, "Bunun sahibi gelir", dedi.

Tam bu sırada Sultan Alaettin'in adamları çıkageldiler. Sultan'ın adamlarının geldiği Hünkâr'a haber verildi. Çağırdı; huzura girip el öptüler ve karşısında durdular; Hünkâr, buyurdu oturdular. "oğlunuz Sultan Alaettin, mübarek ellerinizden öperler; bu yiğit, Kayı boyundan Osman Bey'dir", dediler ve durumu anlattılar.

Hacı Bektaş Veli, Osman Bey'in yüzüne baktı, "Safa geldin Osman'ım, kadem getirdin; başındakini çıkar, yaklaş", dedi. Osman huzura vardı, diz çöktü. Hünkâr o tacı aldı, tekbirleyip Osman Bey'in başına giydirdi. Belindeki kemeri çıkardı; tekbirleyip, Osman Bey'in beline kuşattı. Önündeki çerağı uyandırdı; tekbirleyip öğüt vererek Osman Bey'in eline sundu. Önüne yayılan sofrayı aldı, Osman Bey'in önüne koydu. "Bunları al, seni düşmanlarına gönderdik; başımızdaki tacı gören kâfirler, kılıcına karşı duramasınlar, kılıçları seni kesmesin; nereye varırsan orada egemen ol; önünden sonun gür olsun; kimse senin soyunun sırtını yere getirmesin. Hünkâr adını sana bağışladım; senin soyunun adını bu adla ansınlar. Gün doğusundan gün batısına değin çerağın yansın. Rum erenleri, bu makamı birisine vermek istedi; herbiri bir er tuttu. Ben ise yedi yıldır, senin ve soyunun ruhlarını

vilâyet kabzasında saklayıp durmaktayım. İşte geldin, nasibini aldın", dedi. Ardından da sultanın adamlarına, "Varın oğlumuz Sultan Alaeddin'e söyleyin, buna yüce bir makam versin, bunu bizim yaptığımız gibi kâfirlere göndersin", buyurdu.

Osman'a eşlik edenler, bu sözleri yazdılar; sonra erenlerin safa-nazarını alıp vedalaştılar. Osman'la birlikte dönüp Konya'ya geldiler. Huzuruna çıktıklarında Sultan, Osman'ın başında kocaman, sivri bir taç; elinde çerağ, sofra; belinde ise bir kemer olduğunu gördü. "Bu ne haldir, ne oldu?", diye sordu. Hünkâr'ın sözlerini yazdıkları tezkereyi sundular, olayı anlattılar. Madem ki şeyhimiz Hacı Bektaş Hünkâr, böyle buyurdu; bize de buna yüce bir makam vermek düşer", dedi. Osman Bey'e Sultanönü sancağını verdi; konaklayacağı yere yolladı. Ardından da altın sancak ve mehterhane gönderdi.

Osman Bey o gün çadırında oturmakta idi; birden kulağına davul sesleri geldi, "Bu ses nedir?", diye sorunca müjdeci, Sultandan sancak ve mehterhane geldiğini müjdeledi. Osman Bey, çadırından çıktı, nöbet bitinceye değin ayakta durdu. O günden bugüne Osmanoğulları, nöbet durulurken ayakta dururlar, oturmazlar; bu gelenek o günden kaldı.

Daha sonra Osman Bey, atına binip Sultan Alaettin'e gitti; el öptü, kaftan giydi; ardından izin alıp Sultanönü'ne döndü.

Osman Bey asker toplayıp kâfirle savaşa girişti; kendisine uyanlara, Hünkâr'ın giydirdiği taca benzer taclar giydirdi. Gücü yetenler kâfire karşı daha heybetli, daha güçlü görünmek için o tacın üstünü biraz altınla bezeyip kenarlarını sırmayla işleyerek bir tür börk yaptılar. Savaş erleri sürekli yanına toplandı; onlar da aynı biçimde taç giymeye başladı.

Osman Bey kendi adamlarıyla çevreden gelenler ayırdedilsin diye çevreden gelenlerin börklerini, "kırmızıya boyamalarını", buyurdu. Kendi kapıkullarına ak börk giydirdi.

Osman Bey, buyruğundakilerle birlikte kâfirlere savaş açtı; Bilecik'i, Ermeni'yi, Yarhisar'ı, İnegöl'ü ve İznik'i Bursa'ya değin ele geçirdi. Hünkâr'ın buyurduğu gibi önünden sonu gür oldu; Osmanoğullarının askeri hiç bozguna uğramadı.

Kemal sahibi der ki; "Erde yalan olmaz, mübarek nefesi yerde kalmaz; cahiller, gönüller pasını silmez ya gerçeğim, pirim Hacı Bektaş Hünkâr, safa-nazarını, himmetini yoldaş eyle".

LIV
HACI BEKTAŞ-
HIZIR PEYGAMBER

"Hızır, atını sıçrattığı gibi at, bir adımını Sulucakarahöyük'ün üstüne bastı, öbür adımda güneşle birlikte dolunay oldu ve gözden yitti; yalnızca karşıdan nalının parıltısı göründü."

Hünkâr'a bir ikindi üzeri, güzel yüzlü, tatlı sözlü, Alevi saçlı, yeşil giysili bir aziz geldi.

Boz donlu bir ata binmişti; Saru İsmail karşıladı, atını tuttu. O kişi teklifsizce doğru Kızılcahalvet'e yöneldi ve içeri girdi.

Saru İsmail, "Acaba bu atını tuttuğum er kim ola, şimdiye değin bunun gibi nurlu, güzel yüzlü ve heybetli bir er görmedim", diye düşüncelere dalmıştı. O sırada halifelerden biri geldi; İsmail'e, "Tut şu atı", dedi ve Kızılcahalvet'in kapısına vardı. O aziz kişinin, Hünkâr'ın karşısında oturmakta olduğunu gördü. Tam bu anda Hünkâr, "Ne yapalım Hızır'ım Ulu Tanrı seni bu işe koşmuş, Tanrı kullarını zordan kurtarman gerek; şu anda Karadeniz'de bir gemi batmak üzere, seni çağırıyorlar; sohbetine can atıyoruz ama ne çare; tez imdatlarına yetiş; Tanrı izin verirse yine şerefleniriz", diyordu.

Hızır Peygamber hemen kalktı. Saru İsmail dışarda atı tuttu. Hızır dışarı çıkınca İsmail Hızır'ın üzengisini öptü. Hızır, atını sıçrattığı gibi at, bir adımını Sulucakarahöyük'ün üstüne bastı, öbür adımda güneşle birlikte dolunay oldu ve gözden yitti; yalnızca karşıdan nalının parıltısı göründü.

Saru İsmail, huzura varıp gördüğünü anlatarak, "Erenler Şahı, bu giden aziz kimdir?", diye sorunca Hünkâr, "Kardeşimiz Hızır Peygamberdir. Karadenizde bir gemi batmak üzereydi, oraya imdada koştu; onun yürüyüşü böyledir", dedi.

Saru İsmail Hızır'ı gördüğüne çok sevindi.

"Adam, 'Bu kurbanı, Emir Cem kabul etmemişti', deyince Hünkâr, 'Emir Cem, bir şahindir ki değme nesneye konmaz', buyurdu."

LV
HACI BEKTAŞ-EMİR CEM SULTAN

Sulucakarahöyük'ün güney taraflarında bir er vardı; göç ederek oraya büyük bir tekke kurmuştu. Adına, Emir Cem Sultan derlerdi.

Hünkâr'la pek sevişirdi. Hatta bir gün Emir Cem'in meclisinde yel sıkıntısından söz edildi. Bunun üzerine Emir Cem, "Ne derdimiz var ki kıble tarafında Hünkâr gibi bir er var", dedi. Bir gün de Hünkâr'ın meclisinde aynı konu geçince Hünkâr, "Ne derdimiz var ki, güneyimizde Emir Cem gibi bir er var", dedi.

Biri kurban edilmek üzere bir öküz getirdi ve Emir Cem'e verdi; fakat, Emir Cem, kabul etmedi. Bunun üzerine adam, "Varayım, Hünkâr'a götüreyim", dedi. Hünkâr'a getirdi; Hünkâr, kabul etti. Dervişler tığlayıp pişirdiler, yediler. Adam, "Bu kurbanı Emir Cem, kabul etmemişti", deyince Hünkâr, "Emir Cem bir şahindir ki değme nesneye konmaz", buyurdu.

O adam dönüşte Emir Cem'e uğradı; "Hünkâr, kurbanımızı kabul etti", dedi. Emir Cem, "Hünkâr, bir denizdir ki, değme nesne onu bulandırmaz", diye cevapladı.

"Hünkâr, 'Ne olurdu, az çok demeyip ne bulursan alsan getirsen; böyle zahmete düşmesen; meğer dostu dosttan ayıran, ancak çörekmiş', dedi."

LVI
HACI BEKTAŞ'A GELEN ÇÖREK

Aksaray yakınlarında Dindiken adında bir köy vardı. Hünkâr, Sulucakarahöyük'e yerleşince ünü, her tarafa yayıldı. Bu köyden de nasipli bir can kalkıp Hünkâr'a geldi; teslim oldu. Onu tıraş ettiler, taç tekbirlediler ve derviş yaptılar. Bir zaman, erenlerin hizmetinde kaldı. Sonra ayrılıp köyüne gitti.

Hünkâr'ı özleyince saf buğday unundan yaşlı anasına çörekler yaptırır; onları alır Hünkâr'a getirir; geçer karşısına oturur sohbetinde bulunurdu.

Bir dönem kıtlık oldu; bu gencin eline hiçbir şey geçmedi. Eli boş gitmemek için ziyareti erteledi. Derken eline biraz dünyalık geçti; hemen buğday unu aldı ve yine anasına çörek yaptırdı, Hünkâr'a götürdü. Çörekleri yere koyup ellerini öptü; geri çekilip durdu. Hünkâr, 'Ne olurdu, az çok demeyip ne bulursan alsan getirsen; böyle zahmete düşmesen; meğer dostu dosttan ayıran, ancak çörekmiş", dedi.

LVII
HACI BEKTAŞ-GÜVENÇ ABDAL

"Hünkâr, 'Güvenç Abdal, bu işlerdeki hikmeti bildin mi?', deyince Güvenç, 'Buyurun Erenler Şahı', dedi. Hünkâr, 'Sen bizden şeyh kimdir, mürit kimdir, muhip kimdir, âşık kimdir?,diye sormuştun; biz de sana cevap verdik..."

Hünkâr'ın hizmetinde Güvenç Abdal adında bir derviş vardı; er terbiyesi görmüş bir kişiydi.

Bir gün, "Erenler Şahı, gönlümde bir sorum var, izin verirseniz söyliyeyim", deyince Hünkâr, "Söyle", buyurdu. Güvenç, "Acaba şeyh kimdir, âşık kimdir? Lutfedip bize anlatsanız", diye sordu. Hünkâr, hemen, "Güvenç yerinden kalk, çabuk git, bir sarrafta bin altın nezrimiz var, al da gel", dedi. Güvenç Abdal, "Sarraf kimdir? Hangi kenttedir?", demeden belini bağladı, Hünkâr'ın elini öptü ve yola koyuldu.

Gide gide bir kente vardı; burası çok büyük bir kentti. Kendi kendine, "Bizim ülkede böyle büyük bir kent yoktu, acaba bu kent hangi kent", dedi. Kalenin içi adamlarla doluydu. Gezerken bir adama, "Kardeş, bu il, hangi il; bu kent, hangi kent?", diye sorunca o, "Burası Hindistan ülkesi, bu kente Delhi derler', dedi. Güvenç bu sözü duyunca şaşırdı; kendi kendine, "Rum ülkesi nerede, Hindistan nerede", dedi.

Kentin içinde yürümeye başladı; sokak sokak gezerken pazara ulaştı; sağa sola bakınarak yürürken, karşıda bir sarrafın oturmakta olduğunu gördü. Sarraf bunu farkedince, "Yaklaş derviş", diye elini salladı. Derviş dükkâna girdi, selam verdi. Sarraf, "Hangi ildensin?", diye sorunca Güvenç, "Rum ülkesinden", diye cevapladı. "Kimin hizmetindesin?", deyince, "Sultan Hacı Bektaş Hünkâr'ın hizmetindeyim. Bir gün bana, bir sarrafın bize bin altın nezri var, al da gel, buyurdu; üç gün oluyor bu kente geleli", dedi.

Sarraf, Hünkâr'ın adını duyunca hemen dükkânını kapattı; Gü-

venç Abdal'ı da yanına alıp eve götürdü; ağırladı, konuk etti. Üç gün çeşitli yemekler verdi. Sonra, "Derviş, nezri olan sarraf benim. Bir zamanlar Hindistan denizinde ticarete giderken, büyük bir fırtına çıktı; gemimiz az kaldı batacaktı. Hemen vilâyet erenlerini çağırdım, 'Beni kurtarın, bin altın nezrim olsun', dedim. O an erenler yetişti; mübarek eliyle gemiyi tutup kıyıya çıkardı. Adını sordum; "Adım Hünkâr Hacı Bektaş'tır; Rum ülkesindeyim', dedi. 'Rum ülkesine nezrimizi nasıl ulaştıracağız?', dedim; 'Ben birisini yollarım', buyurdu. 'Bana göndereceğin adam nasıl biri?', dedim, senin şeklini tarif etti. İşte seni dükkândan gördüm, elimle çağırdım; hamdolsun ki hata etmemişim.", dedi.

Şu bin altını al, erenlere götür. Sonra bin altın daha saydı, "Bu da erenlerin hizmetinde bulunanlara", dedi; onlara ver, yesinler, içsinler. Ardından bin altın daha saydı, "Yanımızdan boş gitme, bu bin altını da sen harca", dedi.

Güvenç Abdal, o üç bin altını bir kese içine koyup koynuna sakladı. Sarrafla vedalaşıp yine yola koyuldu.

Kent içinde giderken bir çardak gördü; çardağın penceresinden, gün yüzlü bir güzelin bakmakta olduğunu farketti. Kızı görür görmez, bir canla âşık oldu; sabrı-kararı kalmadı, aklı başından gitti. Gözlerini pencereye dikti; tam üç gün üç gece öylece kaldı.

Kız dervişin halini görünce şaşırdı, "Halk görürse kötüye yorar", diye halayığını çağırdı, durumu anlattı ve "Git, öğüt ver de buradan çeksin gitsin", dedi.

Kız bir tacirin kızıydı; babası ticarete gitmişti. Halayık gidip, "Derviş, umduğun senin eline geçmez; vazgeç, bu olmaz sevdadan. Bu kız ulu bir tacirin kızıdır. Kulları, adamları duyarsa başına iş açılır. Böyle bir avı elde etmek isteyen kişinin bol altını olmalı", dedi.

Halayığın sözlerini işiten Güvenç Abdal, "Alınma ne oldu ki", dedi ve üç bin altın bulunan keseyi koynundan çıkarıp halayığa gösterdi. Halayık bunu görünce hemen koştu, kıza geldi, "Bu derviş tekin adam değil, koynundan üç bin altınlık bir kese çıkarıp gösterdi", dedi. Sözün kısası, altına tamah ettiler; bir yolunu bulup dervişi içeri aldılar.

Güvenç Abdal, keseyi çıkarıp sevgilisinin önüne koydu. Tam şeytan yoluna gideceklerı sırada; Güvenç, sevgilisinin ayak ucuna otururken birden duvar yarıldı; bir el çıktı, Güvenç'i göğsünden itti, onu ye-

re yıktı, aklını başından aldı. Kız bu durumu görünce, kalktı, oturdu. Güvenç'in aklı başına gelince, "Bu ne hal?", diye sordu. Güvenç Abdal, "Şeyhimiz, Hünkâr'ın vilâyetinden oldu; böylece beni bu kötü işten kurtardı", dedi. Ardından Rum ülkesinden nasıl çıktığını, bu kente nasıl geldiğini, sözün kısası o ana kadar başından geçenleri bir bir anlattı.

Kız bu kerameti gözleriyle görünce erenlere âşık oldu; ziyaretine varmak istedi. Üç bin altını aldılar; birlikte akşam vakti yola çıktılar. Gece yarısı, ıssız bir yerde yattılar.

Uyanınca bir de baktılar ki sabah olmuş; ama bulundukları yer, yattıkları yer değil, Arafat Dağı'nın yanındaki Kızılcagöz'den gelen yolun yanında kekikli, yavşanlı bir yer. Kalkıp yola düştüler; halifeler karşı çıktı; Hünkâr'a götürdüler.

Güvenç Adal, erenlerin ellerini öpüp, ayaklarına yüz sürdü. Başından geçenleri bir bir anlattı.

Hünkâr, "Güvenç Abdal, bu işlerdeki hikmeti bildin mi?", deyince Güvenç, "Buyrun Erenler Şahı", dedi. Hünkâr, "Sen bizden Şeyh kimdir, mürit kimdir, muhip kimdir, âşık kimdir?, diye sormuştun; biz de sana cevap verdik. Mürit odur ki senin yaptığını yapar; biz seni hizmete gönderdik, 'Nereye gideceğim, kime gideceğim, kimi göreceğim', demeden yola düştün. Muhipliği sarraf gösterdi; bir kerecik denizde helak olayazdı, 'Erenler', diye çağırdı, bin altın nezretti, vardık, imdadına yetiştik, gemisini kurtardık; adımızı, yerimizi sordu, bildirdik, seni yolladık; şöyle-böyle demeden nezrimizi sana teslim etti. Şeyhliği ise biz yaptık; seni kolayca götürüp, getirdik, seni o yüzkarasından da kurtardık. Âşıklığıysa o kız yaptı; bir vilâyet görmekle âşık oldu bize; ancak, buraya gelmedikçe karar vermedi", dedi.

Sonra emretti, o kızı Güvenç Abdal'a nikâhladılar; düğün-demek oldu, murat alıp murat verdiler.

"Zaten Hünkâr da birçok kez, arkasını sıvazlayarak, 'Cemalimdir, Cemalimdir, Cemalimdir, Cemalimdir, Cemalimdir', demişti."

LVIII
SEYİT CEMAL

Hacı Bektaş Hünkâr, Ahmet Yesevi'nin buyruğuyla Rum ülkesine gelip Sulucakarahöyük'e yerleştikten sonra ünü, her yana yayıldı. Her taraftan ziyaretine gelenler çoğaldı: Kimi gelir nasibini alır giderdi; kimi, gelir kalır, hizmet ederdi; kimisini de Hünkâr bir yere yollar, kendisine halifelik verirdi. Halife olan gittiği yerde mürit, muhip edinir, halkı uyarırdı.

Hacı Bektaş Hünkâr, otuz altı bin çerağ uyarmış, otuz altı bin halife yetiştirmişti. Bunların üç yüz altmışı, Hünkâr'ın huzurunda hizmette bulunurdu.

Hünkâr, Hakk'a yürüyünce onların her biri, Hünkâr'ın gönderdiği yere gitti. Tümünü ayrıntılı anlatırsak söz uzar. Sadece bu üç yüz altmış halifeden, bugüne değin adları malum olanları anacağız.

Seyit Cemal, Saru İsmail, Kolu Açık Hacim Sultan, Baba Rasul, Pir Ebi Sultan, Recep Seydi, Sultan Bahaettin, Yahya Paşa, Barak Baba, Ali Baba, Saru Kadı, Atlas-puş Sultan, Dust-i Huda, Hızır Samit. Bunların hepsinin soyunu, sopunu, erenlere nasıl karıştıklarını anlatmak uzun iş.

Biz gelelim sözümüze: Hünkâr, Seyit Cemal'i halifelerinin hepsinden fazla severdi; onu iyi ağırlardı. Bu yüzden halifeler de onu büyük bilirler, sayarlardı. Zaten Hünkâr da birçok kez arkasını sıvazlayarak, "Cemalimdir, Cemalimdir, Cemalimdir, Cemalimdir, Cemalimdir", demişti.

Seyit Cemal, bütün halifelerin üst yanında otururdu.

Bir gün Seyit Cemal, Hünkâr'ın kapısında oturmuş, "Hünkâr, aca-

ba bize de bir yurt gösterir mi ki orada dem-yom oynatalım", düşüncesine kapılmıştı. Bu düşünce Hünkâr'a malum oldu; "Cemal'im, bizi varlık yurduna gönder; sonra bir merkep al, yola düş. Merkebini nerede kurt yerse orasını sana yurt verdik; orada demini-yomunu oynatırsın. Senden bir oğlumuz gelecek; Akdeniz'e gidecek", dedi.

Hünkâr, varlık yurduna göçünce, Habip Emirci'yi seccadeye geçirdiler.

Seyit Cemal Sultan, erenlerin buyruğuna uyup bir merkep aldı ve yola koyuldu. Gide gide Altıntaş'a vardı; baktı ki otlu, sulu, çayırlık, çimenlik bir yer; öylesine güzel ki dille anlatmaya olanak yok.

Burası çok hoşuna gitti; merkebini çayıra saldı, kendisi de yattı, uyudu. Bir süre sonra uyanınca, merkebini kurtların yemiş olduğunu gördü. Hemen erenlerin sözünü hatırladı ve orada yerleşti. Birçok kerametler gösterdi; evlendi, bir oğlu oldu; adını Asıldoğan koydular.

Asıldoğan, bir gün Rumeli yakasına geçmek için Gelibolu Boğazı'na vardı. Karşıya geçmek istedi; ancak, gemiciler, kayıkçılar, araç vermedi. Bunun üzerine denize doğru yürümeye başladı; yürüdüğü yerlerden sular çekiliyor, kara oluyordu. Gemiciler, kayıkçılar bunu görünce, amana geldiler; kayık getirdiler; yalvardılar, yakardılar; zorla razı oldu ve kayığa bindi.

Seyit Cemal, Altıntaş yöresinden Tökelcik'e geldi; orada Hakk'a yürüdü; mezarı oradadır.

LIX
SARU İSMAİL

"Bu durum Hünkâr'a malum oldu; 'İsmail'im ben göçtükten sonra sopanı at, nereye düşerse orası senin yurdun olsun; yeşil fermanı da yanında götür, sana gerekli olur', buyurdu."

Hünkâr'ın özel hizmeti, Saru İsmail Sultanın sorumluluğunda idi. Hünkâr, onu çok severdi. Halifelerinden hiçbiri onun mertebesine ulaşamadı. Hünkâr'ın ibrikdarı da oydu; Sulucakarahöyük'ten başka bir yere gitmek istese çoğu zaman onu yanına alırdı.

Bir gün, "acaba Hünkâr, bize nereyi yurt verecek; nerede demyom oynatacağız", düşüncesine dalmıştı. Bu durum Hünkâr'a malum olmuştu; "İsmail'im ben göçtükten sonra sopanı at, nereye düşerse orası yurdun olsun; yeşil fermanı da yanında götür, sana gerekli olur", buyurdu.

Hünkâr göçtükten sonra seccadeye geçen Habip Emirci'den izin aldı; dergâhtan çıkıp sopasını fırlattı; sopasının, Menteşe ilinde Tavaz'da bir kilisenin kubbesini delip içeri düştüğünü, can gözüyle gördü. Meğer o sırada kilisede bir keşiş, İncil okurmuş; kubbeyi delip içeri düşen sopa keşişe, bir ejderha gibi görünmüş.

Derken Saru İsmail, gide gide Tavaz'a, o kiliseye vardı; keşişi Müslüman etti; kiliseyi yıktı, tekke durumuna getirdi.

Daha sonra Saru İsmail keşişe, "Ben burada yerleşeceğim; seninle komşu olalım", dedi ve silkindi; o an bir sarıdoğan donuna girdi; uçup Tavaz'da bir yere kondu. Boynunda halkası, ayağında çıngırağı vardı.

O sıralarda o kentin beyi Zpaun adında bir kâfirdi. Adamları o güzelim sarıdoğanı gördüler; gidip beye haber verdiler. Bey, "Amanın, onu yakalamak gerek; ya Müslüman sultanından kaçıp gelmiştir ya da kâfir sultanından. İki adam gitsin; biri Müslüman giysisi giysin, diğeri kâfir giysisi. Müslüman sultanından kaçtıysa Müslümana tutulur; kâ-

fir sultanından kaçtıysa kâfire tutulur", dedi.

Öyle yaptılar. O iki kişi, doğanın konduğu yere geldiler. Fakat Sarı İsmail, onlar gelmeden önce, insan donuna girip, konduğu taşın dibine oturmuştu.

Onu görünce varıp elini öptüler; koşup beye geldiler, "O doğan değilmiş, İsa peygambermiş", dediler. Bey bunu duyunca çok sevindi; sanki aklını yitirmişti. Hemen adamlarıyla kalktı, geldi; taşın dibinde, güzel, sarışın bir erin oturmakta olduğunu gördü. Elini öptü, ayağına yüz sürdü. Saru İsmail onları Müslümanlığa davet etti. Onlar da kabul ettiler.

Sarı İsmail, orada yerleşti. Birçok kişi geldi, derviş oldu. Bir gün gezerken bir çiftçiye rastladı; iki öküzü vardı, çift sürmekte idi. Öküzlerden biri, "Saru İsmail Sultan", dedi. İsmail, öküzün yanına vardı, "Nedir halin?", diye sordu. Öküz, "Kocadım, gücüm, kuvvetim kalmadı; beni boğazlamaya götürecekler; er hak aşkına kurtar beni", dedi. Bunun üzerine Saru İsmail o öküzü, sahibinden satın aldı; azat etti. Bu yüzden o ilde Saru İsmail'in adı, "Öküzsöyleten" kaldı.

Sarı İsmail'den birçok kerametler belirdi. Nice zaman orada demyom oynattı. Sonunda Hakk'a yürüdü; yeşil fermanla birlikte sırladılar.

Dem geçti, devran geçti. Sivrihisar'ın gündoğusunda; Hünkâroğullarından biriyle Seyitahmetoğulları arasında, icazet konusunda bir anlaşmazlık çıktı. Sonunda Hacı Bektaş Hünkâr'ın sözünü hatırlayıp Sarı İsmail'in mezarına geldiler; "Ey Saru İsmail Sultan, sizde emanet olan yeşil ferman bize gerek, lütfen ver", dediler.

Mezar hemen yarıldı; yeşil ferman çıktı. Okuyup amaçlarına ulaştılar.

LX
KOLU AÇIK HACIM SULTAN

"Hacım Sultan, 'Kudüm çalın, semah dönün; Seyit'in dergâhına gidelim', dedi. Kudümler çalındı, semah başladı; Seyit'in dergâhına vardılar... Hacım Sultan çarh ederek semaha girdi; etekleri hangi dervişe dokunduysa o derviş düşüp ahirete göçtü; bu yolla on yedi kişininin ahirete göçtüğünü söylediler."

Kolu Açık Hacım Sultan da ulu halifelerdendi. Hünkâr, bâtın kılıcını ona sunmuş", Erenler meydanında cellatlığı sana verdik, ancak, haksız iş yapma, sana zararımız dokunur", demişti.

Hacım Sultan bâtın kılıcını aldıktan sonra yürüdü. Tam o sırada meydan sakası, merkebiyle mutfak için su getiriyordu. Hacım, "Erenlerin verdiği kılıcı şu merkepte bir sınayayım, bakalım", dedi ve kılıcını sıyırdığı gibi merkebe vurdu, belinden ikiye böldü.

Hünkâr, bunu duyunca, "Kolların tutulsun", dedi. Bu söz üzerine Hacım, çolak oldu. Halifelere başvurdu; "Amanın, yalvarın Hünkâr'a, beni dinlesin, lutfedip beni bağışlasın", diyerek yalvardı. Halifeler ayağa kalkıp Hünkâr'a niyaz ettiler; "Erenler Şahı, Hacım'ın eksikliğini bağışlayın, yine kolları açılsın", dediler. Hünkâr, dileklerini kabul etti, "Kolu açık olsun", buyurdu. O an Hacım Sultan'ın kolları açıldı. Fakat, verdiği nasibi geri almadı; o hizmet, yine onda kaldı.

Bir gün Hacım Sultan'ın gönlüne, "Acaba, erenler bize nereyi yurt verecek ki, orada dem-yom oynatalım", düşüncesi geldi. Bu söz Hünkâr'a malum oldu; "Kolu Açık Hacım, sana şu oğul canavarı tepeleyeceğin yeri yurt verdik, mezarın da orada olsun, " dedi.

Hünkâr, göçünce Hacım Sultan erenlerle vedalaşıp yola koyuldu.

Germiyan Beyi'ne gelip yurt istedi. Bey, Uşak taraflarında Susuz denilen ıssız bir yeri Hacım Sultan'a yurt verdi.

Oysa o yakınlarda bir ejderha varınış; oraları harap eder dururmuş; kimsecikler ona egemen olamazmış.

Bu nedenle Germiyan Beyi, "Git o ejderhayı öldür; orası senin

yurdun olsun", dedi.

Orada Seyit Gazi'nin yarenleriyle evladından yedi gazinin de mezarı vardı. Bir tanesi, Seyit Gazi'nin kız kardeşinin oğluydu.

Sonraları Rum ülkesine, Sekizinci İmam Musa Rıza'nın nazar edilmişlerinden Hünkâr Hacı Bektaş adlı biri gelir. Onun halifelerinden Kolu Açık Hacım adlı bir vilâyet ehli aziz de gelip burayı yurt tutar. "Ben de sizden sonra çok eğlenmem; her cuma gecesi, mana âleminde sizinle sohbetimiz olur", buyurur. Bu gazilerin mezarları, o güne değin belirsizdi. Hacım Sultan, "Onlar bu mezarlarda sırlıdır", dedi. Hünkâr Hacı Bektaş, Rum ülkesine gelip Seyit Gazi'yi ziyaret edene değin, önceden de söylediğimiz gibi Seyit Gazi'nin mezarı hakkında kuşku vardı. Ancak, Hünkâr, ziyaret ettikten sonra bu kuşku ortadan kalktı. Sultan Alaettin'in anası da oraya yüce, güzel bir türbe ve tekke yaptırdı.

Hünkâr, "İmam Hüseyin mateminde, Muharrem'in onuncu günü topluluk, bizim dergâhımızda olsun; hacılar bayramında ise topluluk, Seyit Gazi'nin mezarında olsun" diye buyurmuştu. O zamandan bu yana hacılar bayramında, her taraftan kurbanlar, nezirlerle muhipler, Seyit Gazi'ye giderler, orada toplanırlar.

Şimdi biz yine sözümüze gelelim: Kolu Açık Hacım Sultan, Susuz denen yere gelip yerleşince biri geldi, kendisi derviş oldu. Adı Burhan idi; Hacım, sürekli onunla birlikte gezer, dolaşırdı. Bir de merkepleri vardı.

O zamanlar, o ilin erenlerinden Bekce Sultan ve Habip Hacım birçok kurban toplayıp hacılar bayramını kutlamak için Seyit Gazi'yi ziyarete niyetlenmişlerdi. Gide gide Banaz köprüsüne vardılar; bir de baktılar ki su; şiddetli ve kırmızı bulanık biçimde akmakta. Irmak taştığı için geçemediler; "Dönüp bir köye varalım, bu gece burada yatalım; belki ırmak yatışır, sel geçer", dediler.

Tam bu sırada, bunların bu hali, Kolu Açık Hacım Sultan'a malum oldu. Burhan Abdal'ı yanına aldı; merkebine bindi ve Banaz suyunun geçidine vardı. İklim erenleri, dervişler, Habip Hacı ve Bekce Sultan, kurbanlarıyla birlikte Banaz suyunun geçidinde bekleşiyorlardı. Hacım, selam verdi ve "Ne duruyorsunuz?", diye sordu. Onlar "Banaz ırmağına sel gelmiş, geçemedik; bu gece bir yerde yatacağız; sabahleyin sel geçerse ırmağı aşarız", dediler. Kolu Açık Hacım Sultan Bek-

ce Sultan ile Habip Hacı'ya; "Germiyan ilinin olgun şeyhleri geçinmektesiniz, ulu seccadelerde oturmaktasınız, yağlı kuyruklar yemektesiniz, el vermektesiniz, taliplere irşat etmektesiniz, ama bu sudan geçemiyorsunuz. Bu halde yarın kıyamet günü, bunca müridi, muhibi Sırat Köprüsü'nden ve bunca berzahlardan nasıl geçireceksiniz?", dedi.

Bu sözlerden sonra hemen başındaki elifi tacı çıkardı; suya tuttu ve "Ey didar görmüş tertemiz, arıduru su, sen dosta gitmektesin, biz de dosta gitmek amacındayız; dosta gitmeye yol gerek, bize yol ver geçelim", dedi. Su, o an işaret ettiği yerden yarıldı; yukarı kısım yukarı çekildi, aşağı kısım aşağı aktı. Erenler geçtiler, kurbanlarını da geçirdiler.

Bayram Bey adında zengin biri, Banaz ırmağına bir taş köprü yaptırmıştı; sonra köprünün altından akan su kurumuştu. Hacım Sultan suya, "Bayram Bey'in hayrı yerine geldi; yürü, yoluna git", buyurdu. Su o yana doğru coşkun, taşkın aktı, gitti; vardı, o köprüyü yıktı, geçti. Hacım bu sözleri söylerken Bayram Bey de oradaydı; ona dönüp, "Amaçladığın sevaba girdin, bu bizim vilâyetimizin bir nişanesi olsun; ama artık, o köprü yerinde durmaz", dedi.

Gerçekten de öyle oldu; kaç kez yaptılarsa su gelip yıktı. Yalnız, iki taşı hâlâ durur.

Bekce ve Habip Hacı, Hacım Sultan'ın bu kerametini görünce ondan özür dilediler; nasıl güçlü bir er olduğunu anladılar. Seyit Gazi ziyaretine birlikte gitmeye niyet ettiler. Hacım, nefeslerini kırmadı, kabul etti. Birlikte yola koyuldular.

Seyit'in mezarına yakın Bolduk çayırına vardıkları zaman, Seyit'in ruhu bunları karşıladı; Hacım Sultan hallendi, coştu. "Erenler bu ne hal?", deyince "Seyit Gazi'nin ruhu bize karşı çıktı", dedi. "Ama biz görmedik", dediklerinde; "Yazıya bakın, bu giden nedir?", dedi. Baktılar, yazıda bir alageyik gidiyordu; onu gördükleri anda birden bire kayboluverdi.

Hacım Sultan bundan sonra Seyit Gazi tekkesine bir haberci gönderdi. Kendisi orada il halkını topladı ve onlara bir ziyafet verdi. Semah dönüldü, safa sürüldü. O zamanlar, Seyit dergâhında İbrahim adlı bir şeyh vardı. Keşkek yendi; bayram geldi,"Bu zamanda bu ne iş", dendi.

Şimdi biz gelelim bu yana: Hacım Sultan, halka ziyafet çektikten sonra dua-sena edildi, sohbet tamamlandı. Bu sırada birçok kişinin iki bacı hatunla geçip gitmekte olduğunu gördüler. Hacım Sultan bunlara, "Nereye gidiyorsunuz?", diye sorunca onlar, "Muradımız var, Seyit Gazi dergâhına gidiyoruz", dediler. "Muradınız nedir?", deyince, "Oğlumuz olmuyor; ziyarete gidiyoruz; belki onun yüzü suyu hürmetine Ulu Tanrı bize bir oğlan verir", diye cevaplandırdılar. Kolu açık Hacım Sultan, "Dileğiniz olunca geri dönecek misiniz", dedi; "Evet, döneceğiz", dediler. Hacım Sultan, "Varın şu geniş yerde durun", buyurdu. Hatunlar vardılar, geniş bir yerde durdular. Hacım Sultan ayağa kalkarak, aygır gibi kişneyip üzerlerine yürüdü; iki kadından biri durdu, diğeri kaçtı. O kaçmayan kadını yatırıp, arkasına eliyle bir kere vurdu ve "Senden bizim oğlumuz olacak;adı Osman olacak; yiğitlik çağında biraz yoldan dışarı yürüyecek ama sonra yola gelecek. Onun da bir oğlu olacak, sol köprücük kemiği delik olacak, bizim demimizi o sürdürecek", dedi. Sonra da kaçan kadına dönerek "Ondan da bir taş dünyaya gelecek", diye ekledi.

O kadın Germiyan ilindendi; gerçekten de erenlerin dediği gibi bir taş doğurdu. O kaçmayan kadından da bir çocuk doğdu; adını Osman koydular. Büyüdü; erlikler gösterdi, yiğit bir genç oldu. Haramiliğe başladı. Nice yıl yol kesti, bel kesti. Yalnız yılda bir kez ziyafet verir, il halkını doyururdu.

Sonunda Kolu Açık Hacım Sultan, ahirete göçtü. Ondan sonra Osman kalkıp geldi, Hacım Sultan tekkesine derviş oldu. Onun da bir derviş oğlu oldu; adını, Çalapverdi koydular, erenlerin sözünü ettiği gibi sol köprücük kemiği delikti, büyüyünce onu, erenlerin seccadesine geçirdiler; böylece Hacım Sultan'ın sözü yerine gelmiş oldu.

Biz yine sözümüze gelelim: Hacım Sultan'ın Seyit Gazi tekkesine gönderdiği adam döndü; şeyhin sözlerini söylemeye utandığı için "Safa geldin, kadem getirdin diyorlar", dedi. Hacım Sultan, "Doğru demedin, yüzün ardına dönsün", deyince hemen adamın yüzü ardına döndü, ertesi gün de Hakk'a yürüdü.

Hacım Sultan "Kudüm çalın, semah dönün; Seyit'in dergâhına gidelim", dedi. Kudümler çalındı, semah başladı. Seyit'in dergâhına vardılar. İkindi vaktiydi; Seyit dergâhında semah dönülüyordu. **Hacım Sultan çarh ederek semaha girdi;** etekleri hangi dervişe dokun-

duysa o derviş düşüp ahirete göçtü; bu yolla, on yedi kişinin ahirete göçtüğünü söylediler.

Seyit Gazi tekkesi şeyhi Kara İbrahim, bu hali görünce kızdı. Hacım Sultan'ın topluluğunda ne kadar demir alet varsa tümünün toplanmasını ve bir tandıra atılmasını emretti. Toplayıp tandıra attılar, hepsi kızdı; mum gibi eridi. Hacım, Burhan Abdal'a bakarak, "Gir Burhan'ım, o dervişlerin çeyizlerini çıkar", dedi. Burhan Abdal, besmeleyle o kızgın tandıra girdi; aletleri birer birer dışarı çıkardı ve tandırın içinde semah dönmeye başladı; **öylesine semah etti ki ateşi söndürdü.**

Hacım Sultan Kara Ibrahim'e, "Sen bizi ateşle sınadın, biz de seni Tanrı gazasıyla sınayalım" deyince gökten bir yıldırım indi; Kara İbrahim'e dokunarak onu yaktı, kapkara etti.

Kara İbrahim'in Hasan adında bir oğlu vardı. Anası bunun eline yapıştı, sürükleyerek Hacım Sultan'ın huzuruna getirdi. Hacım Sultan'ın elini öptü, ayağına yüz sürdü, "Ey gerçek er, İbrahim körlük etti, inkârının cezasını buldu; yalvarırım oğlancığıma kıyma, safa-nazar et, o benim bir tanemdir", dedi.

Hacım Sultan Burhan Abdal'a "Bir nefes söyle", dedi. Burhan Abdal, son mısrası "Nazar eyle Hasan'a", diye biten bir nefes söyledi. Buradaki Hasan'dan amaç da Kara İbrahim'in oğluydu; Hacım Sultan ona; safa-nazar etti.

Ertesi günü bayram oldu; bayramı orada geçirdiler. Sonra kalkıp Burhan Abdal'la birlikte Germiyan iline geldiler. Susuz'a yaklaşınca, Banaz suyunun öte yanındaki yokuşta bir ejderhanın yatmakta olduğunu gördüler; yolu kesmiş, bekliyordu. Kimse korkusundan o yola uğramamaktaydı. Hacım Sultan Burhan Abdal'la yola düştü; kılavuzlar geri kalmak için; "Hele sen yürü; biz de geliyoruz", dediler. Hacım Sultan merkebine binmiş, Burhan Abdal önde yürüyordu. Tam önüne geldiklerinde ejderha solumaya, kükremeye başladı. Burhan Abdal, korkudan merkebin arkasına kaçıp, hayvanın kuyruğuna yapıştı; merkep de kan işedi. Hacım Sultan, ejderhaya karşı durup bir nara attı; mübarek ağzından bir ateş çıktı, ejderhayı olduğu yerde yakıp kül etti. Hâlâ kayanın üstünde kuyruğu, başı ve gövdesi durur. Hacım Sultan ardından dönüp "Burhan gel", dedi. Burhan ileri vardığında, ejderhanın kül olmuş, yatmakta olduğunu gördü. Hacım Sultan'ın mü-

barek ayağına yüz sürdü. Sonra geriye baktı, dervişlerin korkudan titreyip durduklarını gördü; Onları çağırdı; onlar da ejderhanın yanıp kül olduğunu gördüler; Hacım Sultan'ın ayağına yüz sürdüler.

Hacım Sultan sonra dönüp Susuz'a geldi; Bekce Sultan'la Habip Hacı da kendi topluluklarıyla yerlerine gittiler.

Ejderhanın öldürülmesi üzerine Hacım Sultan'ın ünü her yana yayıldı; birçok kişi gelip derviş oldu.

Bir gün Hacım Sultan Susuz çevresinde seyran ederken yanındakiler susadı; durumu, Hacım Sultan'a bildirdiler; Hacım merkebinden indi ve bir yeri kazdı; oradan gayet tatlı, lezzetli, arıduru su fışkırdı. Şimdi o ilde, o pınara Hacıpınarı derler, ünlüdür.

Hacım Sultan bir gün dervişleriyle birlikte Menteşe iline gezmeye gitti. Akşam vaktiydi. Bir köye vardılar; o köyün zenginine bir adam göndererek konuklanmalarını istedi; ev sahibi "Bunca zamandır bir erkek evlat isterim, ancak bir kızım var, bu umutla nice dervişi doyurdum, nezir verdim; içlerinden bir ağzı dualı çıkmadı, ben size inanmıyorum. Git söyle, nerede konaklarsa konaklasın", dedi. Derviş bu sözleri, gelip Hacım'a bildirdi.

Köyün dışında konakladılar. Hacım Sultan "Ben o adama giderim", dedi. Dervişler, "Vakit geç oldu, belki bir terslik olur" dedilerse de Hacım aldırış etmedi, sürüp gitti. O kişinin kapısına vardı; besmeleyle kapıya el vurdu; kapı hemen açıldı; dua etti, elini yüzüne sürdü. Erin himmetiyle o kızın dişilik aleti yok oldu, yerine erkeklik aleti geldi.

Hacım Sultan bu kerameti gösterdikten sonra dönüp topluluğa katıldı". "Ne oldu?" dediklerinde, "İş değişti, kaçmak gerek", dedi. Hemen yüklerini yüklediler, davarlarını öne sürdüler; kaçarak yola düştüler.

Biz gelelim bu yana: Kız uyandı, başına el vurdu; erin duasını aldığını anladı. Derken kendisini yokladı, erkek olduğunu gördü. Koşup babasını, anasını uyandırdı; durumu anlattı. Çok sevindiler, akrabaları da sevinç içinde kaldı. Hepsi birden erenlerin peşine düştüler. Yetişip Hacım Sultan'ın elini öptüler, ayağına düştüler; eve götürdüler. O erkek olan kızı, huzura getirdiler; erenler o yiğidi tıraş etti, taç giydirdi ve derviş yaptı.

Hacım Sultan, o köyün halkından bin öküz topladı; adamlarıyla

birlikte sürüp yurduna geldi. Bütün kerametlerini anlatmaya olanak yok; biz bu kadarcıkla yetinelim. Sonunda Kolu Açık Hacım Sultan, Tanrı rahmetine kavuştu.

"Bu durum erenlere malum oldu; 'Rasulum, biz seni bizden kaldırır, bir yere kondururuz', dedi."

LXI
RASUL BABA

Hacı Bektaş Hünkâr'ın halifelerinden biri de Rasul Baba idi. Bir gün Hünkâr'ın huzurunda iken "Acaba Hünkâr, bize nereyi yurt verecek", düşüncesine kapılmıştı. Bu durum erenlere malum oldu;"Rasulum, biz seni bizden kaldırır, bir yere kondururuz", dedi.

Hünkâr göçtükten sonra bir gece yattı, sabahleyin kalkınca, kendini şimdiki mezarının yerinde buldu. Orası Altıntaş'a bağlı Beşkarış denen yerdi. Beşkarış denmesinin nedeni de şuydu:

O yerde bir kâfir beyi vardı, boyu beş karıştı. O yer, onun hükmü altındaydı; oraya bir de kilise yaptırmıştı.

Bir gün adamlarıyla kentin üstündeki dağa, avlanmaya çıktı. Altın bir geyiğin yürüyüp, otlanmakta olduğunu görünce şaşırıp kaldılar. Bey, "Dört bir yandan saldırın, canlı yakalayalım", dedi. Geyik, ürküp o kilisenin dibine kaçtı; gözlerinin önünde silkinip bir güvercin donuna girdi; sonra uçtu; kilisenin kubbesine kondu. Derken konduğu yerden indi, yine silkindi, bu kez insan donuna büründü; gidip kilisenin dibine oturdu.

O hali görenler toplandılar; ayağına yüz sürdüler. "Safa geldin, kadem getirdin, gelişin mübarek olsun", dediler. "Kimsin, nesin?", diye sorunca, "Adım Rasul'dur; Hacı Bektaş Hünkâr'ın halifelerindenim; bu yeri bana yurt verdi; bu yaptırdığın kilise yeri, benim yatağım olsa gerek", dedi. Onları dine davet etti; imana geldiler.

Rasul Baba, oraya iki günlük uzaklıkta ki Hisarcık'a gitti ve orada yerleşti. Kimi kez Hisarcık'ta oturur, kimi kez de Beşkarış'ta oturur. Ama çoğu kez oturduğu yer Hisarcık idi.

Hisarcık, Tökelcik civarındaydı. Orada da Seyit Cemal Sultan oturmakta idi. Seyit Cemal yemek pişirir, Rasul Baba yetişir; birlikte yerlerdi.

Sonunda Rasul Baba, ihtiyarlık çağına girdi. Bir gün, Seyit Cemal yine yemek pişirdi; yemeği kotarıp yayınca Rasul Baba'yı çağırdı, Rasul Baba geldi, yetişti fakat, "Seyit Cemal Sultan, bundan böyle lutfet, kerem et ya yemek pişerken ya da kotarırken çağır; ihtiyarladım; bana güç gelmesin", dedi. Seyit Sultan, "Eğer sendeki güç bende olsaydı, seni çağırdığım anda dünyayı baştan başa dolanır, yine yetişir, gelirdim", diye cevapladı. Baba Rasul, "Bu senin yüce himmetindir", karşılığında bulundu. Birbirlerini bu çeşit ağırlarlardı.

Rasul Baba, bunca vilâyet ve keramet gösterdikten sonra Beşkarış makamında ahirete göçtü. Şimdi, Altıntaş'ta, Ayrıkçalı'nın dibinde, Beşkarış denen yerdedir.

LXII
PİR EBİ SULTAN

"Hünkâr, Pir Ebi Sultan'a dönerek, 'Çerağcı bizden istedikleri kimse sensin. Yürü Konya'ya var, Şeyh Sadettin nereyi gösterirse orayı mekân et; Konya'yı sana yurt verdi; senin ziyaretin olsun, toprağın, kefaretin olsun', dedi."

Hünkâr'ın ulu halifelerinden biri de Pir Ebi Sultan'dı. Hünkâr'ın çerağcısı idi; erenlerin safa-nazarını almıştı; güçlü bir erdi.

Bir gün Sadrettin Konevi, Konya'dan Hünkâr'a bir derviş gönderdi; Hünkâr'sız olamayız, sohbetine özlemimiz var, ancak bulunduğumuz yerde de işimiz var; bu hizmet de onların hizmeti. Süluk görmüş halifelerinden birini gönderse de burada ona bir mekân göstersek; bizimle birlikte olsa, kendilerinin manasını onda bulsak, kendilerinin kokusunu ondan alsak", dedi.

Derviş, huzura çıkıp Sadrettin'in sözlerini Hünkâr'a anlattı. Hünkâr, Pir Ebi Sultan'a dönerek, "Çerağcı, bizden istedikleri kimse sensin. Yürü Konya'ya var, Şeyh Sadrettin nereyi gösterirse orayı mekân et; Konya'yı sana yurt verdi; senin ziyaretin olsun, toprağın kefaretin olsun" dedi.

Pir Ebi Sultan'ın üç oğlancığı vardı. Hünkâr'ın buyruğu üzerine kalkıp karısına gitti; ona durumu anlattı. Oynayan oğlancıklarını aldı, Konya'ya geldi. Doğruca Sadrettin'in huzuruna vardı, durumu bildirdi. Sadrettin, Pir Ebi Sultan'ı ağırladı; sonra birlikte bir yere vardılar; "Burası hem bize yakındır, hem de karşı", dedi. Pir Ebi oraya bir tekke kurdu; birçok mürşit, muhip yetiştirdi.

Bir zaman, Konya'da veba salgını başladı; Pir Ebi Sultan'ın iki oğlu da vebadan öldü. Derken üçüncüsü de yakalandı; birkaç gün yattı, sonra da can verdi. Teneşire koyup yıkarlarken eve girdi; karısını çok acılı, çok ağlamaklı buldu. Hemen dışarı çıktı, oğlunun yanına gitti; yüzünü gökyüzüne çevirerek, "Ulu Tanrım, ikisini de aldın, birini bi-

ze bağışla", dedi. Tanrı'nın buyruğuyla, isteğiyle oğlancık dirildi, ayağa kalktı Pir Ebi çocuğunu aldı, kadınına götürdü, "Biz sabrettik, ama senin sabrın olmadığından Tanrı'ya yalvarıp niyaz ettik, lutfetti, kerem etti, niyazımızı kabul etti; oğlancığına hayat verdi, bize bağışladı", dedi.

Bu olay üzerine Konya halkı Pir Ebi Sultan'a daha çok bağlandı. Sonunda Konya'da Hakk'a yürüdü. Mezarı, Larende Kapısı'nın dışındadır.

LXIII
HACI BEKTAŞ'IN HAKK'A YÜRÜMESİ

"Benden sonra Kadıncık oğlu Hızır Lale Cüvan yerime geçsin; o elli yıl hizmet eder, ondan sonra yerine oğlu Mürsel geçer, o da kırk sekiz yıl hizmet eder; sonra Hak yakınlığına ulaşır. Dünyanın hali budur, gelen, gider... Benden kisve giyen her mürit konuk istesin, konuğa hizmet etsin; şeytan gibi kendisini görmesin, kimsenin yatan itini kaldırmasın, kimseye karşı ululanmasın, haset etmesin"

Hacı Bektaş Hünkâr, bir gün namazını kıldı, evradını okudu ve halvete vardı, sonra Saru İsmail'i çağırarak, "Sen benim en değerli halifemsin. Bugün Perşembe, ben bugün ahirete göçeceğim. Ben göçünce kapıyı ört, dışarı çık ve Çiledağı yönüne bak; oradan, yüzü yeşil peçeyle örtülü bir bozatlı gelecek. Bu kişi atını kapıda bırakıp içeriye girecek ve bana dua okuyacak. Attan inip selam verince selamını al, onu ağırla.

Hulle donundan kefenimi getirecek, beni yıkayacak; beni yıkarken su dök, yardım et ona. Ceviz ağacından tabut yapacak, beni içine koyacak; sonra beni sırlayın. Sakın onunla söyleşmeyin.

Benden sonra Kadıncık oğlu Hızır Lale Cüvan yerime geçsin; o elli yıl hizmet eder, ondan sonra yerine oğlu Mürsel geçer, o da kırk sekiz yıl hizmet eder; sonra Hak yakınlığına ulaşır. Dünyanın hali budur; gelen, gider. Sen de hizmet et, sofra yay; himmet et dilersen, cömertlikte bulun. Halk Murtaza'dan erlik, keramet istedi; o, Kamber'e, 'Sofrayı yay', buyurdu. Benden kisve giyen her mürit, konuk istesin, konuğa hizmet etsin; şeytan gibi kendisini görmesin, kimsenin yatan itini kaldırmasın, kimseye karşı ululanmasın, haset etmesin.

Sana bir vasiyetim daha var: Öğüdümü tut; ahirete göçtükten sonra bin koyunla yüz sığır kurban et, tüm halkı çağır; onlara hizmet et, onları doyur. Yedinci ve kırkıncı günü, helva dök; korkma, erin harcı eksilmez. Ne kadar mürit, muhip varsa davet et, topla; onlara öğüt ver, ağlamasınlar. Bir halifem de Barak Baba'dır; o gerçek bir erdir. Ona söyleyin, Karesi'ye varsın, Balıkesir'e gidip orasını yurt edinsin", dedi.

Hünkâr, vasiyette bulunur bulunmaz, Saru İsmail ağlamaya başladı; "Tanrı, o günleri göstermesin", dedi. Hünkâr, **"Biz yok olmayız, don değiştiririz",** diyerek onu teselli etti.

Sonra Tanrı'ya niyazda bulundu. Peygamber'e salavat getirdi; kendi kendisine dua okudu ve Tanrı'ya can verdi.

Saru İsmail, vasiyetine uyup hırkasıyla yüzünü örttü; halvetin kapısını kapattı ve dışarı çıktı. Erenler anası Kadıncık, Seyit Mahmut Hayran, Karaca Ahmet, Kolu Açık Hacım Sultan, Rasul Baba, Seyit Cemal Sultan sözün kısası tüm erenler, atlı-yaya gelip yanıp ağlaştılar, derken bir de baktılar ki Çiledağı yönünden, bir toz kopmuş geliyordu; bir anda yaklaştı. Hünkâr'ın dediği gibi bu kişi yüzünü, yeşil bir peçe ile örtmüştü; altında bir boz at, elinde bir mızrak vardı.

Erenlere selam verdi; selamını aldılar. Mızrağını yere sapladı, atından indi ve doğruca halvete girdi. Saru İsmail dışında kimse halvete alınmadı; Karaca Ahmet, kapıda nöbet tuttu; kimseyi içeriye sokmadı.

Saru İsmail su döktü. Yüzü peçeli er yıkadı. Yanındaki hülle donlarını kefen etti; onu kefenledi. Sonra tabuta koydular, alıp musallaya götürdüler.

Boz atlı er, öne geçip imamlık etti; erenler, yetmiş saf olup ona uydular. Namazı kılındı, götürüp sırladılar.

Boz atlı er, erenlerle vedalaşıp, atına atladı ve sürdü.

Saru İsmail kendi kendine **"Acaba bu kim?",** görüşmüş olduğum için Hızır olsaydı, mutlaka tanırdım", dedi ve koşarak ardından yetişti, "Namazını kıldığın, yüzünü gördüğün er hakkı için, sen kimsin? Bana bildir", diye yakardı. Boz atlı er, Saru İsmail'in niyazına dayanamadı; peçesini açtı. Saru İsmail'in karşısında birden **Hacı Bektaş Hünkâr** beliriverdi. İsmail, atının ayağına düşüp hayranlığını belirtti." Lutfet Erenler Şahı, otuz üç yıldır hizmetindeyim; seni bilememişim, kusurum var, suçumu bağışla", dedi. Bu kez Hünkâr **"er odur ki ölmeden ölür, kendi cenazesini kendisi yıkar, sen de var buna çaba göster",** diye cevapladı. Bu sözleri söyler söylemez, birden gözden yitiverdi.

"Padişah mimara, 'Kubbesi sağlam olsun; fakat sekizinci İmam aşkına kubbeyi sekiz köşe yap', diye emretti".

LXIV
TÜRBE YAPILIYOR

Hünkâr zamanında Gazi Murat padişahtı; Edirne'yi almış, çok savaşlar etmişti. Bursa kentinde otururdu; atası Otman, Hünkâr'ın kisvesini giydiği için o da Hünkâr'a çok düşkündü.

Tam ziyaret etmeyi düşünürken Hünkâr'ın ahirete göç ettiğini duydu. Çok ağladı; sonunda türbesini yaptırmayı akıl etti. Mimar istedi; birçok mimarlar geldi, ancak hiçbirini beğenmedi; en sonunda kaplıca mimarı geldi; bu mimarın adı Yanko Madyan idi.

Padişah mimara, "Kubbesi sağlam olsun; fakat **sekizinci imam aşkına kubbeyi sekiz köşe yap"**, diye emretti.

Aynı zamanda Hızır Lale'yi çağırdı; ona niyaz etti, onun himmetini aldı, harcını verdi ve yolladı.

Mimar, Sulucakarahöyük'e geldi; gerekli hazırlıklar yapıldı, türbe kuruldu; kubbe yükseldi, tamamlandı.

LXV
HAKK'A YÜRÜDÜKTEN SONRA GÖSTERDİĞİ KERAMET

"Mimar yere düşerken, 'Tut beni, ya Hacı Bektaş', diye bağırdı; içinden de, 'Ben kâfirliğimle sana geldim. Ey gerçek eren, beni kurtar, iman edeyim sana', diye geçirdi."

Şimdi gelelim, Hünkâr'ın ahirete göçtükten sonra ne keramet gösterdiğine? Mimar, kubbeyi tamamladıktan sonra oraya tunçtan bir mil dökmek istedi. Mili alıp kubbeye çıkardı; tam dikeceği sırada birden bire ayağı sürçtü. Mimar yere düşerken, "Tut beni, ya Hacı Bektaş', diye bağırdı; içinden de, 'Ben kâfirliğimle sana geldim. Ey gerçek eren, beni kurtar, iman edeyim sana", diye geçirdi. Mimar, sağ esen yere ayak bastı.

Derler ki o sırada mimarın elinde bir bardak su vardı. Yere ayak bastığında bir de bakar ki bardak yerde, içindeki suyun bir damlası bile dökülmemiş. Bu kerameti gören mimar, hemen imana geldi; onu tıraş ettiler, taç tekbirlediler ve adını da **Derviş Sadık** koydular.

Derviş Sadık, altı yıl dergâhta hizmet etti; altı yıl sonra vadesi doldu, ahirete göçeceği vakit, tekke şeyhi olan Hızır Lale Cüvan'a; "**Tuz ekmek hakkı için lutfet, beni Hünkâr'ın eşiğinin altına sırla**. Onu ziyarete gelenler benim kabrime basıp içeri girsinler", diye vasiyet etti.

Derviş Sadık Hakk'a yürüyünce Hızır Lale, onun vasiyetini tuttu; onu eşiğin dibine gömdü. Şimdi türbeyi ziyarete gelenler, onun kabrine basıp girerler.

Aradan nice dem-devran geçti. Rum ülkesine Sultan Bayezit padişah oldu; Muhammet tahtı, onunla bezendi. Bu padişah nice köprüler, kervansaraylar yaptırdı. Bu arada altı tane de büyük tekke kurdurdu. Hatası Osman, Hacı Bektaş Hünkâr'ın kisvesini giydiği için onun da Hünkâr'a çok saygısı vardı. Hacı Bektaş türbesini ziyaret edip, vakfını artırdı; kubbenin üstünün kurşunla kaplanmasını emretti. Allah devletle ömrünü ziyade etsin.

LXVI
BİTİM

"Bu sözler, erenler sözleridir; bundan dolayı günahım sonsuzsa da umarım âlemlerin rabbi, bütün Muhammet ümmeti ve kardeşi ile birlikte Ali kuluna da rahmet eder."

Tanrıya hamdolsun ki bu yapıt sona erdi. Sevap işlediğimi umut ediyorum.

Bu sözler, erenler sözleridir; bundan dolayı günahım sonsuzsa da umarım âlemlerin rabbi, bütün Muhammet ümmeti ve kardeşi ile birlikte Ali kuluna da rahmet eder.

Biz gücümüz yettiğince yazdık ve bu vilâyetnameyi bitirdik. Siz erenlerden **Ali Çelebi** kulunuzu; Ulu Tanrı gelecek hayırlığı versin de bütün mümin kardeşleriyle birlikte iman nasip etsin diye hayır dua ile anmanızı, rica ederiz.

Fatiha, Muhammet'e salavat. Allahım ulumuz Muhammet'e, tertemiz soyuna sopuna rahmetler et. Hamdolsun, âlemlerin rabbi Tanrıya.

1034 (1624/1625)

SÖZLÜK

ABA: Dervişlerce dervişliğin simgesi kabul edilen ve elbise üzerine giyilen, abadan yapılmış yakasız, önü açık, uzun geniş kollu üstlük.
Aba giymek: Dervişliğe girmek, derviş olmak.

ABDAL: 1-Kendini Tanrı yoluna adayarak dünya işleriyle ilgisini kesen kimse; Tanrı eri.
2- Dünyanın manevi düzenine yön vermeleri için Tanrı tarafından gönderildiğine inanılan, âlemler arasında dolaşabilen, konum ve durum değiştirebilen kimse.

ADAK: Bağlı bulunulan tekkeye, gelenekler gereğince, ortaklaşa yararlanım için yapılan bağış.

AHİRET: İnsanların öldükten sonra gittiklerine inanılan yer; öbür dünya.
Ahiret adamı (hatunu): Dünya işleriyle ilgisini kesip, kendini ibadete veren kimse.
Ahirete göçmek: Hakk'a yürümek.

ALEM: Sancak, bayrak.

ALEVİ SAÇLI: Seyit.

ÂLEM: Tanrı dışındaki tüm diğer mümkün ve yaratılmış varlıklar bütünü.
Âlem-i gayb: Gayb âlemi.

ARŞ: 1- Dokuzuncu ve en üst gök.
2- Hakk'ın isim ve sıfatlarının ortaya çıkma, belirme yeri.

ÂŞIK: 1- Tanrısal varlığın gizemine bağlanarak kendini Tanrı'da, Tanrı'yı kendinde görme aşamasına yükselmiş yetkin kişi.
2- Bektaşilik tarikatında, Bektaşiliğin kıyısında duran, Bektaşiliğin ilke ve âdetlerine belirli bir sadakat duyan, ancak nasip almamış durumda bulunan kimse.

AŞK: 1- Tanrısal varlığı, içten gelen bir eğilimle sevme.
2- Tanrısal sevginin insanı bütünüyle egemenliği altına alınasıyla belirgin; sevenin sevilende kendini yok etmesi, yalnızca sevilenin var olması, sevenlesevilenin bir olması durumunu

sağlayan sevginin son aşaması.

Aşk olsun: "Ödülünüz ilahi aşk olsun" anlamında, temenni belirten bir selamlaşma sözü.

ATEVİ: Büyük Bektaşi tekkelerinde bulunan on iki ev'den biri.

AYAĞINA BAŞ KOYMAK: Bağlılığını belirtmek, içten saygı göstermek.

AYET: 1- Kuran cümlesi.
2- Kuran'ın her bir bölümünü oluşturan, numaralandırılmış kısa paragraf.

AZİZ: Ermiş, eren.

BANLAMAK: Bağırmak, haykırmak.

Baş Eğmek: Dervişler, canlar; tekke büyükleri önünde, bir saygı ve teslimiyet belirtisi olarak eller göğüste, başlar sağ yana eğik biçimde durmak.

BÂTIN: Duyu organlanyla algılanan nesnel varlık alanı değil, içe kapanıp düşünmeyle kavranılan, görünmeyen gerçek varlık alanı.

Bâtın erenleri: Gayb erenleri.

Bâtın kılıcı: Tanrısal âlemin gücünü simgeleyen, mutlak keskin tahta kılıç.

BEKTAŞİHANE: Bektaşilerin kaldıkları, yiyip içtikleri ya da geçici olarak konakladıkları tekke.

BEL BAĞLAMAK: Muhip olanın beline bir itaat işareti olarak tığbent bağlamak.

BERZAH: Bu dünya ile öbür dünya arasında yer alan; ruhların gövdesiz, ancak öz bilince sahip olarak bir süre kaldığı âlem; âlem-i berzah.

BİAT: Bir talibin, biat töreniyle bir mürşide teslim olması.

Biat Etmek: Biat töreniyle bir talip, bir mürşide teslim olmak.

BİDAT: Hz. Muhammet döneminde örneği olmayan ve sonradan ortaya çıkan yenilik.

Bidat Ehli: Gayb erenleri.

CEMAAT: Tarikattan insanların oluşturduğu topluluk.

CEMÂL: Tanrı'nın sevgi, bağış, cömertlik, ululuk ve hoşnutluğunu içeren sıfatlarının tümü.

CEZBE: Tanrısal bir duyuşun etkisiyle kendinden geçme durumu.
Cezbeye kapılmak(tutulmak):Tanrısal bir duyuşun etkisiyle aşırı ölçüde coşkulanıp kendinden geçmek.

CİHAN KUTBU: Ermişleri en büyüğü.

COŞMAK: Cezbeye kapılmak.

ÇARH ETMEK: Semahta dönmek.

ÇEÇ: Tahıl yığını.

ÇELENK: Kadınların başlarına taktıkları mücevher ya da madenden yapılmış sorguç.

ÇERAĞ: Hz. Muhammet'in Tanrı'dan gelen ilk ışık olması anısına, ruhun aydınlanmasının bir sembolü olarak algılanan ve cem törenlerinde kullanılan kandil, lamba, mum ya da çıra.

ÇERAĞCI: Cemdeki on iki hizmet sıralamasında yer alan çerağı uyandırma hizmetinin sahibi olarak algılanan; çerağları yakıp meydanı aydınlatmakla görevli kimse.

ÇİLE: Dervişlerin, manevi yetkinliğe ulaşmak için kendilerini kimi şeylerden yoksun yaşamaya zorladıkları içe kapanış dönemi.
Çile çıkarmak: Bir derviş manevi yetkinliğe kavuşmak için kimi şeylerden mahrum olarak çileevinde yaşamak.
Çile-i merdan: Erkeklerin çilesi.
Çile-i zenan: Kadınların çilesi.

ÇİLEHANE: Dervişlerin çile doldurdukları hücre biçiminde tekke bölümü ya da bağımsız yapı.

DELİL: 1- Yol gösterici; mürşit.
2- Tekkelerde, törenlerin yapıldığı meydandaki çerağları uyandırmakta kullanılan balmumlu fitil; bir tür küçük çerağ.

DEM: 1- Kâmil insanın söz, ses ve soluğunda var olduğuna inanılan ruhani güç, tanrısal etki.
2- Bu gücün, etkinin belirdiği an, zaman.

3- Şarap, içki.

DERGÂH: Mürşit ve dervişlerin, tarikat törelerini uyguladıkları yapı, tekke.

DERVİŞ: Kendini tarikat yoluna adamış, derece sıralamasında muhipten sonra gelen Alevi-Bektaşi.

DİDAR: 1- Tanrısal güzelliğin görünür duruma geldiği güzelin, sevgilinin yüzü; Tanrı'nın yüzü.
2- Tanrısal güzelliğin görünür duruma geldiği güzelin, sevgilinin yüzünü görme; Tanrı'nın yüzünü görme.
Dıdarı görmek: Tanrı'yı görmek, Tanrı'ya ulaşmak.

DİNLENDİRMEK: Bir mum ya da ocağı söndürmek.

DİVAN: Nefeslerin, şiirlerin toplandığı yapıt.

DON: 1- Tarikat ululârının, keramet göstererek büründükleri görünüş.
2- Hakk'a yürüyen, ancak yok olmayıp başka bir yere taşınan tarikat ulusunun yeni ruh zarfı.

DOST: Gerçek sevgili anlamında Tanrı.
Dost Divanı: Tanrı huzuru, Tanrı katı.

DUA: Hakk'a duyulan özlemi dile getirme; Hakk'a yakarış.
Dua-sena etmek: Hakk'a yakarmak, Hakk'ı övmek.

ECE: Sakallarına ak düşmüş, görmüş geçirmiş yaşlı kimse, ihtiyar.

EHLİBEYT: Hz. Muhammet'in; damadı Hz. Ali, kızı Hz. Fatıma ve torunları Hz. Hasan'la Hz. Hüseyin'den oluşan ailesi.

EL BAĞLAMAK: Bir tarikat ulusuna saygı göstermek için ellerini göbeği üzerine kavuşturup, karşısında durmak.

ELİFİ TAÇ: Hacı Bektaş Veli'yle Anadolu'ya geldiği kabul edilen; dört dilimli, dikiş çizgisi elif harfini simgeleyen, uzun çuha başlık.

EMİR: 1- Geleneksel Müslüman toplumunda kimi askeri, sivil ya da dinsel görevler için kullanılan yöneticilik unvanı.
2- Hz. Muhammet'in soyundan gelen kimse.

ER: 1- Edep ve erkâna saygılı, nefsine boyun eğmeyen kimse.

2- Gönül bilgisiyle donanmış, yücelme aşamalarından geçerek gerçekliğe ulaşmış tarikat üyesi.

ERBAİN: Tarikata giren dervişlerin nefsi ezmek için, bencilliği kırmak için doldurdukları kırk günlük çile.
Erbain çıkarmak: Bir derviş, kendini eğitmek için, kırk gün toplumdan uzak hücrede yaşamak; çile çıkarmak.

EREN: Benliğinin geçici tutkularını yenerek olgunluk aşamasına varan, ermiş olan tarikat üyesi kimse.

ERENLER: 1- Gerçekliğe ulaşan, olgunluk aşamasına varan ve Tanrı'nın dostluğunu kazandığına inanılan tarikat üyeleri.
2- Dervişler arasında kullanılan seslenme sözü.
Erenler meydanı: Meydan
Erenlerin hakkı: Misafirler ya da yoksullar için ayrılan yemek.
Erenler Şahı : Hacı Bektaş Veli.

ERKÂN: 1- Ruhsal aşama bakımından üstün durumda bulunan tarikat yolcuları; tarikat ileri gelenleri.
2- Tarikat ululârının koyduğu ve tarikatın yasası durumunda olan ilkeler, kurallar ve törenler bütünü; erkân-ı tarikat.

ERLİK: Er olma durumu; er olan tarikat üyesinin niteliği.
Erlik göstermek: Ere özgü davranmak.

ESRAR: Sırlar, gizler.

ESRİK: Cezbeye kapılmış olan.

ESRİMEK: Cezbeye kapılmak.

EŞİK: Hz. Muhammet'in, "Ben ilim şehriyim, Ali onun kapısıdır" hadisinden esinlenerek Hz. Ali'yi temsil ettiğine inanılan ve yola girişin bir sembolü olarak algılanan, meydanın giriş kapısının iç kısmı.
Eşiğe yüz sürmek: Eşik öperek tarikata bağlanmak; eşiğe baş koymak.

EVLİYA: Ruhsal arınma aşamalarından geçerek Tanrı'ya yaklaşan, O'nun sevgi ve dostluğunu kazananlar; ermişler, erenler.

EVRAT: Kuran'dan seçilmiş ve sık sık okunması gelenek olmuş dualar.

FAHR: 1- Hırka.
2- Taç.

FÜTÜVVET: Ahi teşkilatının önceli durumuda olan ve Abbasi halifesi Nasır Li- dinillah (566-575) zamanında kurulan, Selçukluların ilk dönemlerinde de etkinlik gösteren bir savaş ve esnaf örgütü.
Fütüvvet ehli: Fütüvvet yolunu seçenler.

GAYB: Hakk'ın kendisinden değil, kulundan gizlediği şey.
Gayb âlemi: Duyularla tanınıp algılanabilen âlemin ötesinde bulunduğuna inanılan âlem.
Gayb erenleri: Halk içinde bulunmalarına karşın, Tanrısal gizeme ulaşkıları için kendilerini halktan gizleyebilen arifler.

GERÇEK: 1- Hakikat.
2- Zahir.
Gerçek erenler: Hakk'a ermiş olanlar; Hak erenler, evliyalar.

GÖÇMEK: Hakk'a yürümek.

GÖZCÜ: Ali soyundan Abdülkerim adına kurulan ve cemdeki on iki hizmet sıralamasında yer alan, meydanda düzeni sağlama işini yürüten görevli.

HACE: İmam, mürşit.

HAK: Tanrı.
Hakk'a giden hak uğrum hakkı için: Hak yolunu kanıt gösteren ant sözü.
Hakk'a yürümek: Ölmek.

HAL: 1- Tarikat yolcusunun kendi iradesine bağlı çabalarıyla elde edebileceği makamlardan öte, bir Tanrı vergisi olarak algılanan ve kalbe, gönüle doğan feyz.
2- Bu durumla belirgin ve tarikat yolcusunu olgun-luğa, ölümsüzlüğe ulaştıran aşama.
3- Tanrı'nın nesnel alanda yansıması anlamına gelen evreni gözlemleyerek ulaşılan, derin coşku durumu.
Hal gelmek: Cezbeye kapılmak.

HALAYIK: Cariye.

HALİFE: 1- Hz. Muhammet'in ölümünden sonra onun vekili olarak

Müslümanların imamlığını yapan kimse.
2- Kendini tarikat yoluna vermiş, derece sıralamasında babadan sonra gelen ve mürşidin, pirin yerine geçme yetkisi olan Alevi-Bektaşi.

HALK: Zaman ve mekân içinde yaratılmış olan maddi âlem, halk âlemi.
Halktan çekilmek: Çile durumuna geçmek.

HALLENMEK: Cezbeye kapılmak.

HALVET: Tarikat yolcusunun, mürşidin onayıyla tek başına çileevine çekilerek Tanrı'yla başbaşa olduğunun bilincine varması; içine kapanıp derin düşünceye dalarak Tanrı'yla manen konuşması.
Halvet yurdu: Çileevi.
Halvete çekilmek(varmak): Çileye oturmak.

HIRKA: Pir emaneti olarak algılanan ve tarikata girenlere ya da tarikat yolunda belli aşamalara varanlara özel törenle giydirilen önü açık, düğmesiz, yakasız, kollu, bol ve topuklara kadar uzanan bir giysi.

HİKMET: 1- Hakk'a uygun düşen söz.
2- Ahmet Yesevi'nin (...-1166), Yesevilik yolunu anlatan şiirlerine müritlerince verilen ad.
3- Yeseviliği benimsemiş dervişlerin, Yesevi yolunda söyledikleri şiirlere verilen ad.
Hikmetini anlamak: Nedeni malum olmak.

HİMMET: 1- Olgunlaşmak için gönlün Hakk'a yönelmesi.
2- Ermişlerin, varlık ve olayların doğal düzenini ve işleyişini etkileme, dilediklerini yerine getirme gücü.
Himmet etmek: Mürşit yardım etmek.

HORASAN ERENLERİ: Horasan'dan yetişip gelen ve Anadolu insanına manevi rehberlik eden dervişler.

HUDA: Tanrı.

HULLE: Cennet giysisi.
Hulle donu: Keramet gösteren ermişin ruhunun büründüğü zarf.

HÜNKÂR: Kutsal evliya, veli anlamında Hacı Bektaş Veli'ye verilen unvan.

HÜSEYNİ TAÇ: Kubbesi on iki dilimli, alt bölümü dört parçalı derviş başlığı.

IHTIRIMCI Mürşit

IHTIRMAK: Derviş yapmak.

IS: Bir şeyi elinde bulunduran kimse, sahip.

İBADET: Niyaz.

İBRİKTAR: Ali soyundan Selman adına kurulan ve cemdeki on iki hizmet sıralamasında yer alan, temizlik için ibrikle su dökme işini yürüten görevli.

İCAZET: 1- İzin.
2- Dedelik, babalık ya da rehberlik yapacak olanlara mürşit tarafından verilen belge.
İcazet vermek: Tekke yetkilisi, bir yere gitmek, bir işi yapmak ya da bir görevi yerine getirmek için birine izin vermek.
3- Mürşit, dedelik, babalık ya da rehberlik yapacak olana belge vermek.

İCAZETNAME: Mürşit tarafından dedelik, babalık ya da rehberlik yapacak olanlara verilen izin belgesi.

İKLİM ERENLERİ: Gönül erenleri, gerçek erenler.

İLHAM: Kulun kendi isteği, gücü ve çalışmasına bağlı olmaksızın, doğrudan Tanrı vergisi olarak kalbe, gönüle doğan anlam, sezgi, bilgi.

İLİM: Tarikat yolcusunun, gönül yoluyla önce kendini, sonra kendi özünde Tanrı'yı bulması.
İlim şehri: Tanrısal sırlar âlemi.

İMAM: 1- Hz. Muhammet'ten sonra onun vekilliğini üstlenen halifelere verilen san.
2- Hz. Ali soyundan gelen on bir kişiden her birine verilen san.

İNKÂR: Tarikata girerken verdiği sözü yadsıma.
İnkâr Ehli: Tarikata girerken verdiği sözü yadsıyanlar.

İRŞAT: 1- Mürşidin, tarikata girecek istekliye gerekli bilgileri vererek

onu aydınlatması, ona gidilecek yolu, uygulanacak yöntemi, sürdürülecek görevleri öğretmesi.
2- Mürşidin tarikat yolcusuna, Tanrı yolunda önderlik etmesi.

İrşat Etmek: 1- Mürşit, tarikata girecek bir istekliyi uyarmak.
2- Mürşit, Tanrı yolunda bir tarikat yolcusuna önderlik etmek.

KADEM: Uğur.
Kadem (Kademler) Getirmek: Uğur getirmek, uğurlu gelmek.

KALENDER: Derviş.

KALIP: Vücut, beden, gövde.
Kalıbı Değiştirmek (dinlendirmek): Hakk'a yürümek.

KANDİL: Çerağ.

KARA CANAVARI: Domuz

KARAR ETMEK: Birçok şeyi denedikten sonra birini seçmek ve onu uygulamak.

KEFEN: İkinci doğuşu, yeniden doğuşu simgelemek üzere taliplere giydirilen beyaz bezden sade giysi.
Kefen Giymek: Bir talip, yeniden doğuşun anısına, beyaz bezden sade bir giysiye bürünmek.

KEMÂL: 1- Nefsin isteklerinden, dünya nimetlerinden sıyrılma, arınma durumu.
2- Tarikat yolunda aşama aşama yücelme hali.
Kemâl Sahibi: Kemale ermiş olan.

KEMER: Belli bir aşamaya yükselen dervişin beline özel bir törenle bağlanan ve Ali'ye, Pir'e bağlılığı simgeleyen kuşak.

KERAMET: 1- Peygamberlik savıyla bir ilgisi olmaksızı velilerde, ermişlerde görüldüğüne inanılan olağanüstü durum.
2- Bu durumda olan velllerin, ermişlerin gerçekleştirdiklerine inanılan olağanüstü eylem.

KEREM: Bağış, yardım.
Kerem Ehli: Bağışta, yardımda bulunanlar.
Kerem Etmek: Bağışta, yardımda bulunmak.

KERRAKE: İnce softan yapılan bir tür cüppe.

KEVSER: 1- Cennette bulunduğuna inanılan ırmak ya da havuz.
2- Bu ırmak ya da havuzun suyunu simgeleyen ve ayin-i cemde içilen şerbet.
3- Tarikat yolunda, tanrısal vergi ile kazanılan hakikat bilgisi.
Kevser Sakisi: Hz. Ali.

KIYAM: Tarikat kurallarını yerine getirmek için harekete geçme.

KİMYA: İksir.

KİSVE: Belli aşamaya gelmiş yol evladını derviş yapmak için, yol ulusu tarafından giydirilen özel giysi.
Kisve Giymek: Belli aşamaya gelmiş yol evladına, dervişlik erkânıyla bu aşamanın özel giysisini giydirerek onu derviş yapmak.

KURBAN: 1- Tarikat erkânında gösterilen durumlarda, Hakk'a yürümeden Hakk'a kavuşmanın anısına, lokma edilip yenmek için tığlanan belli özelliklere sahip hayvan.
2- Hak yoluna kendi canından geçen, başını yola adayan tarikat yolcusu.
3- Tarikat yolunda bir engel olarak beliren ve feda edilmesi gereken, tığlanan hayvanla simgelenen nefis.
4- Tarikat erkânından olan ayin, tören, toplantı.

KUTUP: Tanrı'nın yeryüzündeki vekili olduğuna, Tanrı adına tasarrufta bulunduğuna inanılan ve âlemin ruhu olarak algılanan en büyük veli.
Kutb-ül aktab: Ermişlerin en büyüğü; kutupların kutbu.

KÜLAH: Taç.

LOKMA: Tekke Yemeği.

MADDE ÂLEMİ: Duyularla algılanabilir, bilgiyle ulaşılabilir varlıklar âlemi; âlem-i şehadet, âlem-i şühud.

MAKALAT: Hacı Bektaş Veli'nin dini konuları içeren, özellikle "Dört Kapı-Kırk Makam" kavramını açıklayan yapıtı.

MAKAM: 1- Tarikat yolcusunun ruhsal bakımdan ulaştığı olgunluk aşaması.

2- Post.

MALUM OLMAK: Bir durum, ortada hiçbir ip ucu ya da belirti yokken mürşidin içine doğmak.

MANA: Hakikat, sır, marifet.
Mana âlemi: Gayb âlemi.

MEHTERHANE: Osmanlılar'da, Yeniçeri Ocağı kaldırılıncaya değin etkinlik gösteren müzik örgütü.

MENAKIB: Ermişlerin destansı yaşamını, yaptıkları olağanüstü işleri ve gösterdikleri kerametleri anlatan kısa öyküler.

MENKIBE: Ermişlerin destansı yaşamını, yaptıkları olağanüstü işleri ve gösterdikleri kerametleri anlatan kısa öykü.

MERTEBE: Tanrı yolundaki tarikat yolcusunun ulaştığı, erdiği aşama.

MEŞREP: 1- Manevi yoldan Tanrıya ulaşma yolu olarak algılanan tarikat, tarikat bilgisi.
2- Tarikat yolunda Tanrı yolcusunun yaşam tarzı, duyuşu, tutumu, davranış biçimi.

MEYDAN: Tekkelerde cemin yapıldığı geniş oda; meydan odası.

MUHARREM: Kameri ayların birincisi.

MUHİP: 1- Tarikata girmiş, ancak ikrar verip derviş olmamış kimse.
2- Tarikata girmemiş, ancak tarikata karşı ilgi duyan, sevgi besleyen kimse.

MURAKEBE:: Tarikat yolcusunun, kendi iç dünyasına yönelerek kalbinde, gönlünde Tanrı'ya bakması; derin düşünceye dalarak kendini Tanrı üzerinde yoğunlaştırması.
Murakebeye varmak: Derin düşünceye dalarak kendini Tanrı üzerinde yoğunlaştırmak.

MURAT: İstek, arzu, dilek.
Murat almak: Dileğine erişmek, kavuşmak.
Murat vermek: Dileğine erişmesini, kavuşmasını sağlamak.

MURTAZA: Hz.Ali'nin lakabı.

MUSİLE: Müderrislikte, ikinci yüksek derece.

MÜCERRET: Bektaşiliğin babagan kolundan, hiç evlenmemiş ve mücerretlik ikrarı vererek evlenmemeye söz vermiş derviş, baba.

MÜLK: Maddi âlem, madde âlemi.

MÜMİN: Müslüman.

MÜNACAT: 1- Tanrı'ya yakarma, tarikat ululanını övme, onlara bağlılığını bildirme.
2- Bu konuları işleyen şiir ya da düzyazı.

MÜNKİR: İkardan dönen kimse.

MÜRİT: Bir mürşide, pire bağlanan kimse, derviş.

MÜRŞİT: Müritlerine kurtuluş yolunu ve Tanrısal sırların çözümünü gösteren, dervişleri yöneten ve yönlendiren, sözü yasa niteliği taşıyan, üstün aşamalı tarikat ulusu.

NAİP: Birinin yerine bakan kimse, vekil.

NAKİB: Bir tekkede mürşite yardım eden, onun buyruğu üzerine yerine geçen, onun adına iş gören derviş ya da dede.

NASİP ALMA: İkrar vererek tarikata girme, bir mürşite bağlanma; ikrar verme, el alma.

NAZ: Tanrı'ya yaklaşmanın ileri bir aşaması olarak algılanan; gönlün Tanrı sevgisiyle dolup taşması sonucu aşırı bir coşkuya kapılıp söylenmemesi gereken sözleri söyleme.

NAZAR: Mürşidin, kendini tarikata veren cana derin bakışı.
Nazar etmek: Mürşit, kendini tarikata veren cana derin bakmak.

NECAT: Hacı Bektaş Veli yoluna bağlanma, onun yolunda yürüme.

NEFES: 1- Alevi-Bektaşi törenlerinde, meclislerinde ezgiyle okunan, tarikat inançları ve bu inançlarla olayların anlatıldığı koşma biçimindeki şiirlere verilen ad.
2- Bu şiirler üzerine bestelenen ve ezgi yalınlığı bakımından halk türkülerine yaklaşan ilahi.

3- Mürşidin, gönülleri ferahlandıran manevi gücü.
4- Cemlerde, kutsal olarak algılanan insan benliğine, kişiliğine yönelik sözlere verilen ad.

Nefes evladı (oğlu): 1- Babagan kolu inancına göre; Hacı Bektaş Veli'nin burun kanıyla gebe kalan Kadıncık Ana'dan doğan çocuk.
2- Yol evladı.

NEFİR: Gezici dervişlerin, vahşi doğada öttürerek hayvanları ürkütüp kaçırmak için kullandıkları boynunlarına ya da omuzlarına asarak taşıdıkları, boynuzdan yapılmış boru.

NEFİS: 1- Bir varlığın, kendisinden ayrı bir varlık olarak algılanan manevi gücü; ruh.
2- Bir insanın içindeki yıkıcı arzular ve kötü duyguların tümü.

NEŞE GELMEK: Cezbe durumuna girmek.

NEZİR: 1- Adak.
2- Uğur olsun, bereket olsun diye mürşide verilen armağan.

NİYAZ: 1- Bir tarikat ulusuna, büyüğüne ya da tarikatta bir makamı temsil eden şeye, yere ve bunlar aracılığıyla Tanrı'ya yalvarma, yakarma biçiminde uygulanan bir ibadet, niyaz ayini.
2- Birbirine gösterilen sevgi duygusu; saygı, hürmet.
3- Dilekte bulunma, dileme, rica.
4- Sunulan armağan, para.

Niyaz etmek: 1- Yalvarmak, yakarmak.
2- Saygı sunmak, hürmet etmek.
3- Dilekte bulunmak, dilemek, rica etmek.

NUR: Evrende görünür duruma gelen varlıklarda beliren ve bir ışık, aydınlık, parlaklık biçiminde algılanan tanrısal öz, ilahi belirti.

OLGUN İNSAN: İnsan-ı kâmil.

ÖNÜ, SONUNDAN GÜR OLMAK: Geleceği, geçmişinden daha esenlikli olmak.

ÖLMEK: Hakk'a yürümek.

PEYMANÇE: Mürşit karşısında; ayaklar mühürlenmiş, kollar göğüste çapraz, baş öne eğik biçimde gerçekleştirilen yalvarma-yakar-

ma duruşu; niyaz duruşu.
Peymançeye durmak: Dâr'a durmak.

PİR: 1- Tarikatin kurucusu, yayıcısı, önderi olan ve tarikatta en yüksek aşamada bulunan kimse.
2- Bu anlamda Hacı Bektaş Veli.

POST: Bir aşamayı, makamı simgeleyen ve seccade olarak algılanan; pirin dedenin ya da babanın oturduğu tabaklanmış, tüylü deri.
Posta geçmek: post sahibi olmak.

RİYAZET: Tarikat yolcusunun, Tanrı dışındaki bütün varlıklardan ilgisini keserek iradesini, kendisinde Tanrı bilgisini geliştirecek eylemlere vermesi.

RUM ABDALLARı (ERENLERI): Horasan'dan Anadolu'ya gelen dervişler.

SAFA NAZAR: 1- Mürşidin(uyarıcının), yol evladına olgunlaştırıcı, onun gönlünü açıcı bakışı, ilgisi.
2- Yol evladının, evrendeki her nesneye birlik (vahdet) gözüyle bakması.

SALAVAT: Hz. Muhammet'le On İki İmamlar'a okunan, Allah'ın rahmet ve selamının onların üzerine olması dileğini dile getiren dualara verilen ad.
Salavat getirmek: Hz. Muhammet'le On İkl İmamlar'a dua okumak.

SECCADE: Post.
Seccadeye geçmek: Posta oturmak.

SECDE: Ayinlerde ya da namazda, makama saygı için yere kapanma ya da eğilme.
Secdeye kapanmak(varmak): Ayinlerde ya da namazda, makama saygı için yere kapanmak ya da eğilmek.

SECDEGÂH: Secde edilecek, namaz kılınacak yer.

SEMAH: Cemdeki on iki hizmet sıralamasında yer alan, cem ve muhabbet toplantılarında müzik eşiğinde yapılan dinsel dans.
Semaha durmak(girmek): Semah dönmeye başlamak.
SEYİT: Hz. Muhammet soyundan olan kimse, topluluk.

SEYRAN: Gezme, gezinti.
Seyran etmek: Gezmek.
Seyrana çıkmak: Gezintiye çıkmak.

SIR: 1- Hakk'ın gayb duruma getirdiği, ancak halka bildirmediği şey.
2- "Tanrı evi" olarak tanımlanan insan gönlünde tecelli eden ve ancak nefsin isteklerinden sıyrılıp içe kapanışla, derin düşünceye dalmakla öğrenilen tanrısal gerçek.
Sır etmek: 1- Duyulması istenmeyen bir düşünce ya da olayı saklamak, gizlemek.
2- Dem içmek.
3- Çerağ söndürmek.

SIDK: 1- Tarikata candan bağlanma.
2-Yalandan başka bir şeyin insanı kurtaramayacağı hallerde bile doğruluktan ayrılmama, hak olanı söyleme.
3- Kişinin inancında şüphe, halinde leke, davranışlarında kusur olmaması; özün söze, davranışa uyması durumu.

SIRAT: Tanrısal gerçekleri arama yolu, gönül yolu; sırat köprüsü.

SIRLAMAK: 1- Hakk'a yürüyeni törenle toprağa gömmek, toprağa vermek.
2- Sır etmek.

SIVAZLAMA: Mürşit, talibin sırtı üzerinde elini okşar gibi gezdirerek onu kutsaması.

SIYASET MEYDANI: Düşkün edilmek ya da düşkün kaldırılmak için yapılan toplantı, tören; düşkün meydanı.

SOFRA: Çeşitli yiyecekler koymak için gözleri bulunan, meşinden, bele sarılarak kullanılan araç.

SOHBET MEYDANI: Bir şikayetin, sorunun tartışılıp değerlendirilmesi, bir sonuca bağlanması için yapılan cem töreni; muhabbet meydanı.

SULTAN: Kimi tarikat ululanına verilen ad.
Sultanım: Alevi-Bektaşilerin kendi aralarında "sen" yerine kullandıkları seslenme sözü.

SÜLUK: Tarikata girme.
Süluk etmek: Tarikata girmek.
Süluk görmek: Tarikata girmiş olmak.

SÜNNET: 1- Hz. Muhammet'in söz, davranış, uygulama ve onayları.
2- Hz. Ali soyundan gelen imamların söz, davranış, uygulama ve onayları.
3- Mürşide, pire itaat.

ŞAH: 1- Manevi dünyanın, bâtını bilgi dünyasının sultanı anlamında Hz. Ali'ye, diğer imamlara ve kimi tarikat ululara verilen ad, ünvan.
2- Hem bu dünyanın, hem öbür dünyanın sultanı anlamında Hz. Muhammet'e verilen ad, ünvan.
3- Bütün evrenin eşsiz ve ortaksız yöneticisi anlamında Tanrı'ya verilen ad.

ŞERBET: Cemlerdeki içki yerine sunulan şekerli içecek.

ŞEYH: Pir, mürşit.

ŞÜKÜR: Tanrı'yı iyiliklerinden, nimetlerinden dolayı saygıyla anma.
Şükür secdesine kapanmak: İyiliklerinden; nimetlerinden dolayı Tanrı'ya niyaz etmek.

TAAT: Allah'ın emirlerine uyma, ibadet etme, ibadet.
Tâat etmek: Allah'ın emirlerine uymak, ibadet etmek.

TAÇ: Dervişlerin başlarına giydikleri başlık.

TAHİYAT: Tanrı'dan uzun ömür vermesini dilemeler.
Tahiyata oturmak: Uzun ömür vermesini dilemek için Tanrı'ya dileklerde bulunmak.

TALİP: 1- Tarikata girmek isteyen, Bektaşi olmak isteyen kimse.
2- Bu amaçla ikrar ayinine alınan kimse.

TANRI: Kendiliğinden var olan, varlığı kendinden başka bir varlığı gerektirmeyen, önsüz-sonsuz olarak algılanan, her şeyin yaratıcısı durumundaki güç.
Tanrı dergâhı: Tanrı katı.
Tanrı dostu: Tanrı'nın sevgili kulu; ermiş; eren, er.
Tanrı Yolu: Manevi yükselmeyle, yücelmeyle insanı Tanrı'ya ulaştıran yol olarak algılanan tarikat yolu.
Tanrı'nın arslanı: Hz. Ali.

TARİKAT: 1- Bir pirin, mürşidin Hakk'a ulaşmak için İslam dinini yorumlayarak oluşturduğu, kendine özgü kuralları, ilkeleri ve törenleri bulunan inanç yolu, gönül yolu, manevi yol.
2- Bu anlamda Bektaşilik.
3- Dört Kapı öğretisine göre, insan-ı kâmil aşamaları sırasında ikinci sırada yer alan ve abidlerle özdeşleştirilen; Bektaşiliğin kurallarını, ilkelerini ve törenlerini öğrenme, Hak yolunu bulma evresi; tarikat kapısı.

Tarikat erkânı:Tarikat ulularının koyduğu ve tarikatın yasası durumunda olan ilkeler, kurallar ve törenler bütünü; erkân-ı tarikat.

TAVAF: Kâbe'nin çevresini hac sırasında hızlı adımlarla dolaşma.

Tavaf etmek: Hac sırasında Kâbenin etrafını hızlı adımlarla dolaşmak.

TECELLİ: 1- Tanrısal niteliklerin nesnel varlıklarda görünüş alanına çıkması.
2- Tanrı nurunun Tanrı'nın evi olarak algılanan görüllerde belirmesi.

TEKBİR: Kimi tarikat törenlerinde ve kurban tığlanırken, özel bir ezgiyle okunan Allah'ı, Muhammet'i, Ali'yi ve piri ululama duası; tekbir duası.

Tekbir etmek: Tekbir duasını okumak.

TEKBİRLEMEK: 1- Tekbir duası okumak.
2- Tekbir duası okuyarak bir şeyi, kimseyi kutsamak.

TEKKE: Mürşit ve müritlerin içinde yaşadıkları, ibadet ettikleri ve tarikat törenlerini düzenledikleri, nefsin terbiye edildiği, ruhların olgunlaşmasının sağlandığı, cemaatin dinsel ve toplumsal yönden eğitildiği bir makam olarak algılanan yer, yapı ya da yapılar topluluğu.

TELKİN: 1- Müride, mürşidin verdiği öğüt.
2- Tevhidin dereceleri sıralamasında yer alan şeriat kapısından tarikat kapısına girme aşaması.

Telkin etmek: Mürşit, müride öğüt vermek.

TESLİM: Mürşide kendini verme, onun buyruğu altına girme.

Teslim olmak: Mürşide kendini vermek, onun buyruğu altına girmek.

TESPİH: Tanrı'yı eksiklik ve kötülük bildiren niteliklerden uzak tutma ve şanını yüceltme.
Tesbihinde olmak: Tanrı'yı eksiklik ve kötülük bildiren niteliklerden uzak tutmak ve şanını yüceltmek.

TEVELLA: Ehlibeyt'i, Ehlibeyt soyundan gelenleri sevme, onları sevenleri sevme.

TEZKİRE: Kısa not, pusula.

TIĞLAMAK: Bir hayvanı kurban etmek.

TIRAŞ ETMEK: Tıraş erkânında; saç, sakal, kaş, bıyık gibi başta, yüzde çıkan kıl örtüsünü kesmek.

ULU: Tarikat yolunda yüksek olgunluk derecesine ulaşmış, çok üstün niteliklere ve büyük erdemlere sahip yüce insan.

ULULUK: Ulu olma durumu; ulu kimseye özgü nitelik; büyüklük, yücelik.
Ululuk sahibi: Büyüklük, yücelik sahibi.

UYARMAK: 1- Çerağları yakmak.
2- Ocağı tutuşturmak.
3- Birine doğru yolu göstermek; nasip vermek, el vermek.

VAKFE: 1- Bir önceki makamın gereklerini tam olarak yerine getiremeyip bir sonraki makama yükselememe; iki makam arasında kalma.
2- Bütün manevi aşamaları geçip tanrısal varlığın karşısında bulunma, onu coşkuyla gözlemleme.
Vakfeye durmak: Tanrısal varlığı coşkuyla gözlemlemek.

VELÂYET: Tanrı'nın kendine dost kıldığı ve verdiği ilhamla yaratıcı varlığına kattığı velilerin, ermişlerin aşaması, makamı; velâyet aşaması, velâyet makamı.

Velâyeteri: Velâyet aşamasında, makamında bulunan ermiş.
Velâyet kabzası: Velâyet aşamasına ulaşmış ermişin, avuçla simgelenen tanrısal gücü.
Velâyet sahibi: Velâyet aşamasına ulaşmış ermiş.
Velâyet sultanı: Velâyet aşamasına ulaşmış ermişlerin en yücesi.

VELÂYETNAME: Tarikat ululârının menkıbeleşmiş yaşamlarını anlatan yapıt.

VELİYULLAH: Tanrı ermişi anlamında veli.

VİLÂYET: Velâyet.

YÜZ SÜRMEK: Bir teslimiyet belirtisi olarak yüzünü bir yere ya da kutsal bir şeye sürercesine eğilmek.

ZAHİR: 1- Gerçek olan görünmeyen alanın bir yansıması olarak algılanan, görünen nesnel varlık alanı.
2- Şeriat olarak algılanan ve tanrısal tecelliler biçiminde görünüş alanına çıkan varlıkların dış yüzü.
3- Bâtından habersiz olan ve zahirle yetinen, tarikat dışından kimse.

ZAHİT: 1- Toplumdan uzaklaşarak içe kapanma yoluyla kendini tarikat inancına veren ve tarikat kapısıyla özdeşleştirilen kimse.
2- Tevella ve teberradan habersiz; ham ruhlu, olgunlaşmamış kimse.

ZUHUR: Tecelli.
Zuhur etmek: Tecelli etmek.

**** Terimler için bk: ESAT KORKMAZ, Ansiklopedik Alevilik Bektaşilik Terimleri Sözlüğü, ANT, 2. baskı, 1994***

AD DİZİNİ

A

ABBAS KASIM 12
AHİ EVREN 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 112
AHMET YESEVİ [HACE AHMET YESEVİ] 17, 18, 24, 26, 29, 31, 32, 33, 34, 39, 40
AKÇAKOCA 75, 76
ALİ BABA 146
ALİ İBN-İ MUSA RIZA [İMAM ALİ RIZA, ALİ RIZA] 12, 13, 32, 34
ATLAS-PUŞ SULTAN 146

B

BABA İSHAK 5
BABA RASUL [RASUL BABA] 73, 146, 157, 158, 162
BAHAETTİN BOSTANCI [SULTAN BAHAETTİN] 44, 45, 46
BALIM SULTAN 4
BARAK BABA 146, 162
BAYEZİD-İ BİSTAMİ 18
BEKCE SULTAN 151, 152, 155
BOSTANCI BABA 105, 106
BURHAN ABDAL 151, 154

D

DEDE GARKIN 43
DERVİŞ SADIK 164
DUST-İ HUDA 146

E

EMİR CEM SULTAN 141

F

FATIMA 12

G

GÜVENÇ ABDAL 143, 144, 145

H

HABİB EMİRCİ 147, 148
HABİB HACI 151, 152, 155
HACI BEKTAŞ [HACI BEKTAŞ VELİ, HACI BEKTAŞ-I VELİ, HÜNKÂR HACI BEKTAŞ, HÜNKÂR HACI BEKTAŞ HORASANİ, HACI BEKTAŞ HORASANİ, BEKTAŞ-I HORASANİ, BEKTAŞ VELİ, HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ, HÜNKÂR HACI BEKTAŞ-I VELİ, HÜNKÂR , HACI BEKTAŞ HÜNKÂR] 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30, 31, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 81, 82, 83, 85, 87, 88, 89, 91, 93, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 132, 133, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 157, 159, 161, 162, 163, 164
HACI DOĞRUL 37, 38, 39
HIZIR LALE [HIZIR LALE CÜVAN] 120, 121, 161, 163, 164
HIZIR PEYGAMBER 44, 45, 91, HIZIR SAMİT 146
HUY ATA 87,88

İ

İBRAHİM HACI 42, 43
İBRAHİM MÜCAP [İBRAHİM MÜKKERREM MÜCAP] 12, 13, 14, 39
İBRAHİMİ SANİ [SULTAN İBRAHİM SULTAN İBRAHİM

SANİ] 14, 15, 17, 18, 22,39
İDRİS 52,53,54,61,71
İMAM CAFER SADIK 12, 18, 34
İMAM HASAN 34
İMAM HÜSEYİN 12, 13, 34, 151
İMAM MUHAMMET BAKIR [İMAM MUHAMMET] 12, 34, 36
İMAM MUSA KAZIM 12, 34, 39
İMAM MUSA RIZA 151
İMAM ZEYNELABİDİN 12, 34

K

KADINCIK [KADINCIK ANA, KUTLU MELEK] 41, 52, 53, 54, 56, 60, 61, 64, 71, 72, 81, 119, 120, 162
KARA FAKI 65
KARA REİS [KARA ABDAL] 131, 132
KARACAHMET 37, 38, 40, 162
KARADONLU CAN BABA 81, 82, 83, 84, 85,88
KİÇİ ABDAL 89, 90, 91
KOLU AÇIK HACIM SULTAN [HACIM SULTAN] 72, 146, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 162
KUTBETTİN HAYDAR 24, 25, 27

L

LOKMAN-I PERENDE [ŞEYH LOKMAN-I PERENDE] 17, 18, 19, 20

M

MOLLA CELALETTİN [MEVLANA] 95, 97, 130
MOLLA SADETTİN 109, 110, 11, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118
MURTAZA ALİ [HZ. ALİ, İMAM ALİ, ALİ MURTAZA] 12, 17, 20, 24, 26,34
MUSA SANİ 12, 13, 14

N

NURETİN HOCA 56, 57, 58, 59

P

PİR EBİ SULTAN 146, 159, 160

R

RECEP SEYDİ 146

S

SADRETTİN KONEVİ 97, 98, 99, 159
SARU İSMAİL [SARU, SARU İSMAİL SULTAN, İSMAİL SULTAN] 41, 56, 61, 62, 63, 64, 72, 74, 82, 83, 95, 111, 113, 114, 116, 117, 119, 120, 122, 125, 132, 140, 146, 148, 149, 161, 162,
SARU KADI 146
SARU SALTUK 89, 90, 91, 92
SEYİT CEMAL [CEMAL SEYİT, SEYİT CEMAL SULTAN] 72, 146, 147, 157, 158, 162
SEYİT GAZİ 151, 152, 153
SEYİT MAHMUT HAYRANİ 96
SEYİT MUHAMMET 12, 39
SEYİT NUREITİN 37
ŞEMS-İ TEBRİZ 97

T

TAPDUK EMRE 41, 93, 94

U

ULU ABDAL 89, 90, 91

Y

YAHYA PAŞA 146
YUNUS EMRE 93, 94
YUNUS MUKRİ 51

ADİL ALİ ATALAY'ın CAN YAYINLARI Okurlarına Sunmuş Olduğu Kitaplar

ADİL ALİ ATALAY VAKTİDOLU

Abdal Musa Sultan Velayetnamesi	(9. Basım, 192 s. 1997)
Aşık İbreti (İlime Değer Verdim)	(208 s. 1996)
Âşık Dertli Baba	(208 s. 1998)
Aşık Demani Baba	(2. Basım, 80 s. 1998)
Cabbar Kulu	(3. Basım, 96 s. 1996)
Erzurumlu Aşık Noksani Baba	(5. Basım, 144 s.1997)
Ehl-i Beyt'in Mucizeleri	(5. Basım, 320 s. 1997)
Gel Kendine Deli Gönül	(6. Basım, 240 s. 1998)
Gülzar-ı Hasaneyn	(4. Basım, 464 s. 1996)
Hz. Betül Fatıma Anamız	(3. Basım, 272 s. 1996)
Hz. Ali'nin Faziletnamesi (Yemini)	(12. Basım, 160 s. 1998)
İmam Cafer-i Sadık Buyruğu	(9. Basım, 288 s. 1999)
Kerbelâ ve Mâtem	(7. Basım, 384 s. 1998)
Kumru Kenzül Mesaib	(5. Basım, 416 s. 1997)
Seyid Nizamoğlu Divanı	(3. Basım, 304 s. 1990)
Sıla mı Gurbet - Gurbet mi Sıla?	(3. Basım, 128 s. 1996)
Tam Hüsniye	(8. Basım, 192 s. 1998)
Viranî Divanı ve Risalesi	(352 s. 1998)

ALİ AĞA VARLIK :

Allah Hedef Can Nokta	(3. Basım, 160 s. 1997)
Alevi Bektaşiliğin Dayanakları	(176 s. 1997)
Hanedanı Ehl-i Beyt Neden Hor Görüldü?	(6.Basım, 240 s. 1999)

ALİ KAYA:

Başlangıcından Günümüze Dersim Tarihi	(464 s. 1999)

ABDULLAH ÇELEBİ :

Fedayi Baba Divanı (Derleme) (470 s. 1991)

BAKİ ÖZ:

Atatürk'ün Düzeni (320 s. 1996)

Atatürk'ün Anadoluya Gönderiliş
Olayının İç Yüzü (3.Basım,176 s. 1996)

Alevilik İle İlgili Osmanlı Belgeleri (3. Basım, 304 s. 1997)

Atatürk'ün Düşünce Yapısının Oluşumu (304 s. 1996)

Aleviliğe İftiralara Cevaplar (3. Basım,208 s. 1996)

Alevilik Tarihinden İzler (160 s. 1997)

Bıçağın Sırtında Siyaset (256 s. 1996)

Hacı Bektaş Veli FEVÂİD (2. Basım, 96 s. 1996)

İslam Dünyası ve Kemalizm (160 s. 1996)

Kurtuluş Savaşında Alevi-Bektaşiler (8. Basım, 144 s. 1996)

Doç. Dr. BEDRİ NOYAN:

Bektaşilik Alevilik Nedir? (640 s. 1996)

Demir Baba Vilayetnamesi (176 s. 1996)

Hacı Bektaş-i Veli Vilayetnamesi (2.Basım, 448 s. 1997)

Veli Baba Menakıbnamesi (3.Basım, 304 s. 1996)

BURHAN KOCADAĞ :

Alevi- Bektaşi Tarihi (2.Basım, 320 s. 1997)

Doğudaki Aşiretler, Kürtler-Aleviler (2.Basım, 288 s. 1997)

Şahkulu Sultan Dergahı ve
İstanbul Bektaşi Tekkeleri (320 s. 1998)

EMRULLAH ERASLAN :

Müseyip Gazi (4. Basım, 224 s. 1997)

Eba Müslüm'ün Tabutu (3. Basım, 184 s. 1997)

Gerçek Tarihiyle 32
Peygamber ve İslam Dini (2. Basım, 480 s. 1996)

ERDAL DOĞAN :

Ehli Beytten Bir Deste Gül (272 s. 1994)

Sınırsız Yolculuk (192 s. 1998)

FETHİ ERDOĞAN:

Ahlâksal Yaşam ve Barışık Düzen (208 s. 1998)

ESAT KORKMAZ

Anadolu Aleviliği (496 s. 1999)

Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi (2. Basım, 192 s. 1999)

GARİP SALİM GÜNER:

Vahisiz Yaşayan Dinler (256 s. 1997)

Allah-u Teâla Vâhid (2. Basım, 596 s. 1997)

GÜLAĞ ÖZ

Alevilik Bektaşilik Araştırmaları (464 s. 1999)

HALİL ÖZTOPRAK:

Kur'an'da Hikmet Tarihte Hakikat Kur'an'da Hikmet İncil'de Hakikat (190 s. 1990)

Yrd. Doç. Dr. HASAN KOLCU :

Reddiyye ve Tekzîbiyye (96 s. 1998)

HÜSEYİN ECER :

Gökçe Kadın (224 s. 1998)

İBRAHİM ASLANOĞLU :

Kul Himmet Ûstadım (144 s. 1996)

Pir Sultan Abdallar (2. Basım, 528 s. 1997)

İSMAİL BÜYÜKTAŞ:

Aşık Kerem İle Aslı Han (192 s. 1998)

Ferhat ile Şirin (112 s. 1998)

Melekşah İle Güllühan (96 s. 1998)

Şahmaran İle Hatemtay Hikayesi (240 s. 1998)

LÜTFİ KALELİ:

Binbir Çiçek Mozaiği Alevilik (3. Basım, 448 s. 1995)
Güççük Haççа İle Vakarlı Mamo (352 s. 1997)
Kimliğini Haykıran Alevilik (3. Basım, 288 s. 1997)
Mitolojide İnanç ve Peygamberler (480 s. 1996)
Tarikat-Ticaret, Mafya-Siyaset (368 s. 1997)
Tanrı İnsan (240 s. 1996)
Yesevi ve Hünkâr İle Olduk Enel-Hak (283 s. 1998)
Haşhaş (2. Basım, 320 s. 1998)
Dil, Din ve Kur'an Tartışması (480 s. 1998)
Yol Düşkünü (1998)

MAHMUT REYHANİ:

Gölgesiz Işıklar -I- Alevilik Öncesi (3. Basım,176 s. 1995)
Gölgesiz Işıklar -II- Tarihte Aleviler (2. Basım,192 s. 1997)
Gölgesiz Işıklar -III- Mezhepte Aleviler (320 s. 1997)

Dr. MUHAMMET ETTİCANİ :

Kur'an'daki Sünnet Ehli Beyte Gönül
Verenlerin Yoludur (2. Basım, 240 s. 1996)
Kur'an-ı Ehl-i Beyt'e Sorunuz (256 s. 1998)
...Ve Hidayete Erdim (4. Basım, 207 s. 1996)
Alevilik Ehl-i Beyt'in Yolu (192 s. 1999)

MEHMET DİŞKIRAN:

İnançta Devrim (Evrensel Çağrı) (3. Basım, 240 s. 1996)
Lâ Feta İllâ Ali Lâ Seyfe İllâ Zülfikâr (2.Basım,144 s. 1996)

MEHMET ŞİMŞEK :

Dede Korkut ve Ahmet Yesevi'den Günümüze
Uzanan Alevi Ozanlar (2. Basım, 232 s. 1996)
Güldürü Ustalarından Seçilmiş Fıkralar (352 s. 1997)
Yemenli Veysel Karani (2. Basım, 216 s. 1999)

MUSTAFA KALAYCI:

Ana Huzursuz (64 s. 1997)

NASREDDİN ESKİOCAK:

İlk Alevi Kimdir? (4. Basım, 96 s. 1997)

Yaratıcının Azameti ve

Kur'an'daki Reankarnasyon (2. Basım, 96 s. 1998)

NEJAT BİRDOĞAN :

Şah Hatai (1998)

NUKRET ENDİRÇE :

Alevilik-Bektaşilikte Çevre (96 s. 1998)

OZAN ŞAHTURNA:

Şakıyan Turna Şahturna (1998)

RIZA ALGÜL

Alevilik, İnsandan Başka İnsandır (368 s. 1999)

SABAHADDİN ENGİN :

Hacı Bektaş Veli (Piyes) (144 s. 1996)

Sayın Soytarı (Piyes) (112 s. 1998)

Yunus Emre (Piyes) (144 s. 1996)

SÜLEYMAN ÇİLTAŞ (B. Hektor) :

Binboğalı Körükçüler (734 s. 1993)

TACETTİN ULUÇ:

Usul-u Kâfi (İmam Cafer İlim Yolu) (272 s. 1994)

YUSUF ŞAHİN :

Kulhak (304 s. 1998)

ZEKİ BÜYÜKTANIR:

Pir Sultan Abdal Destanı (300 s. 1998)

Türkçe Tapınma (144 s. 1999)